

P. JAN EV. URBAN O. F. M.

DUCHOVNÍ ŽIVOT

1946

NAKLADATELSTVÍ ATLAS V PRAZE

Počátkem všeho jest Slovo: »Na počátku bylo Slovo.« (Jan 1, 1). »Všechny věci skrze ně učiněny jsou a bez něho se nestalo nic z toho, co jest učiněno.« (tt 2) Tak povstal svět, a nastaly dva řády: *Bůh a svět*. — Ve světě jako vrchol stvoření byl postaven *člověk*. »Rostte a množte se a naplňte zemi a podrobte ji« (Gen 1, 28). Od toho okamžiku člověk zastupuje svět a světem se rozumí člověk. »A svět ho nepoznal« (Jan 1, 10). A přece jen v poznání Slova a v přijetí Slova jest vlastní a nejvyšší smysl lidského bytí, neboť člověk má vše od Slova: *Své bytí*, — »v něm byl život«, — i své určení — »a ten život byl světlem lidí.« (Jan 1, 4) Světlo svítí pravdou. »Kdokoli pak jej přijali, dal jim moc státi se syny Božími, těm, kteří věří ve jméno jeho.« (Jan 1, 12) Přijmouti Slovo Boha, znamená přijmouti víru v něho.

Víra tedy jest jen začátek, ne plnost a vrchol přijetí Slova věčného. —

Víra v Krista, vtělené Slovo, znamená přijetí jeho osoby, nauky i vůle jakožto božského bytí, pravdy a mravnosti.

Plností a vrcholem víry jest přijetí celého Krista. Kristus jako Světlo lidstva zjevuje ú-

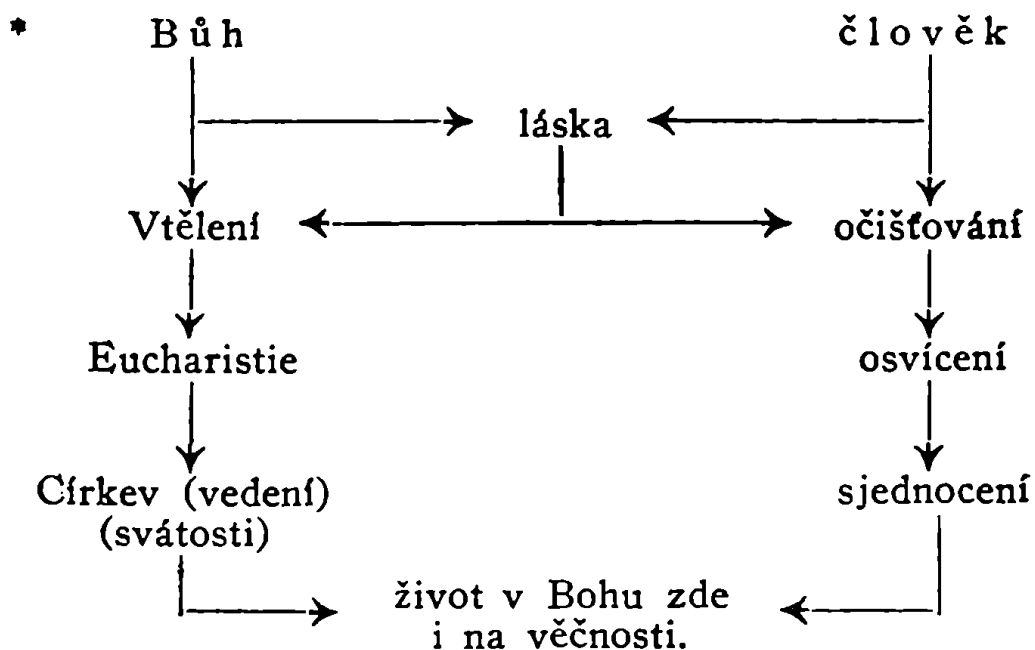
mysl Boha i celý smysl stvoření člověka: »Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal«, jest smysl světa se strany Boží. »Milovati budeš Pána Boha svého, z celé duše své, a ze vši mysli své, a ze vši síly své. To jest první a největší přikázání.« To jest smysl světa se strany člověka.

Láska jest tedy smyslem i určením stvoření se strany Boží i lidské. Láska jest věčnou pohnutkou a věčným zákonem Boha i člověka. Jest tedy i nejvyšším cílem Boha vůči člověku i člověka vůči Bohu. Podstatou lásky jest pak spojení. Spojení může býti buď bytotné, kdy se spojují bytosti sebou samými čili svým bytím, — nebo spojení vzájemným poznáním nebo spojení mravní, spojují-li se jejich vůle.

Ke spojení s Bohem vedou podle toho různé cesty, — cesta poznávání Boha studiem, cesta plnění Božích zákonů, — ale *ke spojení dokonalému vede duchovní život.*

[Duchovní život jest soustavná a trvalá snaha po spojení s Bohem.] »Bůh jest láska. A kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.« (I Jan 4, 16).

Jako láska má různé stupně tak i spojení s Bohem jest různé síly nebo dokonalosti. A protože jde v lásce o dvě strany, — o Boha a člověka, — proto také obě strany působí k vzájemnému spojení. A tak nutno dbáti i zabývati se ve snaze o duchovní život také dvojím ohledem, na Boha a na člověka; čili co činí ke spojení Bůh a co má činiti člověk. A protože si spojení představujeme jako pohyb, můžeme mluvíti o dvojí cestě: *O cestě Boha k člověku a o cestě člověka k Bohu.**

Bůh podle svého »věčného úmyslu« (Efes. 1, 5) chce ovšem spasiti čili spojit se sebou na věky všechny lidi, neboť nechce smrti hříšníkovy, ale aby se obrátil a živ byl (Ezech. 18, 32). — avšak velikost lásky čili blízkost a velikost spojení mezi sebou a každým člověkem určuje sám. Proto také dává všem lidem ony dary, kterými se dochází spásy, ale krom toho jsou v týchž obecných darech nejružnější síly a účinky, které Bůh přiděluje v různé míře jednotlivým lidem. Jsou tedy povoláni k dokonalému spojení s Bohem všichni lidé, ale nejsou všichni povoláni ke stejné vysoké dokonalosti. Anebo jsou-li k ní povoláni a mají-li se tedy oni všichni snažiti, pak nedojdou všichni téže výše. Neboť dokonalost má sice pro všechny určitý nejnižší stupeň nebo prah, — ale nemá pro všechny určitý společný vrchol. A tak se nám přibližuje Bůh na své cestě určitými obecnými kroky, ale dává z nich všech každému míru, k jaké si ho povolal. Člověk pak jde ke spojení s Bohem tím, že přijímá působení Bo-

ží, čili otvírá své dveře přicházejícímu Bohu, a jde k němu kroky své lásky. Jest tedy dvojí cesta — Boží a lidská, — historií i zákonem Boží lásky k člověku a lidské lásky k Bohu.

Skutečnost této dvojí cesty, která vzniká jednak v Bohu jednak v člověku a stává se cestou společnou, se děje sice v denním, celém denním životě. Ale protože jest lidský život u největší části lidstva ponořen do pozemského jeviště, — jest nutno, aby byly pevné, určité a účinné spoje s říší duchovní! Cesta života jest cesta světa hmotného. Jest třeba míti s sebou na ni stále spojující styčné body s cestou vnitřní. A těmito body nebo spoji jsou prostředky duchovního života, — které jej jaksi hlavně nesou, jako veřeje nesou bránu. Proto nutno nejprve tyto poznat.

I. PROSTŘEDKY K DUCHOVNÍMU ŽIVOTU.

Jest nutno pečlivě dbáti na rozdíl mezi *duchovním životem* a prostředky k němu. Řekli jsme již, že duchovní život jest vzdání celého lidského života jedině Bohu, našemu Pánu, tak, že se snaží duchovní člověk co nejvíce se soustavně Bohu připodobňovati a přibližovati až k dokonalému spojení v milosti a lásce.

Povolání nebo vyvolení k duchovnímu životu jest zvláštní milost Boží. Člověk totiž žije v tomto životě pozemském soustavně obyčejně tak, že se varuje ztráty spásy těžkým hříchem, avšak jinak se řídí přirozeností a její žádostivostí. Člověk duchovní však chce žíti co nejvíce podle milosti a z lásky k Bohu se úplně zřící žádostivosti a zvládnouti dokonale přirozenost láskou k Bohu.

Proč máme přijmouti vyvolení k duchovnímu životu?

Duchovním životem se připodobníme Pánu Bohu tak, že jsme s ním láskou nesmírně více

spojení, že jsme od něho více milováni, a že náš pravý život ve věčnosti bude nepředstavitelně blaženější, než kdybychom žili na zemi životem podle pouhé přirozenosti.

Jaký je rozdíl mezi duchovním životem a prostředky k němu?

• Duchovní život jest trvalá vůle po změně našeho smýšlení, našich činů a vlastností od žádostivosti k milosti, t. j. k životu podle vůle a ducha Kristova.

Co jsou prostředky k duchovnímu životu?

Mnozí lidé považují modlitbu, svátosti a podobné duchovní úkony za sám a celý duchovní život a ponechávají své ostatní smýšlení, jednání a vlastnosti beze změny. V tom jest ovšem velmi nebezpečný omyl. Duchovní prostředky jsou úkony, které činí Bůh nebo člověk a jež k vlastnímu duchovnímu životu pomáhají. Kdo by je však pouze konal a nesnažil se jejich pomocí svůj mravní život (smýšlení, jednání, vlastnosti) měniti směrem k dokonalé vůli Boží (milování Boha, zpodobení s Bohem), bojoval by »jako do vzduchu bije« — (Sv. Pavel 1. Kor. 9, 26). Prostředky jsou tedy součástí duchovního života, ale nejsou jím celým, nýbrž pomůckami k celému.

Které jsou naprosto nutné prostředky k duchovnímu životu?

Některé prostředky neboli pomůcky duchovního života jsou tak nutné, že jest bez nich

duchovní život nemožný. Jsou jeho nutnými nositeli. — Jiné jsou potřebné, jiné užitečné.

- a) Se strany Boží — svátost křtu, příp. pokání a N. Svátost,
- b) se strany člověka náleží k nutným:
modlitba vnitřní a ústní,
bdělost mysli čili srdce (*vigilantia cordis*),
Slovo Boží či četba o božských věcech,
sebepoznání či zpytování.*

Modlitba.

Modlitba je po svátostech nejhlavnějším prostředkem duchovního života, protože je spojením s Bohem. Ctnost modlitby je stálý sklon duše obracet vše k Bohu.

Modlitba vnější čili ústní jest duchovní obcování s Bohem přijatými myšlenkami a slovy.

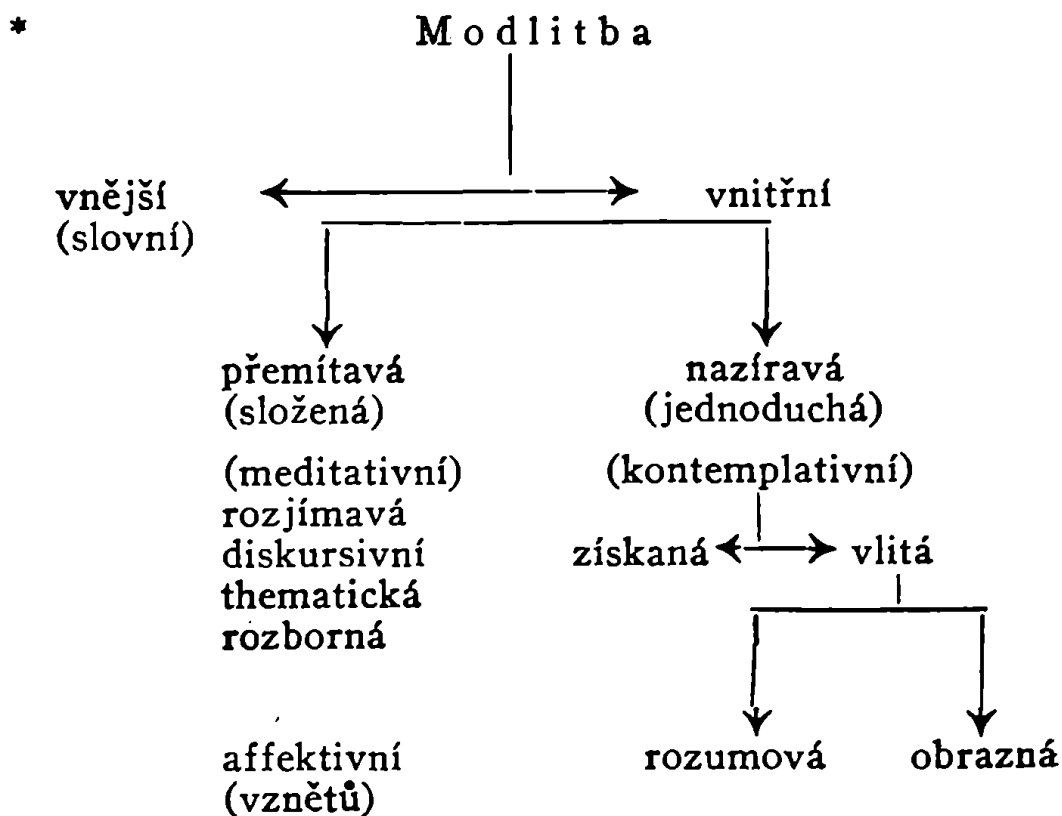
Modlitba vnitřní čili rozjímavá jest duchovní činnost, zabývající se Bohem vlastními duševními úkony.

Na vnitřní modlitbě závisí praktický všecko. Kdo se vnitřně nemodlí, ten nemá ani pravého poznání sebe ani bližšího poznání Boha a jeho vůle. Ten také nemá síly ke ctnosti, snadno podléhá různým náladám a stavům. Je obyčejně člověkem značně duchovně povrchním.

* Tyto prostředky jsou mezi jinými proto nutné, že rozjímání jest jakožto činnost rozumu a vůle v milosti Boží nejvyšší životní činností vůbec a tedy i sama součást duchovního života, protože sebranost mysli jest jeho prodloužením, — protože jeho potravou jest duchovní četba a zpytováním se poznává, zda podle duchovních zásad žijeme.

Vnitřní modlitba nezávisí na nějakých určitých formách, ale abychom dosáhli jejích účinků a užitku, je nutno, aby jakýsi návod byl. Pomocí návodu máme se naučiti vnitřně se modlit, nesmí však překážet v modlitbě. Stalo by se to, kdyby ho někdo nesprávně užíval. Kdo by se naučil vnitřní modlitbě bez návodu, musí rozjímat tak, jak poznal. Návod nesmí bránit ve vzletu, upevnění duše.

Proto máme určitou nauku o vnitřní modlitbě. Vnitřní modlitba jest činnost našeho duchovního života, spojená s milostí, obírající se samostatně Bohem a jeho pravdami. Je to činnost rozumu, vůle a srdce. Poznáváme Boha a jeho pravdy, přemýšlíme o nich a vůlí se rozhodujeme jej milovat, jeho pravdy přijmout a vnášet do života.

Duše, která věrně vnitřní modlitbu vykonává a současně se věrně zapírá, dojde po několika letech prvních stupňů nazíravé modlitby.

ÚSTNÍ MODLITBA

vyžaduje několik podmínek a několik upozornění.

Musíme:

- a) vniknout v její smysl, pochopit ji, rozumět jí,
- b) chtít to, co rozumem v ní poznáváme.

Příprava na ústní modlitbu:

1. Ztišení srdce (budu mluvit s Pánem Bohem, — jiné myšlenky zapudím).
2. Uvědomím si živě přítomnost Boží.
3. Pomalu, promyšleně začnu první slova modlitby.

Je potřebí, abychom poznali rozumově, co znamenají slova, která vyslovujeme, abychom rozumem pochopili obsah i rozsah každého slova.

Rozsah, co všechno v sobě pojímá.

Obsah, jakou má hloubku, co vnitřně znamená.

Kdo se modlí, aniž by chápal, co každé slovo obsahuje, nemodlí se v plnosti. Proto jest potřebí ústní modlitby prorozjímat.

Příklad: Ve slovech Otče náš musíme proniknout *rozsah*: co všechno toto slovo v sobě pojímá. Obsahuje otcovství v nejširším rozsa-

hu. Bůh je naším stvořitelem, naším Pánem. Je dárce všeho, co máme. Je otcem našeho rozumu, vůle, srdce, těla, práce, schopností. Je to nejvyšší otcovství, jaké jest. Bůh jest otcem všech lidí. Proto říkáme: »Otče náš.« Jen Pán Ježíš říkal: »Otče můj« — »Vstupuji k Bohu svému a k Bohu vašemu.« — »Náš« znamená, že jsme všichni bratři, všichni máme stejnou povinnost k Otci nebeskému.

Obsah: Když jest naším otcem, nemusíme se ho bát. Je otcem, který miluje, k němuž máme mít lásku, důvěru, jistotu, že nás neopustí, že na nás nezapomíná. Bůh, Otec všemohoucí, věčný, nejvyšší dobrotivý. Nemůže se nad žádným tvorem zapomenout.

Tak podobně bychom měli probrat mnohé ústní modlitby.

Je potřebí, abychom vůli naplnili poznáním tak, aby se slovo, myšlenka, modlitba, stala naší. Vůle si musí tak dokonale osvojit poznané slovo, že se s ním ztotožní a přijímá je za své, aby všechno v nás bylo pravda.

Pak se dostaví také obyčejně cit, který dává chuť, takže slova přijímáme s vroucností a láskou, že se duše naše přímo vylévá před Hospodinem. Proto přejde, kdo často promýšlí ústní modlitbu, k modlitbě vnitřní.

ROZJÍMAVÁ MODLITBA

jest duchovní činnost, zabývající se Bohem zcela vlastními duševními úkony.

Vnitřní modlitba má několik etap, oddílů. Můžeme je dělit na tři oddíly: Na vstup, svatyni a výstup.

Prohlédněme si stavbu či postup vnitřní modlitby. Lze sice jednati či obcovati s Boží velebností i zcela volně, avšak volné a náhodné myšlenky nepřinášejí duši nového poznání ani nových rozhodnutí a proto jest velmi důležité, abychom byli vedeni při rozjímání určitým řádem nebo pravidlem a tím je tato stavba.*

1. Nejdříve jest třeba, *abychom se soustředili*, vyprosili si milost a doprovod Ducha sv. do vlastní svatyně modlitby.
2. *Volba předmětu* se týká toho, o čem budu rozjímat. Zapamatuji si, co mne zaujme, co se mi zalíbí, — ne všecko, co se čte. Připravíme si jej pravidelně večer a ráno jen opakujeme.
3. a) *Co chci dělati?* Chci mluvit s Bohem, chci konat nejvážnější a nejdůležitější práci nejen toho dne, ale v životě vůbec. Jen sv. přijímání je důležitější. Proto se snažím o

* Vstup znamená očištění ducha od toho, co by překáželo, výstup — sebrání a upevnění získaného, aby pomáhalo k vzestupu duše.

1. *Přípravná modlitba.*
2. *Volba předmětu* (četba, opakování)
3. *Vstup*

}	→ a) co chci (velikost okamžiku - budu mluvit s Pánem Bohem samým).
}	→ b) tichost srdce (vyprázdnění)
}	→ c) Bůh je zde (naplnění).
4. *Vlastní rozjímání* (svatyně)
 podle: vidím (poznání),
 toužím (vzněty),
 chci (předsevzetí - rozhodnutí).
5. *Výstup* (rozmluva).
6. *Závěrečná modlitba.*

- b) *tichost srdce*. Všechno, co překáží vlastnímu úkonu, posvátnému a velkému, musí umlknout: všechny starosti, cizí touhy, zájmy! Musíme se soustředit na to, co jest nyní před námi. A když jsme vše odstranili, duši vyprázdnili ode všeho, co jí překáželo, pak ji naplníme tím, oč jde a co je jádrem celé modlitby,
- c) *uvědomíme si Boží přítomnost*. Tento okamžik, kdy vstupuji do přítomnosti Boží, je krok, kdy přestupuji práh přípravy do vlastní svatyně modlitby. Proto nás musí myšlenka »Pán Bůh je zde, Spasitel je tady« přímo ohromit. Co znamená »Bůh je zde« musí každý prožít, procítit. »Zde«, kolem, ale i v srdci. Blíž ve mně, než kolem mne! Tato přítomnost Boží naplní nitro jednou třeba pocitem hrůzy nebo radosti, plností vědomí, že všude je týž Pán Bůh, jindy důvěry, oddanosti, lásky, studu. Čím bude vědomí a pocit Boží přítomnosti opravdovější, skutečnější, tím spíš v nás tyto myšlenky vyvstanou. Vzbuzování přítomnosti Boží musí věnovat ten, kdo se učí rozjímat, delší dobu: několik dní celé rozjímaní. Je třeba cvičit se jí i jindy, aby se stala životnou, skutečnou. V Boží přítomnosti musím setrvat po celou dobu rozjímaní; jestliže se mi ztratí, hned se k ní vrátím.
To vše je příprava.
4. *Ve vlastní svatyni modlitby* již s Pánem Bohem jedním. Stále udržuji vědomí, co dělám, tichost srdce a přítomnost Boží. Přípravu bude dělat každý, i ten, kdo je dál v duchovním životě. Vlastní rozjímaní

může být podle více způsobů. Hlavní jsou přemítání a nazírání. Ale při všech způsobech je vodítkem trojí úkon duševní: pozorování, vzbuzování vznětů a vůle. K tomu jako vodítko slouží tři slova: vidím, toužím, chci.

Vidím, t. j. poznávám, co o té věci vše vím. *Toužím* — vzbuzuji hnutí a city k té pravdě, abych ji chtěl, přijal, případně zamítl — a mnohokrát podle potřeby je opakuji, abych ji tak v sobě upevnil.

Chci — mám se rozhodným úkonem vůle přiklonit k pravdě, abych ji provedl a vzal za svou; z toho vyplyne předsevzetí.

Poznání. Při slově vidím se musím snažit, abych pronikl pravdu, předmět, jak nejlépe možno, abych poznal se všech stran podle různých hledisek, co vše pojímá. Tak proberu, vysají veškeru pravdu, již předmět obsahuje. Vidím nyní do něho, rozumím mu v celé plnosti, ovšem v tom, co obsahuje duchovně užitečného.

Toužím: Vzbuzuji vzněty či affekty.

Affekty jsou hnutí snaživá, pokud možno krátká a obsažná, silná, která dobře vyjadřují plod, výsledek nebo míru toho, co rozjímáme. Jsou to výlevy duše podle toho, co rozjímáme. Když se nám v úvaze affekt utvoří, snažíme si jej vtlačit do paměti a do vůle. Musí to být affekt plně pochopený a obyčejně vlastní, ne předepsaný. Krásné jsou affekty z Písma sv., zvláště ze žalmů. Říkáme také »vzněty«, protože jsou vzníceny naším srdcem a že mají vznítit, upevnit vůli.

Affekty tvoří spojení mezi rozumem a vůlí, jsou vůlí přijaté. Tyto věty opakují vroucněji a vroucněji, hlouběji a hlouběji.*

Chci.

Předsevzetí je čin vůle. Rozhodnu se, zda poznané budu nebo nebudu dělat. Nejříve si upevníme vůli affekty, ale potom se ptám: »Jak tuto povinnost, radu splním?« K tomu pak vytvořím určité předsevzetí. Předsevzetí má být: 1. přítomné,
2. praktické,
3. možné,
4. pevné,
5. určité — přesné.

* Příklad affektů:

Přiď, Pane Ježíši!
Jak podivné jest jméno tvé po celé zemi!
Nesuďte a nebudete souzeni!
Blíž k tobě, Bože můj!
Kam se skryji před tváří tvou?
Proč jsi smutná, duše má, a proč mne zarmucuješ?
Doufej v Boha!
Kdo jako Bůh!
Opusť vše a najdeš vše!
Můj milý jest můj a já jsem jeho.
Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují!
Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na své duši škodu utrpěl?
Pane Bože, obrať nás a ukaž nám tvář svou!
Nalezla jsem, kterého miluje duše má.
Srdce čisté stvoř ve mně, Bože, a ducha přímého obnov v útrobách mých!
Když Bůh s námi, kdo proti nám!
Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného.

- o 1. *Přítomné* — t. j. na blízkou dobu a hlavně podle přítomného stupně duchovního života. Má být takové, abych je mohl brzy uskutečnit, nečiním je do vzdálené budoucnosti.
- o 2. *Praktické*, aby mělo účinek výchovný. Předsevzetí, které mne neudělá lepší, je zbytečné. Předsevzetí mne musí měnit k tomu, co jest přítomným úkolem duchovního života. Na př.: »Dnes budu v určité okolnosti trpělivý, dnes zbytečně nepromluví, nebudu zvědav, budu vlídný atd. —
- o 3. *Možné*, takové, že je mohu skutečně splnit.
- o 4. *Pevné*. Má být rozhodnutím vůle a nikoliv citovou zálibou. Co si ustanovuji, jest plodem nabytého přesvědčení, má závaznost, nezávislou na změně citů a nálady.
- o 5. *Určité* — přesné, nikoliv příliš obecné, ačkoliv i obecné může býti účinné. Je dobře si přesně říci, co udělám, abych byl trpělivější, horlivější, ano, uložím si nějaký skutek sebezáporu, obtížnější práci, odřeknu si určitou příjemnost, uložím si určitou službu.*

Abychom mohli předsevzetí lépe provést, upevníme vůli asi těmito pohnutkami:
 patří se — je vhodné, abychom tak jednali;
 je to snadné, neboť Bůh dá milost, sílu;

* Slovy »vidím«, »toužím«, »chci« vskutku rozjímáme, — avšak tímto výčtem vlastností, jaké má míti předsevzetí, nerozjímáme, nýbrž pouze dbáme, aby je mělo.

je to příjemné, neboť zjedná klid, jistotu;
je to užitečné, pro spásu, pro práci;
je to potřebné, bez jeho provádění ne-
dojdu spásy, nepostoupím v duchovním
životě, nedostanu milost.

5. *Výstup.* Výstupem ovšem nejsem mimo rozjímání. Jdu na práh a na práhu je celkem rozmluva o tom, co jsem rozjímal. Rozmluva oživuje celé rozjímání, v ní vyprošujeme si milost, zvláště milost pomáhající, abychom plnili předsevzetí; bez ní buď na předsevzetí zapomeneme, nebo budeme nerozhodní a chabí je provádět. Srdečně a pokorně rozmlouváme se Spasitelem, s Matkou Boží, s andělem strážným o tom, co jsme přijali, čili prosíme o pomoc. Dětinně a důvěrně řekneme Pánu vše, co nás tíží a bolí.

Vzněty a rozmluva tvoří jádro rozjímání.

Je více chtít a dělat, než vědět. Tím však nepravíme, že by poznání nebylo důležité. Rozmluvou vlastní rozjímání končí.

6. *Závěrečnou modlitbou* se skončí rozjímání vůbec. Po rozjímání snažíme se zachovat sebranost mysli a pokud možno do sv. přijímání s nikým nemluvíme. Hledíme se také co nejdéle udržet v tichosti srdce. I nutnou práci konáme klidně, s klidným srdcem.

Pamatujme o tomto postupu rozjímání, že:

jest ho k dobrému užitku v duchovním životě potřebí,

že se však musíme při něm varovat ztrnulé neživotnosti, že

vyžaduje plynulého, nenuceného proudění duševní a duchovní činnosti. Představme si ji jako plynulou cestu nebo řeku, jejíž tok jest vymezen těmito body a nikoliv jako přerývané a oddělené skoky.

Kdo věrně rozjímá, dostává stále větší poznání Boha, sebe i života. Kdo dobře rozjímá, nemůže zůstat dlouho v chybě, vášni, omylu. Buď zanechá rozjímání nebo své mravní vady.

Je důležité zachovat před rozjímáním naprostý klid a nerozptylovat se žádnou prací. Rozptýlení někdy pokazí celé rozjímání a následky cítíme třeba i měsíce. Hned jak vstaneme, upoutáme myšlenky na přítomnost Boží a mějme za nevěrnost, mluvíme-li zbytečně před rozjímáním a před sv. přijímáním s někým jiným než s Bohem. Na rozjímání se máme těšit a děkovat, že smíme a umíme mluvit se svým Pánem. Kolik lidí nezná tuto výsadu!

Při každém rozjímání jsou tři části: předsíň, svatyně, výstup. Ale podle předmětu (t. j. o čem rozjímáme), se *způsob* rozjímání může měnit, a to v jeho jádru, či, jak zde říkáme, ve svatyni.

Podle předmětu rozeznáváme různé způsoby vnitřní modlitby:

Rozjímání thematické čili přemítavé.

V něm si volíme určitou slovy pronesenou pravdu, *myšlenku*, nějaký výrok Spasitelův nebo některého světce. Když čteme přípravu na rozjímání, bývá již kniha tak psána, že má urči-

té thema. Ostatní výklad jsou motivy, aby dodaly látku k hlubšímu poznání a důvody pro předsevzetí. Čteme-li takový námět k rozjímání, není ani třeba ani dobře, chtít si vše pamatovat a o všem uvažovat, nýbrž si všimneme jen těch slov, která se nás dotkla, ta si pamatujeme a o těch v modlitbě uvažujeme.

Při rozjímání postupuji podle: vidím, toužím, chci (paměť, rozum, vůle), jak již bylo vyloženo. Možno si pomoci asi těmito otázkami:

Co mi praví tato věta, toto slovo? Jak jsem dosud vzhledem k ní jednal? — Jak ji chci a budu napříště zachovávat?

Dbejme, aby předmět rozjímání byla katolická, správně vymezená pravda, nikoliv soukromé mínění. Ke katolickému myšlení náleží odmítat soukromá mínění, módní, místní, úzká a malicherná. Katolicky mysliti je mysliti nadosobně, zásadně, jistě a podle Boha a církve. Lidé mají stálý sklon vnášeti do katolických pravd a zásad zásady anebo výklady zlidštěné: místo zásady vhodnost, místo zbožnosti pobožnickářství a pod.

Nazírání představové (kontemplace).

Předmětem tohoto rozjímání nejsou slovně pronesené pravdy, nýbrž představím si nějaký děj. Tento děj probírám všemi duševními mohutnosti podle: vidím, toužím, chci.

Předmětem bývá obyčejně utrpení Páně, narození atd., nebo různé představy ze života svatých. Nemusí to být vždy jen událost z Písma sv., můžeme rozjímati i o událostech denního života, které obsahují užitek pro duši, neštěstí,

smrt a pod.; nebo i o všedních věcech, ale vždy musíme nalézt vztah k Bohu a užitek pro duši. Na př. rozjímání nad přírodními krásami.

Předmětem nazírání je nějaká událost nebo věc, která v sobě obsahuje užitek pro duši.

Vidím.

Věc si skutečně představím, jak nejlépe umím, nebo se na ni mohu přímo dívat, na př. Tvář Božského Spasitele.

Představím si ji pokud možno živě. Kdo však má bujnou fantasií, nesmí zabíhat. Nikdy si nesmíme vymýšlet představy zbytečné, na nichž nezáleží, abychom zbytečně neztráceli čas malováním obrazů.

Uděláme si tedy o ději úplnou představu, jako bychom užívali duchovních smyslů.

Díváme se, co se děje, pozorujeme osoby, které tam jsou, jak se chovají, co dělají a pod. Z toho prakticky čerpám pro sebe, srovnávám děj se svým životem a vzbuzuji lásku, důvěru, oddanost atd. Z toho pak dělám předsevzetí.

Slyším,

co osoby mluví a hledím probrat jejich řeč, abych měl z jejich slov užitek pro svůj duchovní život. Na př. slyším slova uctivá, zlá, hrubá — rány kladivem atd.

Hmatám

předměty, kde se děj odehrává. Na př. v Betlémě jesličky, tvrdost kříže a pod.

Čichám

vlhký vzduch, smrtelný zápach, uvažuji, jak si zakládám na pozemské příjemnosti, lahodě a pod.

Chutnám

na př. hořkost octa a žluči při ukřižování Páně, nechutná jídla mučedníků v žalářích, chuť pokrmů chudých lidí, a srovnávám s tím svou vybíravost v jídle.

Cítím

opuštěnost Krista Pána na poušti, na kříži. Zároveň s těmito představami vzbuzuji příslušná hnutí a rozhodnutí, na př. ohledně snášení zimy, tepla, šatů, jak zařídím svůj život a pod.

Rozjímavé čtení.

Po přípravě probírám ve vhodné knize větu za větou, až mne některá zaujme. A tu pak probírám podle slov: vidím, toužím, chci, avšak krátce, pokud mi dává sama látku k modlitbě. Pak jdu nenásilně dál a tak mohu přečíst celou část textu a celkově poznávat, toužit a dělat rozhodnutí.

Rozjímání ústní modlitby.

Vyvolím si ústní modlitbu, na př.: Otče náš, Zdrávas. Dobře je volit modlitby podle roční doby: o svátcích Panny Marie — Magnificat, o svátcích Ducha sv. — sekvenci o Duchu sv., nebo mešní modlitby, žalmy a pod.

Každou větu zvolené modlitby proberu podle vidím, toužím, chci. Vyslovím první větu a setrvám u ní tak dlouho, dokud mi skýtá duchovní užitek, hledím ji proniknout všemi způsoby,

abych z ní vyssál vše, co pro mne obsahuje, vzbuzuji vhodné touhy a předsevzetí.

Rozjímám vždy tolik slov, aby dala smysl. Na př. »Jenž jsi na nebesích«.

Když se blížím ke konci, domodlím se modlitbu obyčejným způsobem a modlím se modlitbu po rozjímání.

Rytmická modlitba.

Modlím se pomalu určitou modlitbu a za každým slovem ustanu asi na dobu jednoho výdechu. A v této pause hledím plněji pochopit řečené slovo, případně vzbudit vhodné hnutí. To ovšem předpokládá, že jsme modlitbu už dříve dobře prorozjímali. Nemusím prorozjímat celou modlitbu najednou. Když mi nestačí čas, domodlím se obyčejným způsobem. Po druhé se pomodlím pomalu až tam, kde jsem přestal a odtud začnu rozjímat dál.

Zpytování svědomí.

Vidím své hříchy — lituji jich, prohlédám jejich špatnost, příčiny, nevděk.

Toužím po polepšení.

Rozhoduji se, čeho použiji, abych se jich již nedopustil, v čem se polepším.

Probírám Desatero, Patero (řeholní stanovy), denní pořádek, blahoslavenství a pod. a v tom se zpytuji.

Vzbuzování tří božských ctností.

Víra. Poznávám Boha, jeho slávu ve věčnosti, v nejsvětější Trojici, v eucharistii, v kněžství;

uvažuji o neposkvrněném Početí Panny Marie.

Toužím: vzbuzuji víru, upevňuji ji, prosím za ni. *Chci* zaříditi dnešní den, určitou práci v duchu víry.

Naděje. Poznávám Boží slitování, Boží dobrotu, vzpomínám, kde se všude ukazuje.

Vzbuzuji důvěru a radost, že se o Boha mohu opřít.

Rozhoduji se, že budu důvěřovat, nebudu skleslý v celkovém stavu doby neb v určité tísni.

Láska. Vzpomínám na důkazy Boží lásky: ve svatostánku, ve vyvolení.

Toužím, abych Pána Boha miloval, vzbuzuji vděčnost, lásku. Budu ji *ukazovat* v přemáhání svých chyb, v boji o plného ducha Kristova.

Úkony mše sv., to jsou

chvála Boží, díky, smír a prosba. Po přípravě se probírá nejdříve *chvála:*

Vidím: Vzpomenu na velebnost Boží, jak se jeví v přírodě, ve mně, nebo kde mne nejvíc dojíká. A vzbuzuji hned *vzněty:* chvály, klanění a *rozhoduji* se chválu Boží šířit svým příkladem, povoláním, modlitbou, utrpením, prací.

Díky.

Poznávám velkou Boží lásku, prozřetelnost, dobrotu ve svém povolání, co mi Pán Bůh dává každého dne, co dnes, co lidstvu. *Vzbuzuji* *vzněty* vděčnosti a *rozhoduji* se, co z vděčnosti udělám.

Smír:

Poznávám svou nevděčnost, jak málo jsem spolupůsobil, jak jsem byl nedbalý. Vzbuzuji vzněty lítosti, odprošení.

Prosba:

Poznávám, zač mám prosit, — prosím naléhavě v silných *vznětech*, co potřebuji. Rozhoduji se, že vždy budu klásti do modlitby nejvyšší důvěru.

Afektivní modlitba (vznětová modlitba).

Můžeme ji konati jen někdy. Rozum i srdce zaujme pod vlivem nějaké události nebo milosti, osvícení nebo Božího projevu — určitý cit, na př. vděčnosti, pokory, lítosti, oddanosti, důvěry, touhy, čistoty, lásky atd. Tak ji zaujme, že je ho duše plná a projeví se v nějakém vznětu. Obyčejně je to nějaká střelná modlitba, slova žalmů nebo vlastní slova, která dobře vyjádří přítomný poměr k Pánu Bohu. Duše nalézá v tomto vznětu plnost, opakuje slova jako silný projev toho, co ji uchvátilo. Nesmí to ovšem dělat uměle. Opakování musí být čím dál pomalejší a hlubší, jako když se hlouběji dýchá. Stále s větším porozuměním, citem a hloubkou.

K modlitbě afektivní musí být důvod: lítost, důvěra a pod. Tato modlitba upevňuje určitou ctnost, na př. lásku, čistotu. Ale může být nebezpečná tím, že svádí k lenosti, že se člověku pak nechce do přemítavé modlitby. Modlitba se stane zvykovou, duše se omezuje na jednu věc. Proto nelze doporučit, aby ji kdo konal stále.

Afektivní modlitba je už mnohdy přechodem k počátkům modlitby mystické. Kdo dosáhl dokonalosti v modlitbě, dosáhl i značné dokonalosti v životě duchovním.

O době, délce, místě a poloze rozjímání.

Jest psychologickým obyčejem, konati rozjímání jako první denní úkon, protože spánkem a odpočinkem byla přerušena rozptýlenost, pocházející z denního života a dosud se neprobudila, a duch se snadněji soustřeďuje na určitý předmět. Jsou však výjimky, a ne řídké, — že někdo rozjímá lépe k večeru, nebo, že mu překáží spíše ospalost než rozptýlenost, a ta bývá někdy větší ráno než večer. A tedy, pokud ovšem není vázán vnějším příkazem (jako u řádů a komunit), je na něm, aby sám rozpoznal, která doba je pro něho vhodnější. Po stránce theologické, to jest vzhledem k Boží velebnosti, jest ovšem doba ranní pro rozjímání velmi vhodná a jest i z tradice Církve posvátnou, jakožto začátek nového životního úseku a tím také podle zákona úcty vůči Bohu, »prvotiny Bohu!« — se nejkrásněji začátek dne Bohu zasvěcuje. K tomu přistupuje i ta okolnost, že rozjímání jest nejdokonalejší průpravou pro denní život, pro boj, přípravou na dobrý úmysl při denní práci, dobrou přípravou na stavovské zaměstnání a pod. Rozjímá-li tedy někdo v jinou denní dobu, musí příslušně vztah a plody rozjímání k těmto potřebám života upravit.

K době rozjímání také patří otázka jeho délky. Nelze říci, že by byl nějaký asketický zákon o délce rozjímání, ani není nějaké staro-

bylé prvokřesťanské tradice v tomto smyslu, neboť u prvních křesťanů neslyšíme žádné určité zprávy, že by věnovali určitou denní dobu vnitřní modlitbě, — čímž ovšem nepravím, že by se jistě často v Bohu nesoustřeďovali. Také nejstarší formy řeholního života nevykazují zvláště uzákoněnou dobu rozjímání, ani nic nemluví o vnitřní modlitbě. Teprve v době, kdy již moderní život křesťany rozptyloval a strhoval do svého proudu i osoby řeholní pro jejich povinnosti apoštolské a charitativní, vynořuje se postupně a v přítomné době se rozšířila do všech řeholních stanov ustanovená doba rozjímání.

Rozjímání pod dobu čtvrt hodiny nelze dobře rozjímáním nazvat. Půl hodiny jest nejobecnější a nejprístupnější délka rozjímání. Ta bývá příkazem snad ve všech řeholních stávkách, a to i v řádě benediktinském, eminentně mnišském. Řády přísnější mívají určenu pro rozjímání denně hodinu. K posledním náležejí karmelitáni, františkáni a kapucíni v domech, t. zv. rekolekčních, nebo domech sacri recessus.

V době kratší než asi čtvrt hodiny se duch těžko uklidní a soustředí, aby došel hlubokého poznání předložené pravdy. Jedna hodina jest asi obecně nejdokonalejším předpokladem pro rozjímání, neboť jednak lze v ní soustředit ducha osvobozeného od rozptýlení, jednak delší doba zase lidského ducha unavuje, takže by rozjímání další nepřinášelo plného užitku. Pravím však, že to jest míra obecná, neboť vždy nutno přihlížet v jednotlivých případech jednak k dobovým, jednak k individuálním psychologickým okolnostem. Někdo jest unaven dříve a upadá do rozptýlenosti nebo jednotvárnosti,

jiný opět potřebuje delší dobu k soustředění. Ačkoliv tedy objektivní normy řeholní určují jistou dobu rozjímaví, nutno radit podle osobních vlastností, aby každý jí využil tak, že nestačí-li ji vyplnit pravým rozjímáním, doplnil zbývající čas rozjímavou modlitbou ústní. —

Obecně se má zato, že nejvhodnějším místem pro rozjímání jest chrám nebo oratoř, hlavně tam, kde jest přítomnost nejsvětější Eucharistie. Toto přesvědčení jest jistě značně odůvodněné. Avšak i zde jest nutno vzpomenouti na křesťanskou praxi. Především není každému možno, aby konal rozjímání v chrámě, avšak není ani každý duševně uzpůsoben lépe se věnovat nerušené vnitřní modlitbě v přítomnosti jiných a spíše se mu daří v úplné samotě. Proto také mnohé řády dovolují nebo nařizují rozjímání každému členu zvlášť. Mnohý ví ze zkušenosti, že svědčí jeho duševní povaze lépe rozjímání v uzavřené místnosti, na př. ve vlastním pokojíčku, jiný opět lépe se s Bohem spojuje v zahradě, v lese a vůbec ve volné přírodě. Na někoho působí ovšem zvlášť silně prostředí chrámové a přítomnost nejsvětější Svátosti. Protože není možno vždy vyhověti těmto osobním potřebám, musí si mnohý učiniti určité násilí, které jistě po určité době usnadní i rozjímání v místě jinak méně vhodném, neboť se určitému místu přizpůsobí.

Právě tak převládá obecné mínění, že při rozjímání je snad nejdokonalejší k l e č e t i. Avšak tomu tak není. Především sám sv. Ignác nebo jeho vykladatelé upozorňují, že se má volit ona uctivá poloha, která nejlépe podporuje vnitřní modlitbu a která jí nejméně překáží. Lze tedy při rozjímání stát i sedět, lze polohu také podle

potřeby měnit. To je zvlášť tehdy radno, když je nutno přemáhat únavu nebo spánek. Ano, někteří svatí přímo sdělují, že se oddávají rozjímavé modlitbě v chůzi, a to osoby, které právě ve vnitřním styku s Bohem zvláště vynikaly, na př. sv. František, o němž čteme, v jakých hlubokých stycích s Bohem byl právě při svých cestách, nebo bl. Jindřich Suso, jenž píše, že při rozjímání chodíval ve své cele nebo po chodbách klášterních, aby udržel bystrost ducha. Zůstává tedy jakýmsi společným zákonem pro polohu při vnitřní modlitbě povinnost úcty k přítomnému Pánu a Bohu, avšak poloha sama se musí řídit tím, co rozjímání nepřekáží, nýbrž co je podporuje.

* Tato metoda, jak ji udáváme, je pouze jedna z mnohých. Jedna z mnohých jednak sepsaných, jednak možných. Metoda znamená pouze pomůcku a návod, jak asi se máme s Bohem vnitřně stýkat, neboť nejvlastnějším smyslem vnitřní modlitby jest sebranost v Bohu a jednání s Bohem o vlastní spáse a posvěcení. Děje-li se toto jednání podle určitého postupu (způsobu) nebo úplně volně, má-li člověk k tomu dosti myšlenek, děje-li se to o určitém předmětu nebo všeobecně, jest vlastně lhostejno, jen když je splněn vlastní smysl a účel, to jest užitek pro spásu a sebeposvěcení. Tento užitek vyžaduje ovšem dvojí: jednak vydatný obsah, jednak svobodu ducha. Prázdné rozjímání bez obsahu při zachování svobody by bylo právě tak neužitečné, jako by bylo rozjímání příliš schematické a svázané na úkor svobodného styku s Bohem.

Z toho tedy plyne, že jest nutno se řídit jednak povahou předmětu, o němž rozjímám, jednak povahou rozjímajícího. Někdo má bohatost myšlenek, takže by ho určitá metoda spíše spoutávala ve vzletu. Jiný však nemá schop-

nost vytvářet samostatné myšlenky, a rozvíjet je, a proto potřebuje pomocný návod a tímto návodem jest právě metoda rozjímací. A dokonce se může tato schopnost u téže osoby měnit podle různých přechodných dispoic. Někdy myšlenky přicházejí a jindy se nedaří. Proto jest někdy nutno opřít se o metodu, jindy by překážela.

Při pravidelném denním dobrém rozjímání a při čistotě srdce vede Bůh člověka k vyšším způsobům modlitby, které se nazývají mystické a o nichž se zde již nezmiňujeme, protože vyžadují osobního zvláštního vedení zkušeným knězem.

ŽIVOT V PŘÍTOMNOSTI BOŽÍ.

Sebranost mysli jest život v přítomnosti Boží. Její účel je v tom, abychom se vraceli svými myšlenkami k Bohu. Je vlastně prodlouženým rozjímáním, pokud je to při ostatním zaměstnání možné. Sebranost mysli je snaha pamatovati po celý den, pokud jsem při sobě, že Bůh je mi přítomen a podle toho řídit své myšlení i vůli.

Jinak se budeme chovat k něčemu nepříjemnému, jinak se budeme modlit, zapírat, chovat, než když zapomeneme na Boží přítomnost. Vědomí Boží přítomnosti nás stále varuje, abychom první hnutí ovládli podle milosti, abychom byli v utrpení trpěliví a láskyplní, v radosti a ve štěstí pokojní a neoddávali se úplně tomu, co je časné; připomíná věčnost, abychom nezoufali, nutí ke ctnosti. Co věci ujde, když jsme rozptýleni!

Zapomenout na Boha znamená také zapomenout na předsevzetí, pokušení a nebezpečí. Naše duše se zabývá tím, co jí smysly dávají. Aby člověk duchovní nezapomínal na neviditelné věci, na Boha a věčnost, musí se odpoutávat od představ smyslových a žít vnitřním životem.

Představa je smyslová, vzniká ve smyslech, kdežto vědomí Boha, duše, milosti nutno vzbuzovat!

Nejvzdálenější začátek sebranosti mysli je ve vůli. Když nechci, anebo chci málo, pak si také buď vůbec nevzpomenu nebo jen málokdy.

Zvenku nám pomáhá
milost Boží — abychom si na Boha vzpomně-
li i při rozptýlení, —
smyslové poznání — kříž, kostel, obraz, bití
hodin.

Ale jak nabýti tohoto umění, žiti vědomím v Bohu?

Prostředky k sebranosti mysli jsou na př.
malé tajemství nebo
bdělost srdce.

Malé tajemství

nutno: najít,
vyslovit,
vytrvale žít.

Nejprve musíme v dobrém rozjímání rozpoznat, který je náš pravý vztah k Bohu. Tento vztah může býti různé povahy: lítosti, bázně před Bohem, důvěry, pocit slabosti, oddanosti, horlivosti, prosby, lásky.

Poznaný vztah si vyslovím v nějaké větě, střelném povzdechu, na př.: »Bože, buď milostiv mně hříšnému!« — »Srdce Ježíšovo, v tebe důvěřuji.« — »Pane, jak ty chceš.« — »Ježíši, ať se na mně dokoná úplně tvá svatá vůle!« — »Ježíši, jsem tvůj, tys můj.« — »Pane, ty to víš.« — »Můj Ježíši, milosrdenství!« — »Vše pro tebe, nejsvětější Srdce Ježíšovo.« — »Srdce Ježíšovo, prameni všelike čistoty, smiluj se nade mnou!« — »Srdce Ježíšovo, stůj při mně!«

Pak půjde o to, aby se stalo toto slovo jakýmsi »dýcháním duše«. Je k tomu třeba, abychom si navykli tak často a hluboce a pravdivě vyslovovat svůj vztah k Bohu, že se stane základním tónem našeho myšlení, cítění a chtění, který je při něm vždy nějak účasten, — při všech hnutích, myšlenkách, pracích. A toto dýchání se musí stát čím dál tím pravidelnější a souvislejší.

Jmenuje se proto tajemstvím, že je vyslovením mého nejvnitřnějšího vztahu k Pánu Bohu, malé proto, že je vysloveno lehkým způsobem. Až když splyne v souvislý, živý stav vědomí, stane se tajemstvím velkým.

Abychom došli plodů malého tajemství, je třeba občas poznat a prohloubit svůj poměr k Bohu a je třeba prosit za milosti pomáhající, abychom nezapomínali a vytrvali, neboť musí jít až do dna naší duše.

Bdělost srdce.

Malé tajemství znamená krátký a častý výdech mého vztahu k Pánu Bohu, kdežto bdě-

lost srdce znamená dluhé, avšak méně časté návraty do vědomí Boží skutečnosti. Ustanovím si tři nebo pět určitých dob za den, v nichž tyto návraty duše k Bohu provádím. To může být ráno, v poledne, odpoledne a večer. Když přijde doba, věnuji jí tři až čtyři minuty, později asi dvě minuty, v nichž se ptám:

Kde je mé srdce? t. j. na co právě myslím? Čeho se mi právě chce? Jak jsem žil od posledního vzbuzení bdělosti? A odpověď si řeknu co nejupřímněji. Jest překvapením sebe sama, nač samočinně myslím nebo co mnou hýbe. — Pak se táži:

Kde má být mé srdce? V Bohu! Od věcí pozemských je vrátím do přítomnosti Boží.

Lituji, že jsem se od Boha odloučil a vzbudím lítost, klanění a lásku k němu, obětuji mu další čas a hledím své srdce v tomto stavu udržet, pokud jen možno.

Tyto duchovní úkony musí se provádět vážně a opravdově, aby zanechaly hlubokou stopu v životě. Je dobře zanechat na tu chvíli práce a důkladně provést návrat k Bohu.

Bez sebranosti myslí není pokroku v duchovním životě. Jsou jen samé hříchy, pokušení, rozčilování, nečisté úmysly, změna nálad a život podle citů přirozených.

SLOVO BOŽÍ.

Slovem Božím myslíme zde poznávání pravd o Bohu a jeho vůli. Děje se to hlavně duchovní četbou. V modlitbě skoro vždy mluvíme k Bohu. V četbě duchovních spisů je tomu naopak — Bůh mluví k nám.

Duchovní čtení je přijímání slova Božího.
Rovněž tak kázání, vyučování.

Máme-li Boha milovat, o něm rozjímat, modlit se k němu, musíme o něm vědět určité pravdy. Neboť čím více poznáváme, tím více můžeme milovat. Opravdové poznání vede k hlubšímu věděni, dává větší hodnotu našemu jednání, vede k lepšímu životu.

Duchovní čtení nám dává látku, myšlenky, poznání, o čem rozjímat a podle čeho tvořit svůj vnitřní i vnější život.

Protože jest nutno, abychom o Bohu a božských věcech uvažovali jako o skutečnostech a nevymýšleli si falešných představ, i z toho důvodu jest nutno dbáti o dobrou četbu, a v úvahách o Bohu se přidržovati skutečnosti. Proto jest též třeba zachovati ve volbě duchovních knih určitý postup. Myslíme tím ovšem právě jen tu četbu, kterou konáme jako duchovní, nikoli tak, že bychom neměli v celku čísti současně i jiné náboženské knihy. Neboť tyto čteme pro poučení rozumu, kdežto duchovní četbu konáme jakožto návod pro vzrůst svého vnitřního života. K otázce, které knihy bychom měli čísti a v jakém postupu, nelze ovšem zde odpověděti, protože vycházejí stále nové duchovní knihy, a protože mnohé jsou téže duchovní úrovně. Řekněme k tomu jen dvojí:

Především, že zvláštní místo mezi knihami duchovními má Písmo svaté a po něm Následování Krista. Tyto knihy se mohou čísti téměř vždy a stále. Pravíme téměř, protože na jedné straně nelze vyloučit Písmo svaté z četby vůbec, na druhé přece jen není možno tvrditi, že by je mohl číst každý a hned na počátku s příslušným užitkem. Proto lze raditi, aby se

začalo čísti až po krátké době, kdy jsme již některé začáteční knihy přečetli, jako na př. Sv. Frant. Sáleský. Navedení k životu zbožnému. Potom lze současně s jinými postupem určenými knihami čísti Evangelium sv. Marka, Lukáše, Matouše a Jana, pak Skutky apoštolské, potom historické knihy Starého Zákona, pak knihy naučné, načež Epištoly. — Následování Krista jest kniha, která se může čísti ne sice hned, ale brzo po začátku duchovního života, ale ke které se bude nutno vraceti opět a opět po delších dobách a každý uvidí, že v ní nalezne vždy nové a další duchovní poznání.

Dále však jest nutno říci k volbě četby, že o mnohých spisech nelze stanoviti, komu se hodí a ke kterému duchovnímu stupni patří, a konečně nemáme ani tak velký výběr. A tu jest důležité, aby si právě každý jen to vybíral pro sebe, co odpovídá jeho duchovnímu stupni, aby nemyslel, že jest vše pro něho a aby se v pochybnostech poradil s duchovním vůdcem.

Jak číst duchovně?

Zbožně.

Duchovní četba není studium ani zábava, nýbrž pokrm duše. Nečteme pouze rozumem, nýbrž i vůlí a srdcem. Jest třeba míti srdce otevřené pro milost a přijímat ji, toužit, abychom obsah dobře poznali, být ochotni čtené prováděti a prosit, abychom to uměli. Čtěme s vroucí prosbou, aby nás Duch svatý upozorňoval, co jest pro nás.

Je nutno, co poznávám, také prožít. K tomu je potřebí času. Je dobře tytéž knihy číst několikrát a skoro četbu proměnit v rozjímání, aby se co nejméně zapomnělo. Je nutno číst *pomalou*, opakovat některé stati, případně se něčemu i naučit *nazpaměť*.

Nedomnívejme se, že je třeba pamatovat si všechny myšlenky, návody a rady, které přečteme. V četbě uchopme jen tu neb onu radu neb příkaz, který se hodí k našemu duchovnímu stupni a kolik stačíme si zapamatovat a delší čas důkladně provádět.

Číst *pozorně*, aby nám neušlo, co je pro nás. K myšlence, kterou si vybereme, se musíme vracet.

Číst *pokorně*, ne kriticky! Abychom potřebné přijímali a nedusili posuzováním. Co se nám z četby nehodí, opomeneme, ale neodsuzujeme.

Je potřebí, aby v nás četba vzbudila *příslušná hnutí*, na př. lítosti, touhy následovat, abychom si zamilovali, poznali a chtěli, co čteme. K tomu je potřebí milosti pomáhající. Proto je potřebí se modlit, třeba krátce, ale opravdově, a nakonec poděkovat, protože vděčnost je nejlepší prosba.

Děláme si poznámky — »světla«, — zapíšeme si případně výstrahy, předsevzetí, pěkné věty, slova a potom z nich čerpáme. Nepišme však mnoho.

Duchovní kniha.

Jsou dvě skupiny duchovních knih. Jedny nám udávají látku, tvořící duchovní život, druhé nám udávají způsob, jak jí používat. Možno

těž říci, že obsahují nauku o duchovním životě, čili theorii a duchovní život sám, čili jeho provádění.

Duchovní nauka nám udává, jak máme postupovat, jak čeho užívat, a obsahuje dvě řady pouček:

pomůcky a cesty, neboli prostředky a život a náplň, — čili cíl.

Někdo studuje nauku a při tom se neblíží k Bohu. Přijímá rozumem obsah, t. j. poznání vzoru — Ježíše Krista, poznání ctnosti, poznání modlitby a její stupně, ale nezná způsob, jak postupovat.

Proto je nutno vědět obojí. Tedy vědět, co chci, ale také vědět, jak mám postupovat.

Do druhého oboru patří pak knihy, které již působí duchovní život sám.

SEBEPOZNÁNÍ.

Při zpytování svědomí poznáváme, jak na nás prostředky působí. Poznáváme svůj vztah k Bohu, co nám překáží a které pomoci potřebujeme. Co jsme v duchovním čtení poznali, v rozjímání si ustanovili a předsevzali, v životě v Boží přítomnosti prožili, ve zpytování svědomí posoudíme, zdali se blížíme k cíli nebo jdeme zpět.

Zpytujeme se proto, abychom buď poznali své určité chyby, anebo abychom poznali stav své duše.

Chyby poznáváme ze dvou důvodů:

abychom se z nich vyzpovídali,

abychom se poznáním jednotlivých chyb dostali k poznání stavu svého duchovního života.

Máme různé náklonnosti, které nejsou hříchem a přece je nutno odstraňovat. Takže o hříších se v duchovním životě — přesně řečeno — ani nejedná, v duchovní nauce se už jedná jen o očišťování kořenů. O hříších se jedná prostředečně, neboť se ukazují jen polodobrovolně.

Chyby poznáváme obyčejně proto, abychom se jich zpovědí zbavili, nebo abychom poznali, z čeho vyrůstají.

Proto se musíme snažit o dvě věci:

Abychom měli pevnou vůli, že nikdy nepřipustíme nezřízená první hnutí a nenecháme se ovládat svými city a hnutími, nýbrž milostí a rozumem.

Abychom i tato hnutí a náklonnosti vykořeňovali, očišťovali.

K poznání jednotlivých chyb pro zpověď slouží

zpytování všeobecné.

Je poznáním hříchů i celkového duchovního stavu. Zpytujeme se podle všech přikázání, nebo podle přikázání lásky k Bohu, k bližnímu, k sobě, nebo podle jednotlivých denních hodin, nebo podle druhu chyb (myšlením, slovy, skutky). Zpytování svědomí může být i rozjímáním.

K poznání stavu duše slouží i všeobecné zpytování svědomí, ale především

zpytování částečné,

kteřé se může dít dvěma způsoby: jednotlivým nebo celkovým.

Bud' se částečné zpytování týká jen určité chyby, která je mou největší překážkou, zdrojem a východiskem všech ostatních chyb a hříchů; případně poznání a zpytování ctnosti,

kterou si mám v té době přivlastnit. Hlavní chyba či vášeň je vlastnost, která je jádrem a zdrojem takřka všech našich hnutí a je vlastně ústřední vlastností jiných vlastností.

Je velkým úkolem duchovního života poznat svou hlavní vášeň či sklon. K jejímu poznání můžeme mít několik vodítek:

Bývá vlastností, kterou bychom v sobě nejméně hledali. Je nejskrytější, spíš je vidět, co z ní vyrůstá než ona sama. Bývá tělesná nebo duševní. Najde se podle toho, co nás nejvíce vzrušuje, radostně nebo smutně, co nás pobádá nebo zdržuje, co rádi nebo neradi konáme.

V každém hnutí bývá zúčastněna. V částečném zpytování svědomí odstraňujeme její kořeny, které poznáváme při zpytování všeobecném a měsíčním.

Při částečném zpytování rozeznáváme:

1. Cíl — odstranění vady a nabytí ctnosti.
2. Provedení čili způsob, kterým chci odstranit nezřízené sklony.

Vymezíme si pro toto zpytování určitou dobu, a dvakrát denně, kolem poledne a koncem dne, se zpytujeme o určeném předmětu. Postupujeme tak, že si začneme všimnout nejprve vnějších projevů své hlavní vášně, — činů, slov. Když jsme vnější její projevy dokonale přemohli, snažíme se jí zbavit i *vnitřně*, aby se ani citem neozývala. To vše ovšem vyžaduje u každé vadné vlastnosti velké trpělivosti a vytrvalosti, *opravdovosti a času.*

Které náklonnosti jsou asi předmětem částečného zpytování?

Zásadně ony, které určují náš stupeň duchovního života. Bývá to *pýcha, domýšlivost, ctižá-*

dost, *citlivost* či sebeláska — změna nálad, uraženost, pláč, veliké veselí, *smyslnost*, lenost, nedbalost, slabá vůle, roztržitost, která se jeví mnohomluvností, rozptýleností, netrpělivostí, prudkostí povahy, netečností, skleslostí — *mar-nivost* a sebedůvěra, spokojenost se sebou, *závist*, lakota, žárlivost, *hněvivost*, netrpělivost, neupřímnost, přetvářka, *lež*, podezřívavost, lichotnost, lidské ohledy.

Tyto různé projevy sebecitu musíme v částečném zpytování svědomí vykořeňovat. Duchovní život není jen sladký, nýbrž opravdu těžká práce.

Kdo nechá částečného zpytování svědomí, nechává dokonalosti.

Jak se částečné zpytování koná?

Ráno

po rozjímání vzpomenu na předmět své snahy ve zpytování svědomí a prosím za milost, abych chybu přemáhal.

V poledne.

Nejdříve *děkuji* za milosti, které mi Bůh dal.

Prosím za osvícení, abych podle ducha Božího poznal, kde jsem chybil (hlavní nebo zpytovanou) svou chybou.

Zpytuji se, kolikrát jsem se chyby dopustil, jak se projevila.

Lituji poklesků a uložím si pokání, případně *děkuji*, že jsem se polepšil.

• *Vzbudím předsevzetí*, že budu v druhém půldni mnohem pozornější a prosím důvěrně o pomoc milosti.

Večer.

Při všeobecném zpytování svědomí postupuji tímž způsobem jako v poledne, jenže vložím za zpytování částečné ještě zpytování všeobecné.

Vytkněme si, že se
v částečném zpytování jedná o vlastnosti,
v rekolekčním o stav duše, jak jsme celkově
pokročili nebo ustoupili ve snaze po dokonalosti,
ve všeobecném o všechny hříchy a chyby
toho dne,
ve zpytování ke zpovědi o určité úkonové
hříchy.

Jiný způsob.

Protože je částečné zpytování někdy dosti suché, unavující, můžeme je konat také jiným způsobem. Najdeme si podle Boha *ideál* — nejdokonalejší představu svého povolání. Nejlépe je, najdeme-li si určitou osobu žijící nebo určitého světce, kterou známe a která nám ztělesňuje náš *věčný ideál*, nebo si vytvoříme jasnou, přesnou a plnou představu dokonalého muže neb ženy podle svého povolání.

A potom se tvoříme vnitřně podle této představy čili vzoru: Zkoumáme, v čem se jí nepodobáme, v čem se jí chceme postupně připodobňovat. A zase napřed se srovnáváme ve vnějších projevech, potom slovech a konečně citech. Nepostupujeme však podle jednotlivých vad neb ctností, nýbrž podle představy celkové.

UŽITEČNÉ PROSTŘEDKY.

První, který je takřka spojením mezi podstatnými a užitečnými a praktickými:

Je to úcta nejsv. Panny — Matky Boží. Nelze ovšem vymezit, jak se tato úcta má vykonávat, aby byla určitým prostředkem, ale jistě má být uložena v celkové snaze duchovního života. Má být stálou průvodkyní po celé jeho cestě. Jejím vrcholem nejdokonalejším je zasvěcení Matce Boží v úplnou službu (podle bl. Ludvíka Grigniona).

Rovněž úcta sv. patronů a zvláště vyvolených nebeských ochránců jest důležitým prostředkem dokonalosti.

Výroční exercicie — a měsíční obnova duchovní jsou pravidelnými a účinnými návraty k větší a větší horlivosti. Aspoň tyto prostředky uvádíme jako užitečné.

II. CESTA BOŽÍ K ČLOVĚKU.

Cesta Boží jest to, co Bůh činí ke spojení svému s člověkem.

Jest božsky dokonalá, takže ani při Boží všemohoucnosti nemůže Bůh více milovat a jíti k člověku dokonaleji. Bůh nemiluje nás láskou rozdílnou od sebe sama, — Bůh nás miluje sám sebou. Jednak již proto, že »Bůh jest Láska«, jednak tím, že dává nejdokonaleji sám sebe: cesta lásky Boží jest z nekonečnosti božské do vtělení, od vtělení přes kříž do *Eucharistie*, a Eucharistií do každého člověka dobré vůle.

Cestou Boha k člověku jest KRISTUS, jako příčina účinná.

Božská dokonalost lásky dává se vtělením a vykoupením nejen lidstvu v celku, nýbrž celá každému jednotlivci, takže každý jest úplně stejně a zvlášť Bohem milován a spasen, jako celý svět, každému se dává Ježíš Kristus úplně a zvlášť a nejinak jako všemu lidstvu a všem věkům. Jedna duše a celý svět jsou stejně spaseny a milovány.

A z tohoto tajemství vtělení, kříže a Eucharistie plynou pak všechny jiné milosti a dary, které Bůh dává člověku, aby ho přitahoval, posiloval a vedl na jeho cestě k sobě.

VTĚLENÍ.

»A Slovo tělem učiněno jest.« (Jan 1, 14.)

Vtělením se uskutečňuje věčná myšlenka Boží k nejvyššímu a dokonalému vyvrcholení Boží oslavy v tvorstvu, ale také s druhé strany odvěká touha člověka po nejužším *spojení s Bohem*.

Propast nekonečna a propast konečna se spojily v jedno v Kristu Ježíši. Tím předčila moudrost Boží všechny dohady lidstva i touhy jeho a spojila se s ním, jak by nikdo nikdy netušil. Vtělením stvořil Bůh svou cestu k lidstvu, své spojení s lidstvem, a to tak dokonale, že toto spojení božství s lidstvím není dočasné ani náhodné, ani příležitostné, nýbrž trvalé a podstatné.

VYKOUPENÍ.

»V něm byl život.« (Jan 1, 4.)

Vtělený Bůh dal lidstvu nový život, který však může člověk ke svému přirozenému *žítí přijmouti* nebo jej *odmítnouti*.

Odmítne-li jej, ztrácí Boha a zemře-li v tomto stavu, ztrácí Boha na věky a tím i onen smysl

a nesmírné blaho, pro které byl stvořen. Chce-li přijmouti život vtěleného Boha, musí tak učiniti vírou v něho, přijetím tohoto života od něho ustanovenými prostředky a zachováváním jeho přikázání. Tím pravíme, že jej musí přijmouti celým svým bytím a všemi mohutnostmi, víru rozumem, život svým bytím a zákon svým jednáním. Avšak přijetí jeho vůle se zpěčuje lidská přirozenost, svět a duch zlý. Znamená tedy přijetí vůle Boží a tím i přijetí jeho života stálý boj. A tu dostupuje Boží láska svého vrcholu. Aby Syn Boží jednak zachoval lidskou svobodu, ale aby zároveň takřka donutil lidskou vůli k přijetí tohoto života, dal život za nás a zemřel smrtí na kříži, aby tak zadostučinil za lidské hříchy dokonalou obětí, a aby přitáhl člověka ke své lásce. Svým utrpením a smrtí dává každému sílu, aby přemáhal překážky spásy — přirozenost, svět a zloducha — když Kristus sám za nás tolik přemohl. To jest dílo vykoupení na kříži.

SPASENÍ.

Poznání božského zjevení nedostupuje mnohdy až k bytnosti zjevených pravd a skutečností, nýbrž zůstává buď při pojmech nebo v oboru mravním, takže se mnohdy poznává zjevení a spása pouze jako nauka nebo názor, v dalším případě jako mravní a vnější vztah mezi člověkem a Bohem, ale zřídka se poznává vlastní jejich bytí.

Řekneme-li, že spasení je očištění člověka od hříchu, že jest odpuštěním a právem na věčnou

blaženost, poznáváme tím jen určité jeho vlastnosti a důsledky, avšak nikoliv jeho bytnost.*

Spasení jest vnitřní proměnou člověka, kterou se mu dostává nového stavu. Tento nový stav přenáší člověka do spojení neboli účasti na božské přirozenosti, uvádí do duše zcela zvláštní přítomnost trojjediného Boha, vlévá jí život Ježíše Krista a tím plodí duševní život člověka skutky nadpřirozené čili věčné hodnoty. Znamená to též, že se duši dostává nepředstavitelné krásy. Tento nový stav se všemi důsledky nazýváme milostí posvěcující.

Nutno dobře rozlišovat pojmy milosti pomáhající a posvěcující: obě mají stejné jméno, ale věcně jsou úplně rozdílné. Milost posvěcující jest stav duše, který Bůh vlévá do její bytnosti a který ji proměňuje v nový způsob existence, takže žije nadpřirozeným životem a činností (srovnej štěpování planého stromu). Krom stavů podstatných známe ještě stavy činné, které se udělují nebo kterých nabývají mohutnosti duše, rozum a vůle a kterými mají určité schopnosti. Takové stavy jsou ctnosti a dary Ducha svatého:

Milost pomáhající jest každá pomoc Boží, kterou Bůh působí na duševní nebo i smyslové mohutnosti nadpřirozeně. Milostí pomáhajících

* Bytnost jest souhrn nutných vlastností nebo složek každé věci. Jest odpovědí na otázku u každé věci: co je to?

Podstata je věc, která je sama v sobě a ne v jiné.

Případek jest skutečnost, která není sama v sobě, ale pouze v jiné (na jiné, při jiné, u jiné).

Bytnost jest vše, co jest.

Přirozenost jest zdroj, původ činnosti věci.

Hypostasis jest věc dokonale sama o sobě jsoucí.

Osoba jest rozumná hypostase.

jest takové množství, kolik je možností jednání a případů lidských mohutností.

Milost má dvojí úkol a účinek: povznášejíci lidské činy do nadpřirozeného řádu a zásluhy a usnadňující úkony ke spáse.

Obojí milost jest člověku dávána úplně bez jeho práva a zásluhy z naprostého Božího milosrdenství.

Milostí posvěcující stává se člověk nositelem života Kristova, nadpřirozeným synem Božím, bytnostně jiným než jiní tvorové Boží, asi jako Kristus Pán jest po lidské stránce tvorem Božím a přece zcela jinak Synem Božím než jiní rozumní tvorové.

Kristus Pán jest Synem Božím, majícím samu božskou přirozenost. Každý člověk jest tvorem Božím, tedy také synem Božím (přirozeným synem lidským). Milostí posvěcující se stává syn lidský přijatým do života Božího a podobným Synu Božímu — Ježíši Kristu, čili nadpřirozeným synem Božím.

To jest tedy bytnost spásy, která jest jakousi novou přirozeností, člověku vlitou (nové stvoření, nova creatura — ke Gal. 6, 14). Jest tedy zrozením člověka k nadpřirozenému životu a proto začátkem jediným, naprosto nutným a dokonalým zdrojem celého duchovního života.

Jestliže milost posvěcující dodává podstatě duše nadpřirozenou a božskou povahu, vlévá tím i nadpřirozenou a božskou cenu ze života Kristova v nás do našich skutků, které teprve tím nám zasluhují odměnu pro život věčný. Dobré skutky bez milosti čili bez života Kristova jsou sice dobré, ale jen přirozeně a nemohou nám zasloužiti odměny věčné.

Milost posvěcující jest tedy jádro spásy vůbec, ale jest i jádrem duchovního života.

Řekněme si, co vše s sebou nese stav milosti v lidské duši:

Nade vše jest to nadpřirozené spojení duše s Bohem, účast či podíl na samé božské přirozenosti (2 Petr, 1).

Účast na božské přirozenosti znamená tedy i účast na Božím životě, čili náš život lidský nabývá určitého božského rázu.

Proto, že milostí přijímáme účast na božské přirozenosti, stáváme se a jsme také syny neb dětmi Božími nadpřirozenými.

Obojí znamená, že již nyní máme v sobě život věčný. »Kdo věří ve mne, má život věčný.«
»Kdo jí mé tělo, má život věčný.«

Milostí jest v duši zvláštním spojením přítomen Duch svatý. »Nevíte-liž, že jste chrámy Božími a že Duch svatý přebývá ve vás?« — »Láska Boží rozlita jest v srdcích našich skrze Ducha svatého, který jest nám dán« a tím jest v nás přítomen týmž způsobem trojjediný Bůh. — »Zůstaňte ve mně a já ve vás.« — »K němu půjdeme a příbytek u něho učiníme.« Tato přítomnost Boží jest zcela jiná než v ostatním tvorstvu. Jest to přítomnost otcovská, přátelská, snoubenecká, láskyplná, dávající se a přijímající. »Zůstaňte v milování mém!« Duše spravedlivého jest vpravdě trůnem Božím a to každá duše trůnem celého Boha pro jeho nekonečnost a tím nedělitelnost. »Kdo zůstává ve mně a já v něm, přináší užitek mnohý.« Tedy »kdo«, »já«, »v něm«.

A tak člověk v milosti žije vpravdě životem Kristovým, protože život Kristův je vyšší a proniká přirozený život lidský. »Kdo jí mne, živ

bude skrze mne.« »Nežiji já, žije ve mně Kristus« (Galat. 2, 20).

Dodává duši netušenou krásu duchovní. —
»Ani oko nevidělo . . . co Bůh připravil těm,
kteří ho milují.«

Proměňuje, jak jsme řekli, hodnotu přirozenou našich skutků v cenu nadpřirozenou pro život věčný, a to skutků všech, pokud jen neodporují vůli Boží, pokud jsou mravně dobré nebo aspoň nelišné.

Takže každým dobrým skutkem se milost posvěcující rozmnožuje, což znamená nikoliv vzrůst Boží přítomnosti, která prostě jest, nýbrž vzrůst schopnosti požívatí Boha. To jest podstata, jak říkáme, zásluh.

Milost se ztrácí jedině smrtelným hříchem, — pokáním (svátostí neb dokonalou lítostí neb dokonalou láskou) se nabývá opět, a to téměř v témž množství, v jakém byla před hříchem. Všedním hříchem, ani jedním, ani mnohými, milosti posvěcující neubývá.

SVÁTOSTI.

Vstup milosti a všeho jejího bohatství se děje z vůle Kristovy obyčejně svátostmi.

Svátost, — nejen obřad, nýbrž především a podstatně akt Boha, jenž pod jejím viditelným znamením působí.

Předem však nutno věděti, že veškeren a jakýkoliv styk a tím spíše nadpřirozené spojení s Bohem se může státi jedině skrze našeho Pána Ježíše Krista. On jest nejvlastnější účel všeho stvoření, »všechno jest v něm a pro něho a všechno v něm stojí.« On jest vrcholem a napros-

tým dokonáním všeho tvorstva, a to dokonáním naprosto krásným, dobrým a pravdivým. V něm jest jediné možno, že konečné tvorstvo se dotýká nekonečné krásy. Proto také věčný Otec má zalíbení v tvorstvu, protože jest v něm otisk nebo stopa jeho božského Syna, který jakožto Boží Myšlenka čili Slovo, od věčnosti všechno, co Bůh ví a chce, obsahuje, a co Duch svatý stvořitel podle této myšlenky čili Slova uvedl ve skutečnost. Věčný Otec miluje jediné svého Syna Duchem sv. a vše ostatní jen proto, že jest vše nějakou jeho podobou. »Skrze něho všechny věci učiněny jsou.« (Jan 1.)

Nyní však vtiskuje Duch sv. určitým tvorům také podobnost s *vtěleným* Synem Božím: dává lidem odlesk a podobu boholdství Kristova. *To se děje ve třech svátostech, které tuto podobu do duše vkládají, čili duši v ni proměňují: křest, biřmování, kněžství.*

Tyto tři svátosti, zvané konsekratorní, protože udělují určité svěcení, upravují duši v určitý stupeň podoby s Bohočlověkem, Kristem, takže jest duše jimi posvěcená odleskem vtěleného Syna Božího, figura Christi.

Tato úprava se nazývá nezrušitelným znamením, character indelebilis, neboť zůstává duše v této podobě navždy. Můžeme si představit takovéto zpodobení jako otisk pečetě do vosku, jehož celá plocha nabude její podoby. Nebo jako úd na těle má svou podobu, kterou zachová, i kdyby tělo umřelo. Tak i nezrušitelné znamení se duši dostává, i když přijme svátost nehodně, nebo i když milost ztratí a jest zavržena. Znamení jest podoba, milost jest život.

Nejvlastnější povahou vtěleného Syna Božího je kněžství, neboť druhé jeho poslání, — zje-

vení pravdy («Já jsem pravda») čili úřad učitel-
ský, zjevení zákona nového («Já jsem ces-
ta»), úřad pastýřský či královský, — mohl vy-
konati Bůh i skrze nástroje pouze lidské, jako
zjevoval svou pravdu a zákon ve Starém Záko-
ně skrze proroky, jichž božské poslání potvrzo-
val zázraky. Avšak vlití lidstvu božského ži-
vota, — v čemž je nejvlastnější smysl kněž-
ství, — chtěl Bůh vykonati sám sebou. («Já jsem
život.») Proto jest tedy kněžství nejvlastnějším
rysem vtělení a vykoupení i spasení. Kněžství
jest sdělení života božského, nadpřirozeného,
věčného, lidstvu i každému člověku, čili jest
vlastním spojením člověka s Bohem a tím vyko-
nává nejvlastnější funkci náboženství i duchov-
ního života.

A tak mohli bychom tušit, že

k ř t e m se stáváme podobou Syna Božího v jeho
učitelském poslání, abychom *přijímali* víru
a synovství Boží a Boha důstojně chválili a
velebili,

biřmováním se zpodobujeme s pastýřským
rysem osobnosti Kristovy, abychom v do-
spělosti duchovní pracovali pro jeho věčné
a nejvyšší zájmy a poslání v lidstvu (apoš-
tolát), a pro totéž uměli i trpět,

kněžstvím nabýváme nejdokonalejšího zpo-
dobení s Kristovým velekněžstvím, které
se do kněze vlévá, aby z něho *prýštil* věč-
ný život nejsvětější obětí a svátostmi a
žehnáním.

Můžeme si představit, jako by se každou
z těchto svátostí podoba Kristova vždy hlouběji
a jasněji do duše vtiskovala.

Se znamením nezrušitelným jakožto prvním svátostným dotekem Božím se obyčejně, — není-li překážky smrtelného hříchu, — vlévá do duše i milost posvěcující i příslušné milosti svátostné. Jsou to ony milosti pomáhající, které osvěcují, povzbuzují a posilují duši, aby plnila dokonale účel svátosti: věřila, žila podle víry, víru vyznávala, šířila a hájila, pro ni trpěla, v ní rostla, aby svatě konala úřad kněžský. Jestliže by někdo přijal některou svátost konsekratorní nehodně, dostalo by se mu sice znamení nezrušitelného, nikoliv však milosti. Avšak jakmile vstoupí potom do stavu milosti, — svátostí pokání nebo dokonalou lítostí, — dostává se mu i svátostných milostí z oné nehodně přijaté svátosti. Ano, kterákoliv pozdější prosba a rozmnožení čistoty a lásky působí v něm nové svátostné milosti, jakožto plody nezrušitelného znamení. Odtud veliká cena obnovy křtu sv., obnovy biřmování a kněžství.

S milostí posvěcující dostává se zároveň mohutností duše vlitých ctností víry, naděje a lásky, ctností základních a darů Ducha sv. Vlité ctnosti neusnadňují provádění, nýbrž dávají pouze svým úkonům nadpřirozenou hodnotu. Ctností, protože jsou stavem, v němž je snadno a dokonale konáme, nabýváme *milosti pomáhající* a jejich opakovanými úkony.

Vidíme tedy, že svátostmi vstupuje do lidského duchovního života úplné bohatství Božího působení, kterým nabýváme v bytí podoby Ježíše Krista nezrušitelným znamením a života nového a nadpřirozeného milostí posvěcující, v myšlení osvícení, povzbuzení a posílení pro

vzrůst těchto stavů milostmi svátostnými
(pomáhajícími),
v jednání nadpřirozené hodnoty skutků vlitými
ctnostmi.

K působení Božímu na vzrůst duchovního ži-
vota náleží také

svátostiny.

Jejich účinnost jest značná a pro duchovní život jsou velmi často důležitým činitelem.

Svátostiny jsou církví ustanovené úkony, které působí na přímluvu církve sv. duchovní i hmotné účinky podle víry, důvěry, lásky a čistoty užívajících. V nejkratším souhrnu můžeme nazvati svátostinami žehnání osob neb věcí. Pro duchovní život má zvláštní účinek eucharistické a kněžské požehnání a užívání požehnaných předmětů.

Sledujeme-li účinky svátostin na duchovní život, vidíme nejprve, že

zbožným přijetím požehnání (nebo použitím svěcené vody, pokrmů a podob.) se zkroušenou myslí a lítostí se odpouštějí všední hříchy, a to v takové míře, kolik Bůh udělí podle zbožné mysli přijímajícího —

požehnáním nebo užíváním požehnaného předmětu zeslabuje se nebo odstraňuje vliv zlého ducha — a

právě tak se snižuje nebo i dokonale ničí účinek vášní a nezřízených náklonností a žádostivosti a tím se zeslabují nebo i odstraňují pokušení. Zvláště ze zkušenosti víme, že požehnání účinně působí proti pokušením smyslnosti, hněvivosti a zlosti, nenávisti a pýchy.

Na odpuštění hříchů ze svátostin určitě soudíme z toho, že se všední hříchy odpouštějí každým dobrým skutkem, spojeným s lítostí. Tím spíše tedy úkonem, jehož účinnost jest v přímluvě církve a ve svátosti kněžství.

Ježto se uděluje požehnáním také mnoho milostí pomáhajících, — především dávajících osvícení rozumu a povzbuzení i vytrvání vůli, — nabývá člověk buď v celku nebo v jednotlivých případech hlubšího poznání svých duchovních překážek, hříchů, vášní, příčin svých nebezpečných vlastností a pokušení. K tomu se mu dostává i mnohých prvních hnutí milosti proti hnutím žádostivosti. Tak nejen jasněji nahlédne do kořenů svých chyb, nýbrž i nabude síly, aby je odstraňoval. Úmyslně pravíme »v celku i v jednotlivostech«, neboť svátostina může míti v různých případech právě onen speciální průběh, jaký přijímající potřebuje, — ať již o jeho potřebě ví nebo ani neví. — Tedy uděluje ku příkladu kněžské požehnání jednomu milost síly proti malomyslnosti, jinému totéž požehnání proti hněvu neb netrpělivosti.

Svátostiny také ovšem, opět podle zbožnosti přijímajícího, působí těmito milostmi pomáhajícími

rozmnožení ctností. Tím však již přestupujeme co do jejich účinků na *stupeň osvětný* (stupeň ctnosti).

Osvěcují totiž milostí pomáhající rozum k poznání ctnosti, a to opět k určité ctnosti nebo k víře. Působí zvláště rozmnožení víry, lásky, čistoty, trpělivosti.

V tomto stavu, kdy duše jest již milostí velmi jemná pro všechny další doteky Boží, pů-

sobí žehnání silně na roznícení lásky a touhy po spojení s Pánem Bohem. Dávají sílu k hrdinému následování Spasitele, v duševních utrpeních — noci ducha — dávají útěchu a sílu k dokonalému nesení kříže Spasitelova (*stupeň sjednocující*).

Zmiňujeme se zde pouze o účincích duchovních, nepopírajíce ovšem velkých účinků svátostí i na tělesnou stránku lidskou, uzdravování, ulehčení v bolestech, zahnání i přírodních nebo svobodných neštěstí a nehod.

Všechny tyto účinky plynou z moci a kněžství, udělené Božským Spasitelem sv. apoštolům (Matouš 10, 1, Marek 16, 17—18). Krom toho jsou doloženy zkušeností církve svaté a nesčetnými doklady ze života Božích vyvolených, kněží a světců.

Svátosti na vzestupu duše.

Pamatujeme-li, že jsme rozdělili pro porozumění smysl lidského života na dva úkoly: spásu a duchovní život, — při čemž spásou rozumíme prostě stav milosti bez ohledu na vzrůst nebo zralost ctnosti nebo na množství hříchů všedních nebo bez ohledu na opakované pády do hříchů těžkých, bez ohledu na pravidelnost duchovního snažení nebo jen jako prostý přechod v milosti z tohoto života do věčnosti — kdežto v duchovním životě spatřujeme právě soustavný vnitřní i vnější rozvoj ducha ke zpodobení a spojení s Bohem každou stránkou lidské bytosti, — tedy pamatujeme-li na tento rozdíl, uvidíme, že svátosti mají svůj zvláštní úkol v duchovním životě. Chceme-li jich tedy

k němu používat, jest třeba přijímat jejich účinky, které směřují k duchovnímu životu, určitým způsobem.

Svätosti totiž vedle svého neomylného a vždy působivého účinku působí také, a to velmi účinně, podle schopnosti přijímajícího. Kdo tedy přijal některou svátost světící zcela nehodně, může nabýti obnovou všech jejích účinků. Avšak i ten, kdo ji přijal hodně, avšak méně schopen, může dojíti obnovou i těchto ztracených účinků. Ano, i když někdo přijal svátost v plné schopnosti tehdejší, přece vzrůstem duchovního života, modlitby a lásky, jest později schopnějším přijmouti více jejích účinků a může jich nabýti také obnovou příslušné svátosti.

Pro duchovní život jest nesmírného významu ona důležitá okolnost, zjevená Písmem sv. a souhlasem Otců, — že se člověku dostává účinnů spásy — milostí podle různých potřeb — daleko jistěji a hojněji nejen z udělení svátostí, nýbrž i z úkonů, které k nim mají *vnitřní podstatný vztah*. Chceme tím zdůrazniti, že svátosti, — a myslíme zde hlavně světící, neboť jiné lze opakovati, — působí nejen při svém udělení, nýbrž i *před přijetím* nebo *po přijetí*; vzpomeňme na křest touhy, duchovní sv. přijímání, dokonalou lítost, která buď v případě nejvyšší nutnosti (křest touhy) nebo ihned (lítost dokonalá) působí tytéž účinky jako svátost, nebo aspoň velkou jejich část (duchovní sv. přijímání) — avšak vždy musí úkon obsahovati vnitřní vztah ke svátosti: touhu, slib (křestní), úmysl (k vyznání hříchů). Právě tak působí stejné účinky *obnova svátostí*, při níž jde skoro výlučně o svátosti světící. Slova sv.

Pavla: »Napomínám tě, abys v sobě vzbudil milost, která jest v tobě skrze vzkládání rukou mých,« (Sv. Pavel 2 Tim. 1, 6) potvrzují tuto nauku.

Je-li tedy účinnost milostí ze svátostí mimořádně silnou pro cíle, které svátosti mají mít, pak jest jasno, jak *důležité jest pro duchovní život v jeho celém rozsahu využívat co nejplněji těchto zdrojů.*

Z toho plyne, že jest nutno pro vzrůst v duchovním životě klásti větší důraz a důvěru na svátostné zdroje nežli na mravní úkony bez vztahu ke svátostem, tedy na účast na nejsvětější oběti, na přijímání svátostí, na obnovení jich, nežli na jiné pobožnosti.

Vstup obnovou křtu.

Proto by bylo nejlepším počátkem při obrácení k duchovnímu životu *obnoviti křest* a tím v sobě znovu vzbuditi křestní milosti. Dělo by se to nejlépe delší duchovní přípravou, která by obsahovala zpytování svědomí, prohlubovanou lítost nad hříchy a víru, prohlubování vědomí Pána Boha, božství Spasitelova a nadpřirozeného života.

Tyto úkony by se prováděly buď příslušnou duchovní četbou, modlitbami, které by je vyslovovaly, a nejlépe rozjímáním o nich, pokud by kdo byl schopen. Vlastní vstup do duchovního života (obrácení, *conversio*, rozhodnutí) by se stal po takovéto zralé přípravě přijetím svátosti pokání, po které by se s hlubokým vědomím obnovil křestní slib s prosbou o obnovené účinky sv. křtu.

Pokání.

S počátkem duchovního života nastává potřeba odkládat vše, co nás odděluje od vůle Boží: hříchy vědomé i zaviněné, nezřízené vlastnosti i pořádat duševní hnutí. K tomu směřuje především *přijímání svátosti pokání*. Svátost pokání nejen že odpouští hříchy, nýbrž sdílí duši mnohé milosti svátostné. Mají zvláště tu povahu, že dávají duši hlubší poznání špatnosti hříchu, vnitřní sklon proti nim, jakož i sílu proti pokušením. Proto jest radno v počátcích duchovního života přijímati často tuto svátost a to tím častěji, čím častěji upadá člověk do hříchu, případně čím těžší pokušení naň doléhají.

Ve stavu, kdy zpravidla netrpí duše pády do hříchu ani náběhy prudších pokušení a kdy jest proti obojímu značně upevněna, zjemňuje se její kajícnost. Zpytováním svědomí a lítostí poznává i méně čisté úmysly i zdáli zaviněná hnutí a nabývá z této svátosti hlubšího očištění od těchto překážek ctnosti. Třebas tyto předměty — hnutí nezaviněná — nejsou látkou pro rozhřešení, takže jest nutno ve vyznání uvádět aspoň jisté hříchy z minulého života, přece působí svátostné milosti v tomto hlubším smyslu.

Jest velmi důležité přijímati svátost pokání nejen jako prostředek pro počáteční duchovní život nebo jako pouhou nejnižší mez pro křesťanský život vůbec, nýbrž jako stálé průvodní působení Boží na duchovní život v kterémkoliv jeho stupni. A podle toho vyhlíží také příprava k ní, případně díky za ni či lépe využití jí.

Na prvních stupních duchovního života, kde jde převážně o odstranění vědomých hříchů a nedokonalostí, soustředíme pozornost při svátosti na zpytování svědomí, čili na co možná jasné sebepoznání. S počátku si všímáme více jednotlivých hříšných nebo nesprávných skutků, protože ještě charakterisují náš duchovní stav. Během cesty očistné a s ubýváním vědomých chyb zpytujeme vždy více jejich kořeny, tedy sklony, zvyky, hnutí, rysy povahy a snažíme se vždy hlouběji poznati jejich účinnost na své duchovní vady.

Podle toho obracíme také svou lítost právě k těmto chybným činům nebo později vadám, kterými se odchylujeme od vůle a milosti Boží. Tato lítost bývá z počátku nedokonalá. Není to její nedostatek, nýbrž naopak bylo by pochybením na cestě duchovního života, kdyby duše nebyla na jeho počátku proniknuta bázní Boží a chtěla litovati jen z dokonalé lásky, neboť této lásky bezpečně ještě nemá, bázeň Boží by vynechala a tak by neměla vlastně skutečné lítosti a tím by v ní zela značná propast, nebezpečí ke hříchu.

Na dalších stupních, kde již duše prošla trpným i činným očištěním, nocemi ducha a smyslů a tím, že odložila z největší části náklonnosti proti vůli Boží, mění se zpytování svědomí směrem k poznávání ctnostného jednání, čistoty jednotlivých skutků a nabývání ctností. Ovšem, že předmětem svátostného rozřešení vždy zůstanou hříchy, aspoň z minulého života, avšak účinkem svátosti pokání jsou na tomto stupni pomocné milosti proti obtížím, čelícím proti žádaným ctnostem. Proto také lítost se vztahuje na nevěrnosti vůči ctnostem

a prosba za účinky svátosti pokání směřuje k obdržení síly v boji o ctnost. —

Na vyšších stupních duchovního života odstraňuje síla krve Spasitelovy ve svátosti pokání i nepatrné nedokonalosti a dává duši sílu k přemožení všech lidských slabostí a nedostatků, které překázejí dokonalé lásce. Má tedy každý dbát, aby se tak připravoval na svátost pokání, jak vyžaduje jeho přítomný duchovní stav a aby tak nabyl právě pro sebe potřebných účinků.

Svaté přijímání

jest na počátku duchovního života také zdrojem síly proti hříchu, zároveň však posilováním počáteční lásky, která naplňuje duši silnější touhou po čistotě. Proto na samém počátku bylo by dobře častěji se zpovídat než přijímat, aspoň po krátkou dobu. Hlubší čistota života a svědomí připraví totiž hlubší účinky sv. přijímání, nehledě k tomu, což jest hlavní, k úctě k přítomnosti Spasitelově. — Čím se člověk dokonaleji zbavuje hříchu a čím více odumírají nezřízené vlastnosti a hnutí, tím více potřebuje osvícení pro pokrok ve ctnosti, svaté touhy a sílu lásky. Neboť dříve ho naplňovala láska ke stvořeným věcem, a to i nezřízená, která nyní odumřela. A protože člověk nemůže žít bez lásky, jest třeba naplňovati jej tím více láskou Spasitelovou, která se ovšem nejsilněji ukojuje eucharistickým spojením. Proto se stává časté sv. přijímání pramenem poznání pro ctnosti, o nichž člověk dříve věděl jen slovně. Nyní osvícením rozumu prohlédá skutečnost

ctnosti jako novou část života, nabývá k nim sklonu a touhy vždy silnější. Čím silnější touha po ctnosti a lásce, tím hlubší účinky sv. přijímání. A čím hlubší účinky jeho, tím silnější ctnost a láska.

Proto nad jiné svátosti jest *mše sv. a sv. přijímání* nejdůležitějším průvodním působením Božím na duchovní život. Nejsvětější eucharistie jest pro každý stupeň duchovního života nejvlastnějším a nejzvláštnějším prostředkem jeho upevnění a vzrůstu. Dává totiž právě ony účinky, které kdo potřebuje pro svůj duchovní stav, jako by právě jen pro tento stupeň byla dána.

I při tomto nejsvětějším předmětu a při jeho častém přijímání může se projevit ona tragi-ka lidstva a člověka, že totiž člověk může přijímati tělo Kristovo pro své uspokojení, libost a cíle, nikoliv pro zvelebení Boží, — ze zvyku a pod. I v něm může uplatnit se proti Bohu. Stane se to tehdy, když nedbá pravdivého stupně svého duchovního života a oddává se smyšleným modlitbám a citům, kterých svým životem neprovádí a nepotvrzuje.

Svaté přijímání podle skutečného stavu duše vyžaduje přiměřené přípravy a díkučinění:

Po těžkém hříchu a v náklonnosti k němu převládá v přípravě vědomí pokory, nehodnosti a nicoty, jakož i touhy po pomoci proti hříchu a po záchraně k věčné spáse. V díkučinění projeví duše Spasitelovi svou vděčnost za odpuštění, pokořuje se u vědomí své slabosti, prosí o pomoc proti ní. Sv. přijímání je protilemkem hříchu a pokušení (antidotum peccati).

Ve stavu hříchu všedního zůstává v přípravě k sv. přijímání stále ještě lítost a pokora, avšak

přidává se již v modlitbě hlubší víra a vzbuzuje se láska z vděčnosti. V díkučinění má člověk především slibovati Spasitelovi svou věrnost, odřikati se dobrovolných hříchů, činiti předsevzetí, kterého se zvlášť zbaví, prosí za vytrvalost ve snaze po očištění.

Čím upřímněji se duše očišťuje, tím více se v ní vzmáhá láska ke Kristu Pánu. Protože má zkušenosti, že mnohdy své sliby nedodržela a opět hřešila, jest bdělejší, zda její láska jest pravá. Vzbuzuje ji opatrněji, pokorněji, ale důvěřivěji. Na tomto stupni rodí se v duši zkušenost důvěry a touhy po úplné čistotě, o čemž jedná s rostoucí úctou a důvěrou po sv. přijímání s Božským Spasitelem.

Touha po čistotě činí duši bdělou tak, že její sebranost se prohlubuje a ve sv. přijímání nastává stále hlubší vědomí přítomnosti Spasitelovy. Ta však nutí duši, aby toužila po větší podobnosti s ním. Proto mu v přípravě přináší úkony ctností a dobré skutky a vzbuzuje před sv. přijímáním touhu po zpodobení se Spasitelem a to v oné ctnosti, o niž se právě snaží. Majíc Spasitele v sobě, mluví s ním právě o té ctnosti, o kterou nám jde.

Všechny ctnosti, jsou-li pravé, rozmnožují a prohlubují lásku. Tato láska jest především — a to jest velmi zdůraznění a promyslení — pevným vědomím, že duše musí býti a neochvějně chce býti věrnou Kristu Ježíši jak proti hříchu, tak i ve snaze o pravou ctnost. Zde již není mnoho duší, protože jich mnoho nevydrží pracovati vytrvale na svém úplném očištění a na pravé ctnosti, nýbrž netrpělivě těkají od jednoho předsevzetí k jinému a tím rozptylují čistotu i pravost svého duchovního života.

V nedočkavosti a v touze po sebeuspokojení předbíhají ve svých snahách, přinášejí různé oběti podle své volby a nechávají v sobě nepřekonané city, vášně a zlozvyky.

Hledí-li však duše, aby se Spasiteli líbila, a pracuje-li na své dokonalosti, dává jí Božský Spasitel hlubší vědomí své přítomnosti a uchvacuje její srdce hlubokým pokojem a silnou láskou, která teprv takto je v pocitu pravá.

Příprava na tomto stupni spočívá v modlitbách nejčistší a nejširší lítosti a v rostoucí touze po spojení se Spasitelem. Duše přináší k ní náručí obětí, které přinesla jako přípravu předešlého dne a které nejsou jen libovolné, nýbrž vyrostly především z přemožení osobních sklonů a z věrnosti ve stavovských povinnostech.

[V díkučinění po sv. přijímání spočine duše v přítomnosti Ježíšově obyčejně delší dobu bez slova, potom se mu pokorně obětuje a vzdává, prosí, aby on v ní zůstal a jednal.]

Na dalších stupních jest sv. přijímání zárukou úplné oddanosti. Jest denní nebo častou pečetí na neproměnlivou a spolehlivou lásku člověka, který jest celý Ježíšův, nemá již jiného smyslu života než býti jeho dokonalým, věrným a oddaným nástrojem. Duše se spojuje se Spasitelem, toužíc mu také býti co nejpodobnější v kříži a práci.

Jde-li člověku o pravost života a nikoli o vlastní spokojenost, nepředběhne svůj duchovní stav, nýbrž jest vždy nakloněn spíše nevěřiti sobě, takže pravidlem duchovní vůdce nebo nutící milost Boží mu dává jistotu, že jest opravdu a ne smyšleně ve větší blízkosti Spasitelově čili na vyšším stupni lásky.

Dobu při mši sv. a kolem sv. přijímání lze nazvat nejdůležitější a nejcennější dobou života. Jest v tomto stavu vrcholem spojení našeho s vtěleným Bohem a tedy také nejvyšším vypětím života vůbec. — »Kdo jí mne, živ bude skrze mne.« — A tu záleží velmi mnoho na tom, jak v době Ježíšovy přítomnosti si počínáme, čili *jak jsme v něm*, když on jest v nás. Proto budeme dbáti na všech stupních duchovního života těchto rad:

Po sv. přijímání sebere duše všechny své síly, a to ihned, setřese rozhodně a statečně jakoukoliv ochablost a vzbudí co nejhlubší vědomí hrozného a sladkého přítomnosti Boha živého, Spasitele slitovníka. Varuje se všeho vnějšího vyrušování, mluvení, hluku, smyslových vjemů.

V tomto vědomí zachová v sobě ticho a slyší jen skutečnost slov: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.« — Nebo: »On jest můj a já jsem jeho.« — »Kterého jsem si žádala, kterého miluji, toho mám a nepustím.« — »Pán můj a Bůh můj.« — »Bůh můj a moje všechno.« — »Nežiji již já, nýbrž žije ve mně Kristus.« — »Čím se odplatím Hospodinu za vše, co mně udělal?« — V některé z těchto myšlenek spočine duše klidným a hlubokým vědomím jako v největší skutečnosti a setrvává v ní v nejhlubší úctě nebo klanění nebo lásce nebo pokoře tak dlouho, kolik jí vědomí poskytne užitku.

V tomto spojení se právě nejvíce projeví její stupeň duchovního života. Proto musí býti nenucené a pravdivé. Také podle něho vypadá celý ostatní život. Člověk, který spočine ve svém Spasiteli jakožto v jediném náručí svého

blaha, který má v něm všechno a jediné štěstí, radost, — nemůže být potom ničím ovlivněn k nespokojenosti, zklamání a pochybování. Nevlídné okolí, bydlení, počasí, lidé, — to vše na něj nepůsobí smutně a mrzutě, protože má všechn jas a slunce svého života v sobě. Ano, spíš v nevlídném vnějšku nalézá sladké možnosti podávat svému Nejdražšímu stále oběti a ztrácet lásku k věcem stvořeným. Sv. Jan z Kříže učí, že jest pro čistotu duchovního života lépe dlíti i v modlitbě a vůbec na místech strohých, nevlídných, která k sobě nepoutají, nežli v krásných teplých oratořích nebo v příjemných krajinách.

Po tomto nejhlubším spojení, v němž, jak jsme řekli, se duše vzchopila a celým rozumem a vůlí se vylila do klanění a milování Spasitele svého, vstoupí do druhého postoje, řekli bychom, že se vzpřímí v jeho objetí — a dívajíc se na jeho přítomnost, odevzdává se mu. Jako on dal nám sebe, tak se mu duše obětuje se vším, co jest, co má, co trpí a činí. Při tom má však kriticky na paměti, aby neobětovala, co v ní není pravda, či lépe, aby, co obětuje, také provedla. Tedy na příklad neobnovuje slib poslušnosti, když ví, že v něčem právě trvá proti poslušnosti, nebo že se příliš nestará, aby byla dokonale poslušnou. Neodvází se obnoviti slib čistoty, chová-li v sobě nezřízenou náklonnost a pod.

Při tomto obětování sebe obnoví svá zasvěcení a svoje sliby. —

V těchto vnitřních úkonech rozumu, vůle a srdce dbá právě člověk nejvlastnějšího a osobního vztahu k Božskému Spasiteli, čili sobě vlastního duchovního života.

Potom, když již nenalézá ve vnitřních úkonech dosti síly a užitku, vyslovuje Kristu své *chvály, díky, prosby a smír*. Činí tak buď svými slovy, která má obyčejně již oblíbena a tedy jich denně užívá nebo slovy modliteb církevních, světců, duchovních lidí a knih.

Ke chvále může použití dle libosti některých žalmů a chvalozpěvů, na příklad žalmu 103, 133, 145—150, chvalozpěvu tří mládenců (*Benedicite*), chval Hospodinových od sv. Františka, *Magnificat*. V týchž modlitbách vyslovuje svou vděčnost.

Prosby jsou vysloveny v mnohých modlitbách, církví schválených, mohutně však v modlitbách mešních (*orationes diversae*): za přimluvu svatých, za všechny stupně kněžské v církvi, za sv. Otce, za duchovní představené a sdružení jim svěřená, za své vlastní duchovní sdružení, za svornost, proti nepřátelům církve, proti nepřátelům vůbec, za dar slz, za odpuštění hříchů, čistotu, trpělivost, pokoru a lásku, přátele a nepřátele, uvězněné, živé i zemřelé, v různých potřebách a souženích. (Římský misál 1940, str. 172—197.) Ač se má každý modliti velmi snažně za sebe a své potřeby, přece je má odporoučeti Pánu Bohu s důvěrou a věnovati co nejvíce proseb za zájmy vyšší, církve sv. a Boží.

Smír vykoná člověk nejlépe obětováním sebe sama, svých prací i bolestí, schopností duševních i tělesných, a to buď vlastními slovy, nebo opět dle návodů duchovních učitelů, jak jsou v modlitebních knihách.

I tyto ústní modlitby mají ráz a vnitřní rozsah a účinnost dle jakosti duchovního života a podle tohoto stupně se řídí i jejich výběr.

Doba po sv. přijímání má býti tak pokojná a nerušená, aby co možná vše ostatní ustupovalo. Dbejme více na vnitřní prožití všech těchto úkonů a modliteb než na jejich množství. Jest dobré ústní modlitby také střídát.

Po dlouhé době nebeského živení duchovního života vzroste láska tak, že se touží dokonale dát jediné Lásce a to činností pro její radost a slávu. Na tomto místě jest vhodná

o b n o v a s v. b i ř m o v á n í,

která se stane obdobně jako obnova sv. křtu, ovšem s nepoměrně větším pochopením a poznáním, vůlí a zbožností a s účelem obnoviti v sobě milost Ducha sv. pro statečnou činnost na Božích zájmech.

Zesílená činnost duše vystoupí ještě k větší touze po oddanosti Bohu a nespokojí se již jen činností, nýbrž touží po utrpení, čili po zpodobení se Spasitelem v kříži a oběti. Spojené účinky Ducha sv. s častým sv. přijímáním vyvádějí duši do stavu dokonalého spojení s Pánem Ježíšem. Sv. přijímání se stává pak nejužším spojením duše s Ním a zdrojem popudu i síly ke smírnému utrpení a práci za lidstvo.

Ke kněžství

Kristovu vzniká v této době hlubší vztah všech věřících a hlavně duchovních lidí. Jest třeba vzpomenouti na tomto místě, že svátosti nejsou pouze branou od hříchu k milosti, ne-

jsou pouze počátečním průchodem k získání nadpřirozeného života, jako by pak vyšší život jich už nepotřeboval a rostl z nějakých jiných mimořádných zdrojů, na př. z mimořádné milosti modlitby, kajících úkonů a pomáhajících milostí, jež by přicházely z jiných zdrojů pouze, — nýbrž že jsou svátosti stálým zdrojem božského působení na různé stupně a stavy duchovního života a že naň působí v té míře a síle, jaké ten který stupeň vyžaduje. Možná tedy říci, že čím vyšší duchovní život, tím více ze svátosti má.

S prohloubením života v církvi od rozšíření častého a denního sv. přijímání (dekret Pia X. Sacra Tridentina synodus 20. XII. 1905) prohloubil se také, probudil a oživil vztah věřících ke kněžství, především se zrozením katolické akce z Pia XI. (Počátek »Ubi arcano« 1924). Nejen vnější spolupráce věřících s kněžským posláním církve — »účast na kněžském apoštolátě« — nýbrž především se oživuje vnitřní souvislost milosti na základě svátostném: z eucharistie, svátostného těla Kristova, se rodí tajemné tělo Kristovo v lidstvu, církve, která jest v celku i v každém věřícím podobou Bohočlověka. Toto zpodobení se stává křtem, biřmováním a kněžstvím, jichž účinek jest ovšem obsažen ve zdroji všech nadpřirozených účinků, ve vtělení a božské eucharistii. Těmito třemi svátostmi se dostává člověku i církvi hlubšího a hlubšího zpodobení s Kristem. Společným nejhlubším znakem jest kněžství, takže křest a biřmování jsou jakési předstupně, předsvěcení kněžství. Tím jest každý biřmovaný věřící i vnitřně, svátostně a milostí a charakterem, účasten kněžství.

A z něho dostává příslušné milosti, ale i povinnosti konati pro tělo Kristovo a v těle Kristově určité kněžské úkoly, a to hlavně: svatost života, chválu věčného Boha a šíření víry Kristovy a sebeobětování pro jeho království. K tomu dostává potřebné světlo a sílu ze svátostí — hlavně pokání a eucharistie — a z žehnání. V tom všem jest činná a přijímací účast každého na kněžství a vnitřní spojení s ním.

CESTA ČLOVĚKA K BOHU.

Láska dokonalá.

Cesta člověka k Bohu jest to, co činí člověk ke svému spojení s Bohem. Jest jeho snaha o spojení s Bohem v lásce. Bůh v lásce dává sebe sama, člověk v lásce může nanejvýš dáti svou vůli. Vůli pak dává Bohu tím, že *chce, co Bůh chce*. A co chce Bůh? »Nechce smrti hříšníkovy, ale aby se obrátil a živ byl«, chce naši spásu a — »toto jest vůle Boží, posvěcení vaše«, — chce naši svatost čili podobnost se sebou. Ke spáse pak nás vede svými *příkázáními, svými radami* k následování *příkladu a ducha Krista Pána*. A tato vůle Boží ve všech stupních jest obsažena v *církví a Písmu sv.*, které jsou stálým dílem Ducha sv.

Cestou člověka k Bohu jest KRISTUS, jako příčina vzorná.

Plnění *příkázání, rad a ducha Kristova* jsou stupně naší lásky — cesty k Bohu. Přirozenost čili žádostivost pudí však proti této lásce a

cestě. A tak nezbyvá, než aby řádný duchovní život prošel k Bohu vcelku třemi stavy:

počínajícím, ve kterém očišťujeme své mohutnosti od náklonností nezřízených a učíme se nabývat náklonností a vlastností podle *Božích přikázání* —

postupujícím, čili částí cesty, na které si získáváme schopnost a snadnost žít ctnostně, čili zachovávat rady Krista Pána a upevňovati se v dobrém, aby ctnostné jednání se stalo naším stavem a povahou, —

dokonalým, kdy je trvalým stavem člověka zachovávání i ducha Kristova, čili nejvyšší zpodobení s ním, což jest spojením a dokonalou láskou.

Dokonalost jest tedy v lásce Boží, čili v dokonalém jejím zachovávání. Dokonalým totiž jest to, co má všechny náležitosti, jaké vyžaduje příslušná přirozenost. Na příklad: dokonalý stroj je takový, který má všestranně vše potřebné, co náleží k jeho účelu: dobrý materiál, přesnost, výkonnost a pod.

Člověk jest tedy dokonalý, když má dokonalou lásku k Bohu. Ale dokonalá láska je dokonalé sjednocení s vůlí Boží. Vůle Boží však není pro každého úplně stejná, proto dokonalost není také u každého stejná. Určuje ji pro každého Bůh. Vcelku možno říci, že jest každému určena v těchto třech zdrojích:

ve všeobecných ctnostech, božských a mravních,

v povinnostech stavu a povolání na př. kněžských, rodinných, vychovatelských, zaměstnaneckých —

v množství milostí a darů, daných každému

zvlášť, aby dosáhl Bohem mu určeného stupně dokonalosti.

Dokonalost jest tedy v tom spojení s Bohem, které vyplývá z těchto tří zdrojů. Spolupůsobí pak obě strany, Bůh a člověk. Bůh milostí pomáhající způsobí v člověku schopnost, aby přijal milost posvěcující. Milost posvěcující jest začátek cesty člověka ke spojení s Bohem v určitém stupni. Bůh pak milostí pomáhající budí vůli k naději a lásce, a k ostatním ctnostem, které jsou cestou lidskou k danému spojení.

Se strany Boží se nám dostává milosti svátostmi a svátostinami, se strany lidské spějeme k milosti, t. j. k jejímu dosažení a vzrůstu, *vírou a láskou*. Neboť láska je souhrn všech podmínek ke spojení s Bohem. Není tedy jednou vlastností, není osamoceným vztahem, nýbrž jest výrazem pro řadu vztahů a tvůrčí formou celé osobnosti:

Láska k Bohu je shoda vůle lidské s Boží.

Láska k Bohu je plnění povinností k němu.

Láska k Bohu je snaha o následování Krista.

Láska k Bohu jest život v milosti posvěcující.

Láska k Bohu jest poslušnost k vnuknutím Božím, čili spolupůsobení s milostmi pomáhajícími.

Láska k Bohu jest (oddanost) láska ke kříži.

Láska k Bohu jest pravý duchovní život.

Láska k Bohu jest věrnost.

Láska k Bohu v nejvyšším stupni čistoty je dokonalost.

To vše jsou jen různé pohledy na tutéž věc: na shodu vůle naší s vůlí Boží podle různých pohnutek nebo zdrojů, jak se nám vůle Boží jeví, a podle různých stupňů, jak dalece ji plníme.

Jest láska povinná pod ztrátou Boha a věčnosti v plnění přikázání. —

Jest láska vyšší a nepovinná v plnění rad a ctností, — a jsou vyšší a vyšší stupně lásky, na něž člověk stoupá věrnějším napodobováním Krista Pána, — až k lásce dokonalé, která spočívá v trvalém sjednocení s vůlí Boží až v úplném zpodobení s Kristem v jeho celém duchu, činnosti i kříži a utrpení. Neboť vůle Boží se nejeví pouze přikázáními, nýbrž oproti jednotlivcům i radami, povoláním, vnuknutím a příkladem Kristovým.

Není jinak možno chápati *duchovní život* než jako *trvalou a soustavnou snahu po vždy dokonalejším zpodobování, vnitřním i vnějším, celé osobnosti s vůlí Boží.*

Cesta lásky k Bohu se děje ve vůli. Neboť není jiné mohutnosti ani možnosti, kterou bychom se mohli s Bohem dokonale spojit. Poznáme to z úvahy, že vůle jest vrcholem a tedy i *souhrnem lidské přirozenosti.*

Lidská přirozenost

jest souhrn všech schopností životních. Jsou dvojího druhu: smyslové a duševní. Pozorujeme-li je, jak přispívají nebo jsou schopny ke spojení s Bohem, — a to jest jistě jejich nejvlastnějším a nejvyšším účelem, — vidíme, že smysly nemůžeme se s Bohem spojit, že však smysly mají podstatný podíl na činnosti duševní. Duševní činnost jest převážně v rozumovém poznávání a vůli.

Poznáním či rozumem můžeme se ovšem s Bohem spojit, avšak toto spojení není jednak láskou, jednak nenastane, jestliže vůle nepřikáže.

Vůle jest jediná mohutnost, která jest úplně svobodná a kterou máme v moci. Proto také v ní jest jádro svobodného spojení s Bohem, jemuž říkáme láska. Jest tedy i jádrem duchovního života.

Vůle jest závislá na smyslovém i rozumovém poznání. Neboť bez poznání by neměla předmětu, který by chtěla nebo nechtěla. Teprve po poznání, je-li předmět (věc, čin, osoba a pod.) dobrý nebo špatný, rozhoduje se vůle proti němu nebo pro něj. Jest tedy spojena vždy s rozvahou a její uvážený čin se nazývá mravním činem.

Jen mravní čin jest svobodný, tedy také zodpovědný a záslužný. Již z toho vidíme, že i duchovní život spočívá v uváženém jednání vůle.

Někdy se nazývá vůlí také smyslová snaha, smyslová vůle, To však není vůle ve vlastním slova smyslu. Projevuje se citem.

Cit je libý nebo nelibý vztah k poznanému předmětu nebo činu. Je buď smyslový, vznikne-li ve smyslové stránce, jest duševní, má-li původ v rozumu a vůli. Není však svobodný, nýbrž vzniká jako celkový výsledek smyslových i duševních mohutností, a to jejich buď okamžitého nebo trvalého stavu. Proto cit trpíme, nečiníme. Vzbuzení citu jest taková úprava vůle nebo smyslů, aby cit vznikl (vzpomínkou, polohou těla a pod.).

Cit jakožto úhrnná vyznívající snaha naší povahy, t. j. smyslového stavu, přesvědčení, vůle, zvyků, — se ozývá samočinně, jakmile vstoupíme do styku s určitým předmětem a nazývá se v tomto stavu prvním hnutím.

Po této úvaze můžeme přehlédnouti celý vznik mravního činu:

Dejme tomu, že jest nám dán slovně nějaký příkaz. Tento smyslový vjem v nás vzbudí *sluchovou představu*. Přistoupí k ní i představa zraková, vidím-li příkazujícího. Pak přistoupí představa přikázané věci, čerpaná z paměti. Z těchto tří se utvoří *společná představa*. Ne-
přistoupí-li žádná jiná, máme *představu úplnou*. Ta jest ještě smyslová. Představí se rozumu, který pozná, co mu představený nařizuje. A nyní vzniknou *první hnutí*: buď se ozve *hnutí žádostivosti* (smyslová vůle), které může býti pro provedení příkazu nebo proti němu. Nebo vznikne současně nebo dříve nebo potom *rozumové hnutí*, které mi praví, že mám poslechnout. Obojí se představí vůli, která se má svobodně rozhodnout pro splnění nebo nesplnění příkazu. Když se rozhodne, vykoná tím mravní čin. Jen tento čin jest zásluhou nebo hříchem. A také jest nositelem duchovního života.

Na mravní čin působí buď, jak jsme řekli, první hnutí nebo milost pomáhající. Nebo obojí současně. Při pokročilém duchovním životě jest první hnutí již vždy shodné s milostí a rozumem a obojí podporuje rozhodnutí k mravně dokonalému činu.

U koho jest první hnutí (skoro) vždy dobré, ke ctnosti, k nejdokonalejší lásce, má *stav* ctnosti nebo dokonalosti, čili jest dobrý, ctnostný, dokonalý.

Z toho vidíme, že jednotlivý mravní čin tvoří vůle, avšak mravní stav (*habitus*) se posuzuje podle souvislé řady mravních činů, která obyčejně se řídí podle prvních hnutí.

Oč tedy jde v duchovním životě? — Především o mravní činy, aby byly shodny nejprve

s přikázáními, potom s ctnostmi a konečně s plností ducha Kristova.

Ale dále jde o to, aby i první hnutí pomáhala k těmto mravním činům, neboť teprve tehdy máme určitý stupeň dokonalosti, když jsme na něm trvale, snadno, bez obtíží a příjemně. Avšak to jest tehdy, když s ním souhlasí i první hnutí.

A tak jde v duchovním životě o výchovu mravních činů a prvních hnutí, aby vznikala podle plnosti lásky ke Kristu Pánu.

Nyní však nutno vzpomenouti, že jsme ve stavu porušené přirozenosti, která se ve svých projevech nazývá žádostivostí.

Znamená to, že v nás působí tělo proti duchu, svět vnější proti vnitřnímu, čas proti věčnosti, sebeláska proti lásce k Bohu. Její opěrný bod jest právě ono první hnutí . . . Tam zápasí s milostí a tam také jest rozhodující bod, kde obyčejně vítězí ctnost nebo neřest, láska Boží nebo láska lidská. A proto má v tomto stavu duchovní život povahu boje, kterého by nebylo ve stavu neporušenosti. Vidíme z toho důležité poučení, že jednak bez sebezáporu není duchovního života ani lásky Boží, že však také jest třeba *pravého* sebezáporu. Pravý sebezápor má účelem srovnati naši snaživost podle milosti, čili urovnati první hnutí; nepravý sebezápor jest zbytečný, neboť chce jen vyhovět touze, že se zapírá nebo dokonce nechává porušená hnutí v klidu, jestli jim dokonce nehoví.

Lidově říkáme o prvním hnutí: Máme cit zbožnosti, lásky, pokory, odporu. Nyní tedy víme, jaký význam mají tyto city pro duchovní život. Nejsou siče ani hříšné ani záslužné, jsou však důležitou a často rozhodující překážkou

nebo pomůckou. Jsou tedy předmětem, na němž se zapíráme, abychom snadněji žili podle požadavků duchovního života.

Jest tedy úkolem duchovního života: upravit činy čili srovnat vůli v jednotlivostech se stupněm svého duchovního života a věrným plněním duchovních činů s modlitbou za milost přemáhati *neduchovní hnutí*.

Vlastním předmětem duchovního postupu jest výchova stavů či sklonů, které se projevují prvním hnutím. Tato hnutí tvoří buď *žádostivost* nebo *milost pomáhající*. Jako jest *zdrojem milosti pomáhající Boží láska a pomůckou k ní modlitba*, tak jest *zdrojem žádostivosti lidská přirozenost a pomůckou k její výchově sebezápor*.

Nositeli žádostivosti jsou jednotlivé smysly a duševní mohutnosti. *A tak se obrací snaha po vzrůstu v duchovním životě prakticky k výchově smyslů a duševních mohutností*.

Dříve než přistoupíme k vylíčení postupu v duchovním životě, vysvětlíme si některé celkové zásady, jichž pak na jednotlivých stupních použijeme:

Žádostivost čili nezřízená dychtivost jest také láska a také činnost vůle, pokud tato s ní souhlasí, jenže odvrácená od Boha. Každá láska ke tvorům, bez vztahu k Bohu, jest láskou nedokonalou a to v tom stupni, v jakém se od Boha odklání.

Sv. Augustin praví, že se měnil v hmotu, když miloval tvory, jako nyní se připodobňuje Bohu, když miluje Boha. A tak láska rozvinuje vše v životě duše: láska ke tvorům bez Boha — všechny vady, láska k Bohu — všechny krásy. Neboť láska Boží jest, můžeme říci, podstatnou

formou nadpřirozeného života. *Tvoří různé stavy, jimiž duše prochází.* Jako oheň, který dřevo vysušuje, zapaluje nebo v sebe proměňuje.

Mluvíme-li o *stupních duchovního života*, myslíme tím stav, na němž duše převážně stojí, nikoliv tak, že by jej měla výlučně. Vždycky totiž musí dbáti očišťování i snahy po ctnosti, avšak ne vždy stejně.

Protože překážky jsou shrnuty v *žádostivosti*, a protože žádostivost sídlí ve *smyslech a mohutnostech*, děje se výchova právě na nich. Jestliže se učíme přijímat a *snášet* vše, co naši žádostivost vychovává, nazýváme tuto výchovu očišťováním trpným, pasivním. Snažíme-li se sami vychovávat své smysly a mohutnosti, mluvíme o očišťování aktivním.

Naše žádostivost nás ovládá v různém stupni: Kdo jí podléhá i za cenu smrtelného hříchu, jest pod nejnižším stupněm duchovního života. Kdo jí povoluje do menší míry, dopouští se všedních hříchů nebo nedokonalostí, a jest na stupni *očistném*. Kdo jí používá ke ctnosti, jest na stupni *osvětném*. Člověk Boha dokonale milující používá žádostivosti jako předmětu, na kterém se Bohu stále obětuje tím, že svou žádostivostí již vychovanou a očištěnou pomáhá dokonalému napodobení Kristovu, jak v práci tak v utrpení.

Výchova žádostivosti se vztahuje jak na její *činnost*, tak na její *stav*: odkládáme totiž jak hříšné nebo nesprávné činy, tak i vlastnosti (zvyky, stavy), které ke hříchu svádějí a zvykáme si na činy a stavy, které vedou k dokonalosti.

Věci, po nichž žádostivost touží, jsou svět, tělo a sebeláska, žádost těla, žádost očí a pýcha

života. V nich je v souhrnu uloženo vše, co jest v jakémkoliv stupni hříšné nebo nedokonalé. A tím vidíme, že výchova se má brát dvojím proudem: směrem k žádostivosti a k jejím předmětům.

Žádostivost samu vychováváme výchovou smyslů a mohutností, což trvá po celý duchovní život, *předmět* její — hřích, vášeň, ctnost, oběti — vychováváme postupně a podle tohoto postupu poznáváme svůj duchovní stav čili stupně.*

Evangelium světlem.

Trvalá snaha vůle po dokonalé lásce Boží v tomto smyslu je *duchovní život*.

Rady k dokonalé lásce jsou obsaženy hlavně a zvláště v *evangeliu*. Osobní vnuknutí, sdělované a potvrzované obyčejně duchovním vedením z kněžství, jsou pak pravidlem také v duchu evangelia.

Evangelium podává pro duchovní život nejvyšší a cílové rady a úkoly, avšak jen málokdy i způsob provádění. Nepopisuje podrobně nebo

* Abychom se vyvarovali pochybnosti nebo i námitky od jiných, že takovéto očišťování je příliš složité a proti duchu prostoty evangelia, uvažme, že především není složité, neboť má zřetel jen na dvě strany: žádostivost, hřích, ctnost, oběť. A dále, že v evangeliu je také řada příkazů, zákazů a rad. A konečně, že i přírodní (u živočichů) i přirozený život vyžaduje spořádanosti ke svému zdraví. Ovšem, — a to jest velmi zdůrazniti, — musíme zachovat bdělou, ale klidnou pozornost na svůj celkový duchovní vzrůst a jeho podmínky, nikoliv úzkostlivě a pedantsky vkládat duchovní život do sterých přihrádek a duševních rozborů.

prakticky cestu k těmto nejvyšším úkolům. Proto potřebujeme k tomu, abychom jistěji a snadněji došli k dokonalému plnění sv. evangelia, mnohých pokynů, výstrah a zkušeností, které čerpáme rozumem z nauk církve, z lidské přirozenosti a zkušeností pod vedením milosti.

Lidská zkušenost pak dosvědčuje, že se bezpečně dosahuje cíle, postupuje-li člověk soustavně a nikoli náhodně. Proto se snažíme k dosažení ducha evangelia —

nejprve odstraniti vše, co této snaze překáží (stupeň očištný),

dále naplniti se vším, co evangelium požaduje (stupeň osvětný),

konečně upevniti se a dosíci úplné dokonalosti v duchu evangelia (stupeň sjednocující).

Ostatně ve sv. evangeliu jest mnohdy i tento postup naznačen: »Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám (očištění), vezmí kříž svůj (druhý stupeň) a následuj mne (sjednocení).«

Kdo má tedy účinnou touhu po dokonalosti či svatosti sv. evangelia, půjde věrně po těchto stupních.

Jaká je věrnost na těchto stupních, taková jest i touha po lásce Boží. První dokazuje druhou.

VSTUP.

Nejprvnější přístup k lásce Boží jest *vstup do milosti posvěcující*. Odložit těžký hřích svátostí pokání a rozhodnouti se, že člověk se již nechce nikdy vědomě těžce hříšného činu ani myšlenky dopustiti, jest práh duchovního života.

Těžký hřích spočívá totiž v úplném odvratu od vůle Boží a v úplném přiklonění k vůli zlé, lidské nebo ďábelské.

Těžce hříšný úkon sám nazýváme těžkým či smrtelným hřichem, nekající setrvání v něm jmenujeme stavem těžkého hříchu. Hřích je vždycky v lidské vůli. Úkon vnější je pouze jeho předmětem. Ale obojí teprve působí hřích: i nedokonalost předmětu i svoboda vůle. Smrtelný hřích znamená úplný převrat celého smyslu lidského života. Člověk jest povinen směřovati k Bohu, poslouchat ho, a nečiní-li tak, jedná proti své přirozenosti. Jest tedy hřích něčím protilidským. Ježto jsme v řádu nadpřirozeném, jest nám dán i nadpřirozený život, který jest jediným správným stavem lidského života. Proto je těžký hřích nejnesprávnějším a největším zlem vůbec. Hřích těžký stává se jen tehdy:

když jasně poznáme vůli Boží — zákon nebo příkaz těžce zavazující.

když vidíme, že čin, který chceme vykonat, by byl vážným porušením příkazu,

když se rozhodneme, že nechceme zákon poslechnout.

To jsou součástky těžkého hříchu.

Hřích smrtelný ničí v člověku život Kristův, spásu, život věčný a tím všechny zásluhy a schopnost získat nové. Je-li odvratem od Boha,

znamená ovšem i odloučení od něho a -- »zůstane-li strom ležeti, kam padne« — věčné zavržení. Nemožno si tedy představit většího neštěstí než smrt tělesnou ve smrti duchovní — v těžkém hříchu.

Volba stavu.

Křtem (svátostí pokání) nebo dokonalou lítostí vstoupil člověk do života Božího čili do stavu posvěcující milosti, v němž bude spasen, jestliže v něm zemře. Nyní stojí před volbou stavu:

buď se spokojí tím, že se bude varovat všech těžce hříšných skutků aniž by se snažil zbaviti se sklonů ke hříchu nebo všedních hříchů nebo nabýti ctnosti. Kdo se takto rozhodne, zůstává na nejnižším stupni křesťanského života.

Nebo se pod vlivem milosti Boží rozhodne stoupati v lásce k Bohu soustavně a vytrvale. Ježto soustavná a trvalá snaha po dokonalé lásce jest duchovní život, znamená toto rozhodnutí, že se člověk rozhodne pro život duchovní. V tom jest volba stavu: pro stav života obecně křesťanského nebo stav života duchovního.

Život bez těžkého hříchu, ale i bez snahy po vyšší lásce k Bohu, stačí sice ke spáse, jest pohodlnější a příjemnější, ale vyplňuje jen nepatrně smysl lidského života, jako když z hojného deště jen jediná kapka padne na vadnoucí rostlinu. Jednak je prakticky velmi nebezpečné spokojiti se tímto stavem, protože jest chůzí po nejzazším okraji cesty nad propastí hříchu a zavržení. Možno říci, že ten vystavuje svou spásu hrozivé nejistotě, kdo byl milostí volán

k duchovnímu životu a odmítl ji, rozhodnuv se žít bez snahy po vyšší lásce Boží a jen bez těžkého hříchu. Vidíme tedy, že rozhodnutí čili volba pro duchovní život má svůj počátek v milosti, volající k němu, a že jen ten by mohl právem zůstat na nejnižším stupni, kdo nedostane milost povolání k duchovnímu životu.

Milost povolání k duchovnímu životu lze snadno poznati: již to, že se kdo o duchovním životě dověděl, jest známkou milosti. Sklon k duchovnímu životu jest druhou známkou. Neboť povolání k duchovnímu životu vůbec, nepravíme k některému řeholnímu nebo jinak určitému životu, není nijak řídké a nevyžaduje tedy zvlášť nápadných známek. Čím mimořádnější povolání, tím jasnějších známek vyžaduje, čím obecnější povolání, tím spíše stačí i méně výrazné známky.

Rozhodnutí k duchovnímu životu jest činem rozumu a vůle. Chceme tím zdůrazniti, že k němu není potřebí cítěného nadšení nebo touhy. Avšak i když nadšení a touha po dokonalé lásce k Bohu obyčejně bývá při rozhodnutí, nepřestává ani rozhodnutí ani sám duchovní život, jestliže člověka opustí sklon nebo cit k němu.

Toto rozhodnutí jest všeobecné a vztahuje se přímo jen na cíl duchovního života, na dosažení dokonalé lásky.

Avšak jest krom mimořádného zásahu Božího vyloučeno dosíci dokonalosti a svatosti bez předchozí cesty. Proto právě jen tolik a ne více ani méně chceme vpravdě duchovně žít, kolik chceme nutné podmínky neboli cestu k ní. A tak se musí pravdivé rozhodnutí k duchovnímu životu obrátit

*k postupu v něm,
k jeho způsobu či povaze,
k nutným prostředkům jakožto jeho no-
sitelům.*

Postup jest soustavná, z vůle vycházející, změna vnitřního i vnějšího smýšlení a jednání, a změna vlastností od sklonů k hříchům těžkým až k dokonalosti.

Povaha nebo způsob duchovního života jest jeho určitý ráz neboli typ, v jehož duchu se duchovní život rozvíjí, na př. evangelický, eucharistický, liturgický, mariánský a pod.

Prostředky podstatné a tedy nutné jsme již poznali (svátosti, modlitba, sebranost, četba, zpytování).

Pro začátek a první stupně duchovní cesty čili duchovního postupu jsou však velmi potřebné některé zvláštní prostředky:

*zároveň s rozhodnutím generální zpověď,
exercicie,
dobře připravená obnova křtu,
častá zpověď.*

Pojednejme zde zvlášť o obnově svátostí.

Obnova svátostí.

— v —
203. - 194. —

Obnova svátostí jest užitečná:

pro počátek

i pro vzrůst duchovního života.

Rozhodnutí k duchovnímu životu jest vždy jistým druhem obrácení. Nalézáme je často v mluvě svatých. Jest nutno, aby začátek duchovního života skutečně prošel pevným rozhodnutím, — s jasně poznanou změnou, — a uvážením, od mravního života náhodného k sou-

stavnému a cílevědomému rozvoji a vzrůstu. A protože jde při duchovním životě o dosažení nejvyšších stupňů milosti, která byla v nás počata ve svátosti křtu, začneme po životním rozhodnutí k duchovnímu životu nejlépe *obnovou křtu*, která vyjádří v tomto stavu vlastní obrácení.

Obnovu křtu provedeme asi takto:

Po několik týdnů (3—4) věnujeme určitou denní dobu, čtvrt až půl hodiny nebo i déle, rozjímání o základních pravdách víry (první týden duchovních cvičení sv. Ignáce). Máme při tom zvláštní zřetel, abychom získali rozhodný postoj proti hříchu a proti jeho zdrojům, hlavně proti duchu zlému. Myslíme tím vlastní obsah křestního slibu čili úmluvy, která má dvě podstatné složky: zápornou, odřeknutí se zlého ducha a vší pýchy jeho i všech skutků jeho a kladnou, vyznání a přijetí víry v Nejsvětější Trojici jakožto slib věrnosti k ní srdcem, slovem i skutkem. — Církev také ukládá jako mravní podmínky křtu, aby katechumen litoval hříchů a měl víru. Proto jest nutno, aby příprava na obnovu křtu obsahovala jak hluboké poznání základů víry, tak i hlubokou lítost nad jejím popřením, které se jaksi děje každým hříchem, a pevné rozhodnutí žíti napříště podle víry.

Denně se lze modliti k Duchu sv. Posvětiteli buď hymnus, nebo sekvenci, nebo sedmkrát antifonu »Přijď, Duše svatý« nebo sedmkrát »Sláva Bohu Otci . . .« a pod.

Bylo by radno, není-li zpovědník jiného mínění, vykonati generální zpověď. Svátost pokání vůbec náleží k obnově každé svátosti, neboť jest vzhledem ke každé svátosti její repa-

rací či nápravou. Na příklad po nehodně přijatém křtu se dostává první milosti, prvního znovuzrození, kajícníkovi při té zpovědi, kdy po prvé po nehodném křtu platně přijme svátost pokání. Totéž platí pro svátosti biřmování, svěcení kněžstva, stavu manželského. Proto náleží svátost pokání podstatně k obnově svátosti.

Ještě mocněji způsobí v člověku obnovu konsekratorní svátosti Nejsvětější eucharistie, v níž původce svátostí sám obnovu v duši působí.

Aby však jak rozjímání, tak vzývání Ducha svatého, potom pokání a sv. přijímání, směřovaly k obnově křestní milosti, jest třeba při všech těchto úkonech vzbuzovati *touhu* po této milosti a to určitou modlitbou, která by ji vyjádřila, a kterou by se bylo denně modliti. Mohla by zníti takto:

»Pomoc naše ve jménu Páně, který stvořil nebe i zemi. Nejsvětější Trojice, jeden věčný Bože, v nejhlubším vědomí své nicoty a tvé nekonečné velebnosti vyznávám, že jsi mým Pánem, Stvořitelem, Spasitelem a Posvětitelem. V hloubce tohoto vědomí uznávám, že jsem byl hříchem nevěrným svému křestnímu slibu a své křestní milosti. Nyní však, tvým světlem a láskou osvícen, toužím s veškerou silou své duše po novém vylití křestních účinků do svého života, abych v jejich plnosti kráčel v jasnějším světle k dokonalé lásce k tvé slávě věčné.

Prosím proto tebe, Otče věčný, abys ráčil Duchem sv. vzbuditi ve mně milost a život Pána našeho Ježíše Krista, která jest ve

mně skrze svátost znovuzrození vodou a Duchem sv.«

Pro větší hloubku přípravy prospěla by určitá kajícínost po vzoru prvokřesťanských katechumenů, půst, občasné delší modlitby a hlavně duchovní četba.

Obnovu křtu jest nejlépe vykonati buď v den jeho výročí nebo na Bílou sobotu nebo Hod Boží velikonoční nebo v jiný význačný svátek.

V ustanovený den po sv. zpovědi a sv. přijímání obnovíme sv. křest před Nejsvětější svátostí, modlíce se asi tyto modlitby:

*Otče náš, Zdrávas,
Věřím v Boha . . .*

Pane a Bože věčný, všemohoucí a dobrotivý, Otče, Synu a Duchu sv., tvor tvůj, hle, přichází k tobě se zkroušenou prosbou, abys v něm obnovil v celé úplnosti a čistotě milost znovuzrození. Jako jsem ji bez zásluhy přijal, tak jsem ji také mnohdy zneuctil a snad i ztratil. Nyní tedy tvou milostí povzbuzen a k duchovnímu životu vyvolen toužím vše očistiti, napraviti a doplniti, co ve mně milosti křestní ničilo, nebo co jim překáželo.*

Proto z hloubi své duše, srdce i veškeré síly lituji všech svých hříchů celého života bez nejmenší výjimky. Želím jich z úcty k tvé nekonečné velebnosti a svatosti, vyznávám je v tom světle, jak byly před tvýma nejsvětějšíma očima a zavrhuji je navždy, opravdově a rozhodně.

* Nebo podle okolností: k povolání apoštolskému, řeholnímu, kněžskému . . .

S touhou po účasti na tvém božském životě prosím o sílu, abych vše hříšné napravil, plně milosti nabyt a až do smrti v ní bez neštěstí hříchu smrtelného věrně setrval.

Kéž splyne na mne nyní znovu duchovní obnovou voda tvé milosti, aby mne očistila a oživila ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. (V tichu srdce na několik okamžiků zmlknu v hluboké úctě.)

Vyznávám a slibuji, že věřím vše, co svatá, katolická, apoštolská matka církev věří a vyznává. V této víře slibuji věrně žít i zemřít.

Slibuji, že jako vyvolený Kristův chci raději zemřít a vše vytrpět, než abych kdy a jakkoliv zapřel nebo zradil víru a Církev sv. katolickou.

Slibuji věrnost, úctu, lásku, poslušnost a oddanost sv. Otcí, náměstků Pána našeho Ježíše Krista.

Slibuji, že chci žít podle všech Božích i církevních přikázání.

V této svaté vůli dej mi, dobrotivý a věčný Pane Bože, žít i zemřít ke tvé cti, slávě a blaženosti, jenž žiješ a kraluješ na věky věkův. Amen.

Tři božské ctnosti.

Tě Boha chválíme . . .

Není možno dosti zdůraznit, že při celé obnově záleží množství božské milosti na čistotě mysli a touze naší vůle po její plnosti.

Obnova křtu pro další duchovní život má ten význam, že podle výše duchovního života čili podle stupně lásky, dostává se duši ze zdrojů

sv. křtu opět větších milostí, neboť má větší schopnost. Proto jest radno provést obnovu křtu s velkou pečlivostí a touhou, ale kratším způsobem, buď každého roku ve výročí nebo na Bílou sobotu nebo po duchovních cvičeních. Lze se připravit asi po tři dny předem rozjímáním neb výše uvedenou přípravnou modlitbou a po sv. přijímání obnovu provést.

Vzestupy.

I. Na nejnižším počátku jde o *odložení těžce hříšných činů*. I když člověk v exerciciích pozná hrůzu těžkého hříchu, přece jen není ještě proti němu upevněn. Vůle může být slabá, a proto občas může svolit i k těžkému hříchu aspoň ze slabosti. Myslíme těžký hřích s plným sice vědomím, při němž však zůstává trvalé rozhodnutí pro duchovní život neporušeno.

Jest tedy úkolem na tomto prvním stupni častou zpovědí, denním zpytováním svědomí a dobrou ústní modlitbou překonávat pokušení a příležitost k těžkému hříchu. Možno říci, že tento stupeň je brzy překonán.

II. Když jest už vůle upevněna proti jednotlivým pádům do těžkého hříchu, zůstávají v ní přece ještě více nebo méně hluboké sklony a zvyky k bývalým těžkým hříchům, které jsou stálým nebezpečím a zdrojem mnoha hříchů všedních. Nastává tedy úkol *vykořeňovat tyto těžce hříšné sklony*. Děje se tak vedle časté zpovědi

zpytováním svědomí, v němž se poznávají ony sklony, které jsou zvláště nebezpečné a nejčastější. Je-li totiž těžce hříšných sklonů mno-

ho, není možno je vykořenit najednou a tu se pozná, který je nejnebezpečnější a postupně se odstraňuje jeden za druhým. K tomu slouží

denní duchovní četba, volená podle toho stupně: o cíli člověka, o ceně světa a pozemského života, o hříchu, o smrti, o věčnosti, o skutečnosti víry, o útěše naděje, o síle milosti pomáhající,

(Vhodná četba: exercicie sv. Ignáce — první stati, Cesta k věčné Lásce — 1. stupeň očistný, Návod k životu zbožnému — 1. řada rozjímání, Následování Krista — 1. kniha, O smrti od Divise kartuziána) a *odstranění všech příležitostí*, odporujících vykořenění hříšných sklonů.

Na těchto stupních nebývá si duše ještě vědoma, jakou podobu má mít její duchovní cesta či až kam má dojít. Jen znenáhla nabývá vědomí zvláštního povolání k určitému způsobu nebo tvaru duchovního života. Často se na tomto stupni dostávají stavy skleslosti, domněnky nebo pocity, že se člověk oněch těžkých zvyků ani nezbaví. Bývá to zvlášť sklon tělesný, k pýše, k hněvu, k nenávisti, k nestřídmosti, k hříšným zábavám, k lenosti. Když však je člověk dobře veden, překoná s milostí Boží toto pokušení a při věrném užívání prostředků tohoto stupně v něm způsobí milost touhu po vyšším milování Boha.

Pro všechny další kroky v duchovním životě už zde budiž připomenuto, že duchovní cestu koná Duch sv. svou milostí a že duchovní vedení jest řídicím, nikoliv tvořícím nástrojem, takže duchovní vůdce a duchovní vedení má za úkol varovat před nesprávnými kroky, před přílišnou nedočkavostí, před netrpělivostí nebo jinými vášněmi. Nanejvýš má za úkol po-

vzbudit člověka, který je příliš váhavý nebo liknavý, avšak nemá za úkol působit vzestup v duchovním životě. Proto nemá člověk čekat od svého duchovního vůdce sílu, nýbrž si jí vyprošovat od Ducha sv. Bůh nenechá rozhodnou duši na tomto stupni. Milost nedává jí pokoje, takže po nedlouhé době, — přece však delší než na předchozím stupni, — se zbaví těchto sklonů k těžkým hříchům aspoň v té míře, pokud by těžký hřích působily. Tím se stává, že se síla těchto sklonů zeslabuje a působí jen v míře všedních hříchů. A tu brzo člověk vidí, že na tomto stupni vlažnosti nemůže zůstat.

Vlažnost je totiž stav, kdy se člověk dopouští vědomých všedních hříchů. Avšak Duch sv. člověka na tomto stupni nenechá. Buď by brzo klesl zpět na předchozí stupeň anebo je puzen milostí, aby zanechal i uvážených všedních hříchů a tím už postupuje na další stupeň.

III. Na tomto stupni se snaží zanechat všech dobrovolných všedních hříchů. Má-li jich opět celou řadu a dokonce hříchů zvykových, tu bude ho nutno navádět, aby odkládal jeden po druhém — a sice od nejnavyklejších až k méně obvyklým.

Jestliže však nemá navyklých hříchů mnoho, může se podle velikosti své lásky, podle velikosti horlivosti a podle síly milosti rozhodnout, varovat se již všech všedních dobrovolných hříchů.

Všední hřích je vědomé a svévolné přestoupení zákona Božího v nepatrnějším předmětu, případně i přestoupení zákona Božího ve vážnějším předmětu s nedostatečnou pozorností nebo bez úplného souhlasu. Avšak takový čin jest zaviněn nedbalostí neb malou péčí.

Všední hříchy — ježto tvoří stav vlažnosti — jsou v duchovním životě nesmírně nebezpečné. Jest to stav, otevřený mnoha pokušením a uzavírající se mnoha milostem.

Zkušenost však ukazuje, že vlažnost se tíž vykořeňuje nežli náklonnost k těžkým hříchům, neboť člověk považuje všední hříchy za nepatrné a má podle toho méně snahu se jich varovat nežli hříchů těžkých.

Všední hřích sice neumenšuje množství milosti posvěcující, avšak zamezuje přístup mnohým milostem pomáhajícím, čímž ovšem brzdí vzrůst milosti posvěcující. Dále otvírá ducha lidského mnohým nebezpečím jak od světa tak od ducha zlého a hlavně od sebelásky. Silně zeslabuje duchovní poznání a proto jest třeba, aby člověk na tomto stupni poznal svůj nebezpečný stav a opravdově také hříchy všední odložil.

K tomu pomáhá

častá zpověď,

přesné zpytování svědomí,

duchovní četba a

denní vnitřní modlitba, kterou jest dobré na tomto stupni začít konat aspoň nějakou kratší dobu denně. Začínává se jen s 10 až 15 minutami.

V této době by se mělo rozjímat opět o posledních věcech člověka, o smyslu lidského života vzhledem k jeho kladné stránce, ne tedy jen o hříchu, nýbrž o povinnosti spolupráce s milostí, o povinnosti žít čistým duchovním životem a životem Boha chválit, o povinnosti plnit dokonaleji vůli evangelia.

Bylo by užitečné, aby člověk na tomto stupni měl řadu vybraných rozjímání, sedm neb čtrnáct, která by delší dobu, čtyři až šest týdnů, denně znovu a lépe probíral a naplňoval svou paměť i svou vůli čím dál tím hlouběji jejich rozhodnutími nebo předsevzetími, plynoucími z hlubokého jejich poznání.

• IV. Když člověk odložil velkomyslně dobrovolné všední hříchy, zůstávají mu ještě některé zvyky, k všedním hříchům svádějící nebo směřující. Ty jsou opět stálým nebezpečím. I když se nedopouští všedních hříchů dobrovolných, přece by se dopouštěl všedních hříchů zaviněných, kdyby tyto náklonnosti neodstraňoval. Takové hříchy jsou nechtěné v sobě, ale chtěné v příčině, tedy zaviněné, na př. braní jména Božího nadarmo, lhaní, posuzování. Proto je další nutností pro vzrůst duchovního života, aby člověk *odstraňoval i tyto sklony k hříchům všedním: návyky, záliby, touhy*. Proto koná zpytování svědomí částečné, při kterém odstraňuje jeden sklon za druhým. Dalším prostředkem na tomto stupni jsou určité kajícínosti, které si ukládá, aby se spíše upamatoval jakýmsi smyslovým způsobem na příležitost, kde jeho sklon působí všední hřích. Citelnou kajícíností se totiž vtiskuje do smyslové stránky samočinný pocit bázně, který upozorní na blízkost hříšného skutku. Tím pomáhá vůli, aby se ho varovala. Sv. přijímání bývá na tomto stupni už velmi časté.

Duch sv. působívá v tomto stavu silná povzbuzení v podobě výstrah, bázně nebo touhy. Z rozjímání, ze zpytování svědomí, z častého sv. přijímání prohlubuje se vědomí víry. Věč-

né skutečnosti z milosti Boží budí v duši silná dobrá hnutí. Pocházejí z toho, že duše uvažuje, jak je život krátký, cesta k životu věčnému úzká (Mt. 7, 14), takže i spravedlivý se stěží zachrání (1 Petr 4, 18), že věci pozemské jsou chatrné a velmi bezcenné, že všechno má konec a tratí se jako voda, jež běží (2 Král. 14, 14), že čas života je nejistý, že účtování za milosti, poznání a povolání bude přísné, zatracení velmi snadné a spasení velmi nesnadné, poznání, že nemůže zůstat v tomto počátečním stavu a zatouží po jistotě spásy.

Jistotu spásy vidí jasně v rozhodnutí: odvrátit se od každého bažení po stvořeném, postupovat čistě a rozhodně za Kristem svým Mistrem, aby došla největší lásky, kterou vidí v dosažení touženého cíle.

Ale také vidí cestu dalekou. Protože však touha z milosti Boží je velká, silná, a protože k cíli nedojde jinak, než po dlouhé cestě, rozhodne se tuto cestu s trpělivostí a statečností i s důvěrou nastoupit.

Vidí se ve stavu, kdy jisté značné sklony ji svádějí k nedokonalostem, až i k všedním hříchům, jak jsme řekli. Vidí však, že *nositeli těchto sklonů jsou smyslové a duševní mohutnosti*, které jsou ohnisky smyslových a duševních nepravostí, a proto se musí oddat dokonalé výchově těchto *mohutností*.

Toto *očistění vyžaduje velké trpělivosti a vytrvalosti*, a proto i velké milosti a touhy po dokonalé lásce. Kde však je potřebí velké milosti a touhy po lásce, je právě tolik potřebí modlitby.

Proto začne člověk s očišťováním smyslové stránky. Očistění je dvojí: trpné a činné. Naše

smysly, jak jsme pravili, jsou ohnisky, zažehnutými přirozeností, nakloněnou ke zlému. Ježto jsme jim hověli, navykly si docházet vždy ukojení svých tužeb a hnutí. Nyní je třeba jim odvykat splnění jejich tužeb. Učiníme tak nejprve u smyslů, které lze nejsnadněji zvládnout.

Zkoumáme se, zda náš *zrak* nehoví navyklé zvědavosti, a do jaké míry je tato zvědavost a tĕkavost příčinou buď i všedních hříchů nebo aspoň pokušení k nim.

A tu nejprve spočívá *trpné očišťování* v tom, že nedáváme zraku volit, aby se nezřízeně od dával nebo zabýval předměty, které ony hřichy nebo pokušení působily. Když člověk nabude už po určité době snadnosti v ovládnání zraku, zkoumá, který další smysl jest mu ohniskem k pokušení nebo k hříchům. Je-li to *sluch* nebo *řeč*, *jazyk* nebo *chuť* nebo *hmat*, tu jeden po druhém tím trpně očišťuje, že mu odpírá přílišnou volnost a nezřízenost, až jej dokonale zvládne, takže vůle se upevní ve vládě nad každým smyslem a to až k úplné snadnosti.

Při pouhé úvaze zdá se tato výchova snadnou, ale člověk užasne při poctivé snaze, jakým je otrokem svých smyslů, jak je někdy až hrdinné vůle potřebí, aby přemohl zvědavost očí nebo sluchu, aby přemohl omlouvat se, aby si odepřel oblíbený pokrm, aby si odepřel zamilované pohodlí, které nemusí být pohodlím objektivním, ale člověku nezřízeně milým a svůdným. K trpnému očišťování také patří snášení přicházejících nepříjemností: snášet klidně pohledy na nepříjemné předměty, poslouchat nepříjemné zvuky, snášení změny počasí, horka, zima, nepříjemného místa pobytu, ne-

příjemného zápachu u nemocných; to vše je očišťování trpné.

Když jsme přemohli podle potřeby všechny smysly — což trvá velmi dlouhou dobu, má-li být výchova trpná úplná — přistoupíme k *činné výchově smyslů*.

Spočívá v tom, že *odpíráme smyslům předměty* nejen závadné, ale i *nelišné a příjemné*, a ve vyšších stupních i *vyhledáváme* pro ně předměty *nepříjemné*, abychom je dokonale podrobili vládě vůle. Neznamená to ovšem, že bychom se tím zřekli veškeré radosti nad stvořenou krásou, nýbrž do té míry smysly vychováváme, abychom vždy nad nimi měli vládu a bez obtíží je přiměli zabývat se předměty sebenepříjemnějšími, vyžaduje-li toho zákon Boží nebo duch Kristův, duch evangelia nebo určité vnutknutí a náš příslušný stupeň lásky k Bohu.

Není tedy ovládnutí smyslů mechanické nýbrž účelové. Člověk, který má smysly dokonale v moci, nemusí jim vše odpírat, naopak může jim bezpečněji všeho poskytnout, čeho jim nemůže poskytnout člověk se smysly nevychovanými. Ale v tom spočívá dokonalá výchova, očištění, že vždy s dokonalou snadností jim člověk odejme nebo přikáže určitý předmět. Prakticky ovšem by nedosáhl nikdy této dokonalé vlády nad svou smyslovou stránkou, kdyby dokonav očištění, zas smyslům všeho popřával, nýbrž zachová právě potřebný soulad mezi svobodou a radostí evangelia a mezi opatrností, aby smysly nenabýly opět vlády.

Po výchově smyslové nastupuje výchova duševních mohutností. Jest to především paměť, rozum a vůle.

Paměť jest nádrží poznaných představ a pojmů, tedy vzpomínek. Tyto vzpomínky jsou souhrnem získaných zkušeností, a to jak smyslových, tak i čistě duševních, neboť paměť jest schopnost jednak smyslová, jednak duchová. Byly-li tyto zkušenosti sbírány bez výběru, bývají obrazem nezřízené žádostivosti a proto jsou stálým zdrojem vybavujících se vzpomínek, svádějících ke zlu nebo odvádějících od dobra. Tu je třeba očistit paměť od těchto sklonů nebo snadností k mravně závadným vzpomínkám. Děje se to opět nejprve trpně tím, že nevěnujeme pozornosti a tím nevtačujeme do paměti hlubší stopy předmětů duchovně závadných nebo nezřízených. Nezapýváme se pozorně četbou, řečmi ani vzpomínkami z minulosti, které jsou pohnutkou k nesprávným nebo neduchovním činům.

Rozum tím trpně očišťujeme, že se zabýváme v rozumu myšlenkami povinnými podle svého stavu na př. v rozjímání, v denní práci, že snášíme trpělivě myšlenky nepříjemné, ovšem mravně a duchovně dobré.

Konečně *vůli* trpně vychováváme, že trpělivě přijímáme nepříjemnosti, těžké úkoly, nehody, zklamání, těžké práce, jak nám je vůle Boží, povolání nebo láska či zloba lidí přivádí v denním životě do cesty. Ostatně milost a horlivost ukáží nám ještě steré předměty, na nichž můžeme duševní mohutnosti trpně vychovávat.

Činná výchova duševních mohutností spočívá v tom, že *paměti* odpíráme samolibé, lichotící a jinak ke hříchu nebo nedokonalostem vedoucí vzpomínky, že ji naplňujeme užitečnými duchovními vzpomínkami, které nás udržují v mravní a duchovní síle.

Rozum tím činně vychováváme, že mu rozhodně odpíráme zábavy, ať už četbou nebo rozhovorem, které by vedly buď ke hříchu nebo rozptýlenosti, nebo sebelásce, pýše, hněvu a podobně. Naopak však zabýváme se v rozumu vážným studiem, sebraností mysli v Bohu, povinnými pracemi a úkoly, a to až do té míry, že rozum dokonale ovládáme.

Vůli však vychovávat je nejtěžší, neboť všechno ostatní očišťování smyslové i duševní právě provádíme vůlí. Tedy vychovává je jedna mohutnost, — vůle. Avšak v posledním případě má vychovávat vůle sebe samu. Tu nastává velmi často zvrtný případ, že vůle sama má největší vadu, že je slabá.

Má-li přemoci svou slabost, musí být silná, ale právě silná není, a tu je nejtěžší případ mravní výchovy, kdy je nutno slabou vůli učinit silnou. To je obyčejně marné bez mimořádné milosti nebo bez pomoci vnější: duchovního vedení, řádového života, případně i použití vášní, ku př. ctižádostivosti, stydlivosti, sebelásky.

Činná výchova vůle spočívá v tom, že nevyhovujeme soustavně jejím touhám a sklonům a zvykům, že jí odpíráme vnitřní i vnější úkony vedoucí k sebelásce, uplatňování sebe a možno říci všech směrů libovůle, že se rozhodujeme k jednání podle zákonů duchovního života, podle Boha, podle ducha evangelia, že volíme raději, co jest proti naší vůli nežli co jest podle ní, čili co jest podle vůle, vedené milostí proti svévoli, vedené přirozeností. Kdyby byla tato poslední očištěna, zvládli bychom ovšem veškeré mohutnosti smyslové i duševní dokonale, neboť vůle jest pod vlivem milosti nositelkou

duchovního života. Když tedy je dokonale očištěna a upevněna, snadno a bez překážek nastupují vyšší stupně duchovního života na oné cestě k cíli dokonalé lásky, jak jsme tento stupeň začali. — A dále: ukládá si obtíže nepovinné, asi tak, jako závodník neb sportovec cvičí své svaly tím, že si ukládá cviky daleko nadúměrné pouhé normální potřebě. Jako se člověk otužuje a vystavuje chladu, horku, — tak i duševní námahy a zkoušky sílí vůli: Mlčení, těžší práce, pevný řád, snášení pokušení ke hněvu, lenosti a pod.

Nedbalost v dokonalé výchově smyslů a duševních mohutností mívá těžké následky v budoucnosti. Někdy ještě na nedokonalém vyšším stupni duchovního života vynoří se náhle nezvládnutá slabost některého smyslu nebo mohutnosti: v rozjímání překáží neovládnutá fantazie, v životě lásky překáží neovládnutá řeč a ve vzájemném styku neumrtvený sluch, někdy chuť, někdy pohodlnost, která jako nepřítel zákeřně může zničit i celé povolání; na příklad touha po pohodlnějším bytí může znechutit povolání k určité povinnosti, nezvládnutá touha po svobodě může zničit ctnost služby a poctivosti a podobně.

Při přechodu ze stavu, v němž jsou sklony k všednímu hříchu, ke stavu, kdy se člověk má zbavit i všech nedokonalostí, musíme si dříve promluvit všeobecně o dokonalém očišťování. Doposud jsme viděli, že člověk odkládá to, co odporuje prikazující vůli Boží, ať už v míře těžkého nebo lehkého hříchu. Nyní však jej pudí láska k Bohu, aby se zbavil všeho, co odporuje i radám. Co odporuje radám, je nedokonalostí.

Můžeme říci: nedokonalost jest mravní jednání (na rozdíl od nedokonalostí povahových a zvykových), odporující buď určité radě nebo předsevzetí, nebo jakkoliv odporující dobru nebo správnosti, kde není příkazu.

Dříve však, než přistoupíme k tomu stupni, který jest pátým, totiž odkládání nedokonalostí, musíme se zastavit déle u zdroje veškerých nesprávností v člověku. Neboť když se očistí zdroje, tím také už se zamezí úkony nedokonalostí, z nich plynoucí. A tu víme z předchozích úvah, že zdrojem nedokonalostí je nezřízená žádostivost, nezřízená dychtivost, ať už smyslová nebo duševní. Proto praví sv. Jan od Kříže ve »Výstupu na horu Karmel« (str. 83 v českém vydání): »A proto jest hlavní starostí, kterou mají duchovní učitelé, aby hned umrtvovali ve svých žácích kterékoli dychtění a dovedli je k tomu, aby zůstali prázdní toho, po čem toužili a tak je vysvobodili z tak velké ubohosti.« (Karmel 1, 12.)

K tomu, abychom poznali, jak má člověk zvládnout svoje žádosti, praví jiný duchovní učitel (Chrysogonus v díle »Summa theologiae asceticae et mysticae« str. 67): »Vykořenit toliko touhu po věcech pozemských neznamená ještě dokonale zapřít nezřízenou žádostivost, nýbrž je to pouhý přenos žádostivosti od věcí hmotných do oboru duchovního. Čili musíme se zříci ne pouze dychtění po věcech pozemských, nýbrž také každého dychtění případně i po věcech nadpřirozených: nezřízené touhy po určité ctnosti, být netrpělivý, že se duchovní život nedaří. Netrpělivost je nezřízená, jakož i dychtění po určitém úspěchu. Toho se musí, kdo chce být Kristův, dokonale zbavit.«

»Je třeba,« praví dále, »odstranit žádostivost, pokud je nezřízená, to je pravá potřeba sebezáporu a kajícínosti. Není kajícíností zříkat se masa proti rozumu a poslušnosti, toliko z lásky k mrtvení.«

»Není,« praví sv. Jan od Kříže, »pokáním a neprospívá takový sebezápor ani duchu a ani ovšem ne tělu.«

Abychom nastoupili cestu evangelického vzestupu k lásce Boží, všimneme si, v jakém postupu bychom měli odstraňovat svoje náklonnosti. K tomu je řada různých rad, které však můžeme podle ducha evangelia, jež jest naším vůdcem, uspořádat a postupovat takto:

Nejprve jest nutný *dokonalý odvrát od tužeb po předmětech světských* čili jak říkáme klasicky »*pohrdání světem*«. Z každé stránky evangelia vane toto pohrdání světem. Nemíní se zde ovšem svět ve své přirozené kráse Boží, nýbrž svět jakožto souhrn lidských neřestí, ten svět, o němž praví sv. Jan: »Celý svět leží ve zlém« (1 Jan 5, 19), nebo jinde praví: »Vše, co je ve světě, je žádostivost těla, žádostivost očí a pýcha života.« (1 Jan 2, 16.)

Kdo tedy touží po čisté lásce Boží, zřekne se tužeb po světských příjemnostech, rozptýlenostech, zábavách, zřekne se náklonností k určitému pokrmu, pohodlí i dokonce společenských styků, pokud by překážely, — nebo ještě lépe, — nepomáhaly na cestě k Bohu.

Druhý stupeň *očisty dychtění* se týká sebe-lásky a sice *touhy po marné slávě*. Nejde zde pouze o nějakou literární, vojenskou, politickou, uměleckou a vědeckou slávu, jež by se týkala některých jedinců, ale pohrdání slávou

znamená odřeknutí se tužeb po lidské vážnosti, úctě, společenském postavení, vznešenosti a dokonce zřeknutí se lidských ohledů čili nabytí dokonalé svobody od lidí a před lidmi. Snažiti se jen o Boží zalíbení. Zde platí: »Co platno člověku, kdyby celý svět získal, a na své duši škodu utrpěl.«

Jako pýcha vede k tužbě po vážnosti a slávě, tak odpovídající vlastnost jest *touha po tělesných požitcích*. To jest tělesné pohodlí, touha po příjemné práci, místu bydlení, pokrmech a pod. Pamatujme, že to vše nikoliv v míře hříchu, nýbrž nedokonalosti. Sem patří také nezřízené hovnění smyslům vůbec, o němž jsme mluvili při výchově smyslů.

Konečně dostupuje sebezápor až ke stupni *pohrdání sebou*. Znamená to, že člověk, který chce Boha dokonale milovat, musí se očistit i od zdůrazňování své vlastní osoby, ať už v duchovním ohledu, ať už v pozemském, -- a tam tím spíše.

Uvidíme v dalším přehledu různých neřestí, jak velkou překážkou milosti Boží, ano, největší překážkou, jest každý sám sobě. Daleko snadněji se zřekne člověk světa, i těla a dokonce vlastní cti, ale nejhůř se zříká svého vlastního já. Můžeme vidět i na lidech značné dokonalosti, že se odřekli všech těchto vnějších předmětů lidského dychtění, ale že stále ještě si nechávají určitou část svého já. Bývá to v podobě opatrnosti vůči okolí, aby si nezašli, aby do nich nikdo úplně neviděl, v uzavřenosti, v jakémsi chladu vůči okolí, v touze po nezávislosti, ve vnitřní nepřístupnosti, nepodajnosti v duchovním vedení, případně v určité plachosti, bázni a nedůvěře.

Při duchovním vzestupu můžeme postupovat podle těchto stupňů, ačkoliv různí duchovní učitelé uvádějí různé.

Všimněme si ještě jiného postupu. Možno začít zpytováním a výchovou náklonností nezřízených, především vzhledem k Bohu, kde se projevuje nezřízenost v nepotírané roztržitosti a neuctivosti. V poměru k bližnímu v nelaskavosti, ve skutku nebo slově, v nelaskavém smýšlení, v podezřívavosti a citlivosti, v závisti, neupřímnosti a přetvářce, v neposlušnosti a svéhlavosti, v umíněnosti. Vzhledem k sobě může se projevovat nezřízenost v lenosti v konání povinností, v nedbalém využití času, ve smyslnosti co do jídla a pití, v pohybech, pohledech, v jednání s vlastním tělem, v netrpělivosti, vnitřní marnivosti, skleslosti, smutku, zvědavosti, lakotě a nerozumnosti. (Tento postup uvádí Zimmermann: Aszetik 85).

Aby nám sloužily tyto úvahy jako podklad pro duchovní postup na další život, sestavíme si zkusmo katalog duchovních nemocí čili neřestí, pokud je lze poněkud shrnout, aby nám pomohl ke zpytování svědomí — ne sice dennímu, ale přehledovému. Protože nejprvnější a nejurčitější jest nutnost obratu od světa k Boží lásce čili jak říkáme »pohrdání světem«, všimněme si nejprve nezřízených sklonů k tomuto světu. Bývají to:

Důvěra ve svět a jeho moc.

Nevěra a nedůvěra v přirozené a nadpřirozené jednání Boží.

Láska k pozemskému životu proti touze po věčnosti.

Neúcta k jménu Božímu.

Lež a podvodnost.

Pomlouvačnost.
Hlučnost povahy.
Lakota a lnutí k hmotným věcem.
Požitkářství.
Nenávist.
Závist.
Nelaskavost k bližnímu.
Necitelnost.
Nestřídmost.
Dychtivost po zábavách.
Bezbožnost.
Pověrečnost.
Neuctivost k lidem.
Pochybovačnost.
Chlubivost.
Touha po lidské lásce.
Zvědavost.
Zaviněná neschopnost k práci.
Nepořádnost a nedbalost.
Nestatečnost čili bázlivost.
Ukvapenost.
Bezradnost.
Touha po lidské útěše.
Nepoctivost.
Sobectví oproti soucitnosti.
Nežřízená touha po svobodě.
Nesmiřitelnost.
Láska ke špatné společnosti.
Odpor k obcování s Bohem, nechuf k modlitbě.
Vládychtivost a panovačnost.
Nestálost ve slově a smlouvě.
Marnotratnost.
Zapomnětlivost.
Stud být dobrým.
Nedostatek úsudku.
Světské zásady.

Lehkomyslnost.
Zatvrzelost ve zlém.
Jednostrannost.
Nedbání skutečnosti čili život podle zdání.
Nespolehlivost.
Podléhání příležitostem čili náhodnost.
Malodušnost, omezenost ducha.
Tupomyslnost.
Nesnášenlivost.
Pohoršlivost.
Nespravedlnost.
Lidské ohledy.
Štvavost.
Zneklidňování.
Posmívačnost.
Nevděčnost.
Touha po cizím majetku.
Přetvářka a faleš.
Pochlebování.
Hněvivost.
Ukrutnost.

2. skupina nezřízených sklonů se týká touhy po marné slávě čili pýchy a sebelásky.

Opraváživost.
Marnivost.
Násilnost.
Přepínání.
Podezřívavost.
Citlivost.
Domýšlivost.
Sebeklam
Žárlivost.
Smutek.
Uzavřenost.
Nepřístupnost.
Umíněnost.

3. Pak jest tělesnost a smysly pramenem nezřízené dychtivosti. Jeví se asi v těchto mravních vadách:

Pohyblivost ducha čili těkavost.

Lenost.

Ztrnulost v chování.

Vlažnost.

Nevytrvalost.

Ochablost duševních sil.

Mlsnost.

Mrzutost.

Náladovost.

Dráždivost.

Neukázněnost v projevech.

Změkčilost.

Bujnost.

Úzkostlivost.

Snivost.

Suchost citu, hnutí.

Slyšení slov a zjevení.

Zaslepenost mysli.

Zoufalství.

Nepevnost.

Hloubavost.

Mnohomluvnost a dlouhomluvnost.

Slabost a proměnlivost vůle.

Vzdorovitost.

4. A konečně lpí řada mravních vad, jichž nutno se zbavit, na samém jádru naší osobnosti. Jejich jádrem je nezřízená láska k vlastnímu »já«. Náleží sem asi:

Odpírání vnuknutí.

Odpírání náležité oddanosti svému povolání.

Nezřízená opatrnost před obtížemi.

Roztržitost.

Samolibost.
Neposlušnost.
Pobožnůstkářství.
Křivost.
Lpění na vlastním názoru.

(Čerpáme ze sv. Tomáše, sv. Ignáce, Scupoli, Fabera, Scaramelli.)

Máme-li nastoupit další stupeň duchovní sebevýchovy, je to

V. stupeň. Rozhodneme se pod vlivem touhy po lásce Boží *odkládat* postupně nejprve veškeré *vědomé nedokonalé činy*, prýstící z uvedených sklonů.

Máme-li řadu duchovních nezřízeností a snad hluboce zakořeněných, bude nutno odstraňovat jeden sklon po druhém. I rozhodneme se pod vedením světla Božího snad podle výše uvedeného postupu nebo začneme od nejhlubšího sklonu, který sám o sobě tak dlouho vykořeňujeme, až mu vědomě nikdy nepodlehne a tak činíme postupně se všemi obtížnějšími.

Když jsme hlubší a hlubší nezřízenosti *postupně* vyčistili, teprve tehdy se snažíme varovat vědomých nedokonalých činů *vůbec*, čili nikdy vědomě nejednat proti poznanému dobru, t. j. proti duchu evangelia, proti radám a povinnostem, které neváží pod hříchem. Tato práce na dokonalém sebeočistění vyžaduje hrdinné vytrvalosti podle míry naší lásky.

Co bude z člověka, který by prodělal přesně a plně toto očišťování smyslů a nedokonalostí?

Buď
dokonalý obraz Boží nebo
ztrnulý tvor,

podle toho, jak dobře plní *účel, ducha, cíl* tohoto stupně, — z Lásky, s Láskou, k Lásce, k vůli Boží a za celým vzorem Kristovým.

Výchova smyslů bude tedy přípravou k očištění sklonů, nebo opačně bude možno nejdříve odstraňovat nezřízenosti povahy a potom ještě pročistiti smysly, zdali v nich nezůstala ještě některá skrytá nezřízenost.

VI. V tomto stavu přichází člověk do duchovní oblasti, v níž jde o úplnou čistotu duše. Jestliže se již upevnila v takovém stupni lásky, že se nedopouští téměř nikdy vědomé nedokonalosti nebo nesprávnosti, jest nyní jejím úkolem, *aby se zbavila* na dalším stupni i všech — a opět buď postupně nebo i současně *vědomých a dobrovolných nedokonalých sklonů*, čili zde můžeme říci, aby dokonale očistila svoji smyslovou a duševní dychtivost nebo snaživost. Oproti předchozímu stupni jest v tom rozdíl, že v onom šlo o odložení nedokonalých činů, zde jde již o vlastnosti, jakožto kořeny skutků nedokonalých. Když takto požadavek vyslovíme, zdá se nám velmi náročný, a přece jen sv. učitelé církevní nebo učitelé duchovního života zcela jasně praví, že kdo chce být dokonalý v lásce Boží, nesmí žádnou nezřízenou žádostivost v sobě vědomě a dobrovolně trpět. Praví to na př. sv. Jan od Kříže: »Zapírání musí být po stránce přirozené i duchové ve všem.« A to zde chtěl říci náš Spasitel, když pravil: »Kdo by chtěl duši svou zachovat, ten ji ztratí.« Totiž kdo by chtěl něco si vyhradit pro sebe, ten ji ztratí. »A kdo ztratí duši svou pro mne, ten ji získá,« totiž kdo se pro Krista vzdá všeho, po čem může jeho vůle bažít a z toho mít libost a vyvolí si, co se více podobá kříži, ten ji vyzíská, což

sám Pán nazývá u sv. Jana nenáviděním své duše. (Jan 12, 25 — Karmel II. VII. 6.) Nebo jiný učitel (Chrysogon) praví: »Duše, i když je volána k nejnižšímu stupni dokonalosti, aby ho dosáhla, má svléci každé nezřízené hnutí a tak všechny svoje činy nebo jednání řídit k Bohu.« (Str. 41.)

A jinde: »V okamžiku, kdy se může říci, že duše má dobrovolnou nedokonalost — třebaš i nejlehčí, — nemůže se tvrdit, že v ní není dobrovolná chyba a tedy také ne, že duše má dokonalost.«

Sv. Jan od Kříže, který má za míru dokonalosti jakost vnitřní modlitby, protože jest nejhlavnějším prostředkem ke spojení s Bohem, praví, že nezřízená dychtění ruší nazírání zevně v tom, že překáží prostému obrácení mysli na věci božské, vnitřně v oblasti samého poznání, protože proti světlu rozumu a zvláště proti světlu víry staví jiná světla a tak maří nebo zmenšují účinnost oněch. (Karmel 1, VIII.)

Na stupni očištném, o němž nyní jednáme, snaží se tedy duchovní člověk přemáhat nebo odstraňovat ze svých duševních mohutností veškerá hnutí, která by dychtila po čemkoli nedokonalém. Děje se tak nejprve *zpytováním svědomí*, ve kterém se díváme klidným pohledem na různá vystupující hnutí v duši, na př. hnutí radosti, touhy, nespokojenosti, bolesti, netrpělivosti, smutku, a podle těchto poznáme, zda v nás pracují hnutí nezřízená, případně hnutí dobrá v nezřízené míře. Zdá se, že vlastní jádro našich hnutí je ve stránce duchové. Takže jakmile poznáme, kde se ozývají hnutí nezřízená, věnujeme jim pozornost ve *vnitřní modlitbě*, v níž přesvědčujeme svůj rozum a

paměť o jejich škodlivosti a tím tvoříme ve své paměti habituelní neboli stavový odpor vůči nim a současně ovšem i ve vůli, kterou v rozjímání posilujeme v opačném směru. Když konáme vnitřní modlitbu dobře, rostou v ní překážky pro ona hnutí, které se potom projevují, když mezi dnem by ona hnutí měla vzniknout. Vedle vnitřní modlitby jest nejsilnějším prostředkem hlubší a hlubší *sebranost mysli* v Bohu.

Přehlédneme-li vývoj prostředků pro duchovní život v této očištné oblasti, vidíme, že modlitba na posledních dvou stupních jest už značně vyspělá, a sice vnitřní modlitba, že nabývá místo povahy kající spíše už rázu důvěry a touhy po úplné čistotě ducha a smyslů. Tento ráz v rozjímáních převládá.

Četba měla by jednat právě o čistotě duše a uvádět na mysl vznešené ideály, které by přitahovaly ducha k dalším stupňům.

Zpytování svědomí se nyní soustředí na klidné a důvěryplné pozorování zmíněných zbytků nezřízených hnutí. Tedy sebepoznání ve vnitřní modlitbě, v sebranosti mysli a zpytování svědomí i duchovní četbě jsou prostředky pro dokonalé očištění ducha od nezřízené žádostivosti.

K tomu však přistupují t. zv. *probace* čili zkoušky, které jsou trpné. Bůh totiž, který povolal duši k vyšším stupňům lásky a dokonalosti, sesílá na ni určitá utrpení, která jednak upozorňují na skryté kořeny nezřízených sklonů, jednak upevňují vůli, aby duchovní život nezůstal v pouhých citech nebo nevyzkoušených rozhodnutích.

Bývají asi takovéto:

1. Vnitřní skleslost a nedůvěra, která by mohla mít až i podobu zoufalství a budit touhu, aby člověk zanechal marné snahy.
2. Silné vnitřní odpory k věcem božským a duchovním.
3. Rozličná vnější zklamání v lidech i duchovním vůdci, různá pokoření a ponížení, někdy i nápadné škody a nastupující neschopnost k normálnímu životu.
4. Mnohdy i těžké nemoci, ztráta cti a dobré pověsti, opuštěnost od přátel, nepochopení.

Je velmi nutno, aby člověk o těchto probacích věděl a jako takové je trpělivě snášel a nedal se svést od další výchovy duše k nejvyšším stupňům.

Celkový ráz duchovního života v době odstraňování hříchů a nedokonalostí i sklonů k nim jest odezvou oněch stránek evangelia, v nichž se zdůrazňuje: »Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské.«

Pokání totiž v původním slova smyslu znamená změnu smýšlení.

Tento příkaz Spasitelův jest vyjádřením základního smyslu celého evangelia, jak souhlasně učí bohoslovci. Nalézáme tento kající prvek především u sv. Jana Křtitele a na počátku vystoupení Božského Spasitele. Avšak i při jiných mnohých výročí a činech Božského Spasitele nalézáme stále připomínku, aby se člověk odvrátil od zlého. Vzpomeňme, jak často před uzdravením tělesné nemoci vybízí k lítosti nad hříchy, nebo jak po uzdravení napomíná, aby už uzdravený nehřešil.

Protože máme porušenou přirozenost až do své tělesné smrti, musí snaha očištná zůstat vždy v duši bdělá. I když nastoupí člověk převážně snahu po ctnosti, nemůže nikdy přestat bdít nad hnutími přirozenosti, která se mnohdy vracejí a mohla by podrýt i ctnosti. Zvláště pak nemůžeme dost být opatrní, abychom neopustili očištný stupeň svého duchovního života příliš brzo. Duchovní učitelé (Scaramelli, *Direttorio* IV. 5. 9, 4—5) praví, že duchovní vůdcové najdou tu a tam začátečníky, o nichž by se mohlo myslet, že jsou už na vrcholu hory dokonalosti, ačkoliv jsou sotva na jejím úpatí. Poznává, že mají velkou horlivost v kajícnosti, že jsou oddaní, umrtvení, i ochotně poslouchají . . . že jsou u cíle dokonalosti. Avšak ve skutečnosti nepozůstává tato snadnost v hotové ctnosti, ale v citovém vzrušení, které uspalo jejich vášně, neboť ctnost jest dokonalá a hotová snadnost, která vzniká v duši často opakovanými úkony téhož druhu a zvláště přemožením vlastní vůle. Avšak takové vítězství nad vlastní vůlí sotva může být u začátečníků.

Pravili jsme kdesi, že stoupání k výšinám lásky Boží po těchto stupních není tak rozdělené, jako by mohl následovat další stupeň teprve, až předcházející jest dokonale zpracován. Tomu tak není. Mluvíme-li o stupních, na nichž člověk mravně jest, myslíme převážný ráz určitého duchovního stavu, nikoliv ráz výlučný. Vždy myslíme, že se asi tímto způsobem duchovní život vyvíjí, ale obyčejně se sousední stupně dlouho kryjí. Člověk pracuje ještě na předcházejícím, ale současně už nastoupil následující. Tak to vidíme i zde. Kdo dlouhou dobu upřímně očištuje jednotlivé a potom

veškeré nezřízené sklony a žádosti, tím už dává ve svém životě, t. j. v duši i mohutnostech, místo počátku opačných ctností. Nemůže tomu ani být jinak. Protože když se odstraní překážky milostem, už tím působí milosti v duši svoje dílo, čili dávají vzrůst dobrým hnutím, jsou zárodkem ctnostných stavů. Zvyky totiž a nezřízené sklony jsou jakési formy, které jsou vtištěny mohutnostem duše a tím na ni působí.

Ale právě tak jakýmisi formami nebo vlivy jsou milosti pomáhající, které Bůh duši uděluje. Ony milosti, které člověka osvěcují, povzbuzují a posilují k dobrému, především k čistší víře a vyšší lásce, nazýváme obyčejně společným jménem *osvícení*. A odtud se také často jmenuje celý onen úsek duchovní cesty, na němž jde o získání ctností, *cestou osvětnou*. Tím tedy přistupujeme k dalšímu

VII. stupni svého duchovního vzestupu.

O něm vcelku praví duchovní učitelé: »Osvícení není nic jiného nežli prohloubení nadpřirozených milostí v duši. A bylo by vhodné vstoupiti do osvětné oblasti obnovou biřmování.

Obnova svátosti biřmování.

Křtem jsme svěceni na křesťany čili nadpřirozené syny Boží, biřmováním na vojíny, apoštolů, pracovníky evangelia a vyznavače, kněžstvím na kněze Kristovy, zástupce a nádoby jeho kněžství. — Obnova biřmování má obdobné účinky jako obnova křtu, avšak směřují více ke statečnosti ve vyznávání víry, v boji proti jejím odpůrcům jak v nás tak mimo nás a v apoštolské práci pro šíření víry a spásy.

Obnova se připraví stejně jako obnova křtu a vykoná se nejlépe na Hod Boží svatodušní nebo ve výročí biřmování.

K obnově možno použití asi této modlitby:

Nejsvětější, věčný, milosrdný Otče, nejsvětější, věčný Synu Boží, věčné Slovo, Pane Ježíši Kriste, vylij na služebníka svého plnost Ducha svatého vloženou v něho svátostí biřmování.

Duch svatý kéž sestoupí na mně a vznítí ve mně milost, která jest mi dána vkládáním rukou biskupových.

Duch svatý kéž poznamená mne znamením svatého kříže a posílí mne křížmem milosti a spásy.

(Spočinu na chvíli v hluboké sebranosti ducha.)

Duch svatý kéž mne naplní svými přesvatými dary:

darem moudrosti a rozumu. Amen,
darem rady a síly. Amen,
darem umění a zbožnosti. Amen,
a darem bázně Boží,

abych v sobě i v jiných vítězil nad duchem zlým, světem a tělem a nad každým hříchem, abych byl zanícen silou jeho k vyznání víry katolické až do smrti,

abych byl naplněn svatou nadějí bez mezí, abych byl zanícen a posílen dokonalou láskou k Bohu Otci, Ježíši Kristu i Duchu svatému,

abych byl osvícen a upevněn v práci a utrpení pro šíření katolické pravdy a lásky,

abych žil z Ducha svatého plně, věrně, vytrvale a dokonale a přetvořen v dokonalou

podobu Pána našeho Ježíše Krista vešel do slávy jeho, jenž žije a kraluje Bůh na věky věkův. Amen.

I na vyšších stupních duchovního života prospěje velmi obnova biřmování, zvláště při nastoupení nového životního povolání, před důležitým apoštolským úkolem nebo v době pronásledování a pokušení. Konala by se stejně jako obnova křtu.

Bylo by však radno konati ji daleko častěji, neboť jednak jaksi křest obsahuje, jednak jest účinků Ducha sv. velice často a téměř stále potřebí v denním a zvláště apoštolském životě.

Osvícení se projevuje tím, že jak duše, tak její mohutnosti postupně jsou ovlivňovány milostí a ctnostmi, dokud se jich dokonale nezmocní.

»Též všechna hnutí duše budou vycházet nej-různějšími způsoby od těchto nadpřirozených principů a až se jim úplně přizpůsobí, dojde k dokonalému osvícení.« (Chrysogon 109). Nebo jinde praví: »Osvícení mohutnosti ctnostmi pozůstává v rozmnožení těchto nadpřirozených stavů, dokud všechny úkony mohutností neodpovídají tomuto nadpřirozenému principu jednání. Nespočívá tedy osvícení v tom, že by potíralo nedostatek a chyby, nýbrž v tom, že dodává světla a dokonalosti.«

Při jednoduché a prosté, avšak upřímné vůli, která touží poddávat se vědomě milosti Ducha sv., přivádí Duch sv. takřka nenápadně, třebaž za značných utrpení a zkoušek, duši do

značné výše ctnosti a osvícení, aniž si toho musí být ovšem vědoma.

Jest totiž vždy úkolem duše naslouchat hlasu Božímu, přicházejícímu jednak od vedení církve, jednak od vnukání milosti, avšak není její povinností, dokonce je velmi neradno, aby věděla, v jakém stavu jest. Jistě, že jej při upřímném zkoumání sebe pozná přibližně — a nemůže si toho zapřít, neboť jest očividné, zda v ní převládají ještě nezřízené sklony, anebo zda jest jí již vcelku život ctnostný snadný, — nemůže však sama rozpoznat bližší a přesnější místo svého duchovního stavu.

Ať už pod duchovním vedením nebo při volné snaze po duch. životě, nebylo-li duchovního vůdce, bude duše musit přece jen stoupat od ctnosti ke ctnosti a nenabude dokonalého osvícení, t. j. všech ctností, ani náhle ani současně. (Chrysogon 127). Ačkoliv nemůžeme nikdy výslovně určité ctnosti zanedbávat, přece bude nutno nabývat jedné za druhou (Chrys. 127). A tu nastává otázka, v jakém postupu má se člověk dát na cestu ctnosti. Postup nebo volba ctností, které si máme získat, se řídí buď tím, kterých ctností nejvíce potřebujeme, nebo ke které máme nejvíce příležitostí anebo tak, že pěstujeme nejdříve ctnosti více vnější a postupujeme k vnitřním, anebo naopak, nebo si volíme ctnosti snadnější a po nich nesnadnější. Ačkoliv pro konečný výsledek můžeme užít kteréhokoliv postupu, přece některý způsob může vést k dřívějšímu výsledku.

A tak podobně, jako jsme si pro praktickou potřebu sestavili přehled nezřízených sklonů, utvořme si přehled ctností, jak je podávají du-

chovní učitelé a duchovní zkušenosti. Je jisté, že je jednak nesmírná řada ctností, jednak že mnohé ctnosti základní mají v lidském životě mnoho různých podob. Jako jsme v onom přehledu nezřízených sklonů nebo vášní jmenovali mnohé, které mají společný kořen, ale přece jen v lidském životě mají různé podoby a různá jména, abychom co možná na ně byli upozorněni, tak i zde si vyslovíme jak ctnosti základní, tak také aspoň některé jejich podoby, jak přicházejí v lidském životě.

Přesto však není možno začít jinak život ctnosti než především prohloubením ctnosti víry.

K ní se druží dar *vědění a rozumu*.

Po ní budeme se snažit o prohloubení *důvěry a naděje*.

Načež o ctnosti základní, o *rozumnost*, k níž se druží *dar rady*, o *spravedlnost* čili *správnost*, k níž náležejí ctnosti:

zbožnost,
duch modlitby,
dobrotivost,
úcta k řádu a autoritě,
svědomitost,
poslušnost,
vděčnost,
pravdomluvnost,
přátelství,
blahovolnost,
rovnost, přímost.

K základní ctnosti *statečnosti* se druží:

velkodušnost,
velkorysost,
trpělivost,
vytrvalost

K základní ctnosti *míře* čili *umírněnosti* přistupují:

stydlivost,
počestnost,
zdrženlivost,
střízlivost,
čistota,
panenství,
milosrdnost,
tichost vnitřní,
vnější skromnost ve formě tichosti,
pokora.

Načež jako souhrn všech a koruna přichází *láska*, k níž se druží ctnost:

radosti,
pokojnosti,
milosrdenství,
dobročinnosti,
dar moudrosti.

Připomeňme si, že tento přehled ctností má nám sloužit jako připomínka, kdykoliv při zpytování svého duchovního stavu hledáme, které vlastnosti nám ještě chybějí.

Každý ví, že láska jest ctnost pro křesťana naprosto nutná a nejvyšší, ale víme, že u velmi mnohých křesťanů, kteří se o lásku poctivě snaží, jest láska příliš psychologická, příliš chtěná, ale nemá evangelické plnosti. A touto plností jest veliká srdečnost, která dodává lásce teplo a bez níž je láska chladnou ctností. Jest sice pravda, že holou podstatou lásky je chtít milovanému dobro a činit je, jest pravda, že pouhý cit lásky, který by milovanému právě dobro jen přál, a když může, nečinil, byl by láskou jalovou, avšak jest teprve celou evan-

gelickou pravdou, že čin z lásky teprve tehdy jest úplný, když jest vykonán nikoliv suše, nikoliv lhostejně, nýbrž právě srdečně a vřele. A toto jest teprve láska evangelická, kterou nazývá sv. Pavel »láskou nelíčenou«.

A tato vlastnost prostoty, nelíčenosti, jest evangelickou formou všech ctností, jest opakem opatrného světa, který chrání sama sebe, dokonce i ve ctnosti, nevydává se a nevytlvá se.

Evangelická ctnost tedy nejen spočívá svou podstatou ve vůli, nýbrž právě dosahuje tak silného a dokonalého stupně chtění, že uchvacuje nejen předmět a výkon lásky, nýbrž uchvacuje i srdce a celou bytost toho, kdo miluje.

Kromě toho obsahuje evangelium různé *rad* *ke ctnostem*, které jsou jemu *vlastní*, a nejsou vlastní tou měrou pozdějším věkům a neobsahují opět některé ctnosti, vlastní pozdějšímu vývoji křesťanství. A to jsou právě čistě evangelické ctnosti. Snad možno takovými nazvat

charismatickou víru,
charismatickou naději,
prostotu,
přímost,
sebepřemáhání a odříkání,
skromnost a chudobu,
trpělivost,
svobodu od světa (pohrdání světem a slávou),
lásku až k smrti,
lásku k nepřítelům,
dobrotivost a milosrdenství,
tichost a mírnost,
vnitřní čistotu.

Ctnosti, které z evangelia nevanou:
učenost (scientia),
spořádanost (ordo),
občanská moudrost,
umění vládnout a vést,
vůbec kolektivní ctnosti a rady.

Možno říci, že hlavní rozdíl mezi ctnostmi evangelickými a vývojovými asi spočívá v tom, že smutná skutečnost lidské hříšnosti vložila do plných, evangelických a nebeských ctností opatrné ohledy, takže odloučila jednak nebezpečí zvratu některé ctnosti v neřest při nízké úrovni lidské svatosti, ale ovšem setřela plnost nebeské krásy a svobody, kterou vyžaduje evangelium požadovanou dokonalostí svatosti.

Ježto jest ctnost stavem, nelze ji nabýt jinak než dvojím způsobem: a to buď jakožto ctnost získanou nebo jako ctnost vlitou. Řádným způsobem ovšem nabudeme ctnosti tím, že si ji získáme opakovanými jejími úkony, neboť stav, zvyk, schopnost, snadnost, umění, náklonnost vzniká opakováním stejných úkonů s úmyslem a snahou toho stavu nabýt.

Vlitá ctnost, jak ji zde chápeme, na rozdíl od získané, jest Bohem mimořádně a bez opakování úkonu vlitá snadnost a schopnost k určitému dobru. Takové nabytí je zcela mimořádné a vzácné. Všimněme si však dobře, že výraz »vlitá« jest zde pojímán ve smyslu psychologickém, kdy totiž Bůh k psychologickým schopnostem přidává vlastní vnější pomoc nadpsychologickou, tedy mimořádnou. Jinak však stav »vlitá ctnost«, jak jsme, myslím, řekli v úvodu, jest každá ctnost člověka v milosti posvěcující. Musí ji psychologicky získat opakovanými úkony, avšak tyto úkony i jimi získa-

ný stav mají hodnotu nadpřirozenou a záslužnou pro věčnost, čili rozmnožují milost posvěcující. Ježto této síly — milost a blaženost věčnou rozmnožovat, — nemůže mít žádný pouze přirozený úkon, dodává vlitá ctnost ctnosti získané tuto nadpřirozenost — tedy ne snadnost.

Vzestup k těmto ctnostem, ať už jednotlivým nebo všem, se děje použitím oněch obecně nutných prostředků, nebo přibráním zvláštních, potřebných pro tento stupeň. Protože na tomto stupni má už duše ve svých mohutnostech značný pokoj a klid, neboť očišťováním si tento pokoj získala, obrátí svou pozornost hlavně k úkonům určité ctnosti, o niž jí právě jde, nebo potom ctnostného života vůbec.

Ovšem, že při tom má každý stále bdělý zřetel, aby se neprobudilo některé už zvládnuté nezřízené hnutí. Aby mohl začít stoupat k řádné ctnosti, neobejde se bez milosti Boží pomáhající, neboť jen s touto milostí prohlédne pravou cestu a jen s touto milostí také vytrvá ve snaze po nabytí ctností. Proto je prvním prostředkem

zvýšená touha nebo síla modlitby, jednak o světlo a jednak o sílu. Tyto modlitby se dějí hlavně po sv. přijímání, potom v rozjímání a dále v modlitbě při sebranosti mysli čili při návratech k Bohu.

Z toho vidíme, že modlitba v těchto třech dobách nebo způsobech má zde svůj *vlastní ráz* oproti dřívějšímu obsahu. Má povahu touhy po lásce, nikoliv ráz kajícínosti a touhy po čistotě.

Rozjímání, vnitřní modlitba na tomto stupni nabývá také rázu touhy a stává se už někdy

afektivní, ačkoliv člověk bývá někdy ještě nevěrný a modlitbu buď vynechá nebo zkrátí.

Přistupují zde nové určité jak potřeby, tak i úkony, totiž *kladná odříkání*. Dřívější sebezápor neb odříkání měly ráz přemáhání nezřízených hnutí, kdežto nyní, kdy ona nezřízená hnutí téměř nepůsobí obtíží, vzniká v duši touha přinášet Bohu sama sebe v oběť a dotvrzovat onu snahu po ctnostech také sebezáporem nepovinným, který nemá rázu umrtvování nezřízených hnutí, nýbrž ráz kladný, totiž podávání důkazů lásky k Bohu. Zde nabývá sebezápor povahy projevů lásky a právě touto pravou láskou zvyšujeme touhu po modlitbě a ctnosti, takže se současně obě činnosti, jak snaha po ctnosti tak i touha po sebezápore, podporují.

Také *sliby*, pokud jde o řeholní lidi, nabývají zde kladné povahy. Třebaže řeholní sliby vázaly už začátečníka v duchovním životě, přece měly jiný ráz, z počátku nedokonalý. Chudoba, čistota a poslušnost byly totiž z počátku na stupni očištném odříkáním nebo odkládáním těch předmětů, po nichž člověk nezřízeně toužil. Čili zachování slibů na stupni očištném má také jeho ráz. Očištuje člověka od nezřízených tužeb v tom směru, kde jsou zdroje žádostivosti. Tedy chudoba pomáhá očišťovat člověka od touhy po věcech hmotných. Čistotou krotí žádostivost tělesnou a poslušností krotí pýchu života a všechna z ní plynoucí vnitřní duševní hnutí. A podle toho, na kterém dřívějším stupni člověk byl, podle toho také zachovával sliby: z počátku se varoval, aby proti nim nehřešil těžce, potom se snažil vykořenit i sklony, které byly proti slibům k těžce hříšným úko-

nům, potom se snažil tak je zachovávat, aby ani všedně proti nim nehřešil a konečně na vyšších stupních očišťování je tak zachovával, že se proti nim nechtěl dopustiti ani nedokonalostí, případně očišťováním smyslů stoupal až k jejich čistému a dokonalému zachovávaní.

Na stupni, o němž nyní jednáme, vedou už sliby ke ctnosti, čili nejsou člověku pouze hrází, aby nepadl do žádostivosti, nýbrž jsou mu povznesením k vyššímu zachovávaní evangelických rad.

Pomocí těchto prostředků, o nichž mluvíme, se snaží člověk stoupat, jak jsme pravili, nejprve v určité ctnosti. Tedy stanoví si po zbožné úvaze a modlitbě, které ctnosti musí nejdříve nabýt. Za ni se potom zvlášť modlí, ale také si stanoví v denním rozjímání, v kterých případech a do jaké míry bude provádět její úkony, čili bude jí nabývat. Při zpytování svědomí potom se zkoumá, kolikrát dobře a poctivě vykonal za den úkon té ctnosti, ku příkladu kolikrát za den vzbudil víru, vykonal skutek lásky a pod. Touto modlitbou a získáváním ctností probere co možná jednu ctnost za druhou, pokud poznává, že ji nemá, nebo že ji potřebuje prohloubit.

Začíná-li člověk získávat snahu po jednotlivých ctnostech, ať už postupuje kterýmkoliv způsobem, nutno mu radit, aby především upevnil a prohloubil v sobě víru.

Víra jest totiž první mezi ctnostmi a zdrojem ostatních, jakož i vůbec zdrojem celého duchovního života. *Víra* při bližším zkoumání, avšak hlavně při prožití, ukazuje velké rozdíly mezi svým počátkem a vyššími stupni. *Víra* jest při svém vzniku, počátku, prostým souhlasem

rozumu se zjevenou pravdou, jak jej vůle přikáže. Tento vznik bývá obyčejně pojmový a zůstává jakoby na povrchu ducha a jako pouhá myšlenka. Možno nazvat tuto víru theologickou, neboť jest úkonem rozumu a vůle, podrobujících se Boží autoritě. Podrobení spočívá v tom, že víra zůstává vždy do značné míry temnou, neboť duch lidský nenahlíží do vnitřní zřejmosti zjevené pravdy a tím také mu uniká její existence ve skutečnosti, čili nepoznává ji přímo a opírá svůj souhlas s ní o autoritu Boží nějak projevenou, čili nepřímou.

Tato autorita Boží, čili že Bůh určité pravdy zjevuje, nás potkává jednak v řádu přirozeném, a to v přírodě, nebo jako historická skutečnost nebo událost. Z přirozeného světa poznáváme na př. nutnost Boží existence a některé jeho vlastnosti. Z historie poznáváme rozumově existenci zjevení skrze proroky a hlavně skrze Ježíše Krista. Pravíme, že to je předpoklad víry. Na tomto základě pak člověk s milostí Boží přijme víru v to, co zjevení učí. Tu znamená víra přechod od zřejmě poznaného k příčině nutně žádané, ale přece přímo nepoznávané, k čemuž je potřebí milosti. Avšak když člověk s touto milostí spolupůsobí a položí začátek víře a už podle ní žije, dostává se mu dalších milostí, jimiž se mu stává božská skutečnost zřejmější. Jak v řádu přirozeném, tak i v historické skutečnosti zjevení odkrývá pomocí světla milosti další a hlubší nutné stopy Boží pravdy a činnosti a tím také se prohlubuje jeho víra v nadpřirozené pravdy a skutečnosti. Avšak čím více vzrůstá milost a tím i ctnost víry, tím více se přesunuje těžiště víry z přirozených předpokladů do Boží autority a člověk po určité

době už má jistotu víry, založenou nikoliv na poznání rozumových předpokladů, nýbrž na pouhé autoritě Boží.

Tato zřejmost víry nadpřirozené má ovšem různé stupně intensity. Svatý Tomáš o tom stupni víry píše: Jistota víry pak spočívá na božském rozumu, neboť víra zde má svou jistotu z božsky vlitého světla. — A postupně vystupuje víra z této temnoty k jasnější jistotě, až dosahuje prvních stupňů mystických. Podle Boží prozřetelnosti však může u některých vyvolených vystoupit ještě výš a nabýt opět v různé síle a různé jasnosti vyššího světla a stát se přímým, konkrétním a zkušenostním poznáním Boha jakožto působícího v duši. Toto poznání je na nižších stupních slabé, na vyšších stupních však může být tak mocné, že silou světla přímo rozum oslňuje a tím se stává víra, jak říkáme, mysticky temnou, čili pro velikost oslnění halí rozum v novou temnotu. I v tomto poznání však zůstává víra vírou a nestává se přímým viděním, neboť duše Boha nevidí přímo, nýbrž zakouší jen jistě a určitě jeho působení a věří, že toto působení pochází od Boha. (Výstup na horu Karmel, Poznámky str. 321, 13). Toto vyšší poznání jest vírou vlitou, psychologicky nadpřirozenou. Velikost víry jest však základem velikosti lásky čili spojení s Bohem. Čím tedy bude víra vyššího stupně, tím hlubší spojení nastane mezi Bohem a duší. Vidíme z toho, že *vskutku musí být snaha a modlitba o vzrůst víry prvním krokem k získání všech jiných ctností.*

Duše tedy vstoupí na cestu víry pomocí oněch prostředků, o nichž jsme výše řekli, — hlavně modlitbou po sv. přijímání, v rozjímání a v se-

branosti myslí — a soustředí v oné době svou snahu v rozjímání a v denním životě k horoucím touhám po světle víry a ke vzbuzení živé víry v božské skutečnosti, ve skutečnost Boží přítomnosti v eucharistii, ve skutečnost milosti posvěcující, ve skutečnost celého duchovního světa a věčnosti. Při věrném snažení a čistotě života zakusí brzo působení světla Ducha sv. Přiblíží se k netušenému poznání, které se projeví jako přechod od víry pojmové k víře věčné, od víry myšlené a chtěné k vědomí božských skutečností.

Po značné době, v níž prochází duše jednou ctností za druhou — a opět se musí občas vrátit k některé, jež se ukázala ještě nepevnou,

VIII. nabude celkového stavu, který možno určit jakožto všeobecný sklon nebo všeobecnou snadnost k dobrému čili ke ctnosti vůbec. Na tomto stupni nečiní už duše rozdíl mezi jednotlivými ctnostmi, nýbrž se snaží a zpytuje volit vždy z různých možností onu možnost, která jest dokonalejší, t. j. ve které je více lásky nebo více dobra i pro bližní (*volba lepšího*).

Čím je duše čistší od všech nezřízených hnutí, tím se jí dostává větších a rozličnějších a vyšších osvícení. A její život se velmi zjednodušuje. Duch sv. vede člověka cestami dříve netušenými a jeho osvícení dávají poznání o nejrůznějších pravdách — možno říci — nevýslovná. Táž slova, která člověk už slyšival na počátku duchovního života, vypravují mu nesmírně více, ačkoliv je nemůže jinak vyslovit.

Protože, jak pravím, jsou osvícení nejrozličnější, jsou také různých stupňů, t. j. různé jasnosti. A tím také má tento stupeň veliký roz-

sah. Na jeho konci při přechodu ke stupni sjednocujícímu je duše už dokonalá ve ctnosti.

Podoba duchovní cesty.

Vzpomeňte, že vzestup duše ve svém směru jest u každého týž, že však má rozličné podoby a tak i osvícení vychovávají a řadí člověka k oné podobě dokonalosti a svatosti, která mu náleží buď podle jeho řádu nebo stavu a povolání.

Nepovede tedy asi milost Boží člověka evangelického jinou cestou než cestou prostoty, životnosti. I zde může mít svatost a také má nej-různější podoby. Můžeme si přemnoho odpozorovat na světcích, kteří i v nejvyšších stupních svatosti tvoří velmi odlišné typy. Vzpomeňme na sv. Otce Františka, sv. Petra z Alkantary, sv. Antonína, sv. Bernardina Sienského, sv. Ignáce z Loyoly, sv. Františka Saleského, sv. Karla Bormejského, sv. Bernarda z Clairvaux, sv. Terezií Velkou a sv. Terezií a Puero Jesu a podobně. Vždy je tedy nutno, aby duše nepodlehla sebeklamu, třebaš je už velmi očištěná, a aby dbala několika ohledů:

aby považovala za pravá ona hnutí milosti, která odpovídají duchu jejího povolání, povinností, poslání,

aby dbala pokynů svého duchovního vedení a věřila mu více než osobnímu přesvědčení,

aby pozorovala vnuknutí Boží, dbajíc obecných známek pravosti a rozhodnutí duchovního vůdce a nedala na sebe působit časným ohledům.

Nikdy nesmí člověk zapomenout na stálé očišťování. To trvá i na tomto stupni. Avšak je už daleko vyšší než na stupních prvních a na-

lézá látku, která se na prvních stupních ještě nevyskytovala.

Modlitba na tomto stupni bývá afektivní, vznětová.

Sebranost myslí přes den stále skutečnější, přecházející často ve vědomí přítomné božské skutečnosti.

Zvláštní zpytování svědomí zabývá se zde nejdříve otázkami:

Kdy mohu volit z více možností lepší? Dále:

Kdy jsem vědomě nevolil lepší? A konečně:

Kdy jsem měl prvá hnutí, protivící se volbě lepšího?

Sv. přijímání je stále bohatší na nová světla a hnutí vůle.

Tím vším přechází vedením Božím duše znenáhla a takřka nepozorovaně na stupeň

• IX. *sjednocení. Toto sjednocení má svůj kořen v pevné a trvalé jednotě lidské vůle s vůlí Boží ve všem a bez omezení.*

Zralost tohoto spojení se jeví nejen ve vědomých úkonech, nýbrž i ve hnutích a zaujímá tedy veškeré mohutnosti člověka. Tím zřejmě odlišujeme toto sjednocení — od sjednocení mystického. Mystické sjednocení jest totiž Bohem libovolně udělený dar spojivé modlitby a zakoušení božského působení v duši. Není však známkou svatosti.

Aktivní spojení jest však nutnou podmínkou svatosti a nemá vzhledem k ní podstatně a nutně nic společného se spojením mystickým. Jest tedy člověku pravého duchovního života předmětem snahy spojení aktivní, nikoliv pasivní čili mystické.

Jednota naší vůle s vůlí Boží má i na stupni spojivém stupně velmi různě vzájemně vzdá-

lené. Dostupuje až k touze přiblížit se vůli Boží i v jejich nejjemnějších přáních. *Toto spojení jest stupněm dokonalé, vřelé lásky k Ježíši Kristu.* Dokonalá láska nemůže netoužit po nejdokonalejším zpodobení s milovaným a tak nalézá člověk vůli Boží v dokonalém připodobnění se našemu Pánu. A protože on sám v evangeliu nás vybízí, k následování sebe v kříži, *vystupuje spojení s vůlí Boží až k snaze volit ze všech okolností vždy onu, která je nejbližší kříži, tedy nejpokornější, nejtěžší.* A to mezi možnostmi stejně dokonalými právě co možná onu, která jest ukřižovanější, nebo která člověka více křížuje (electio magis ardui).

Ani zde však, ačkoliv vlivy Ducha sv. jsou přesilné — nezůstává duch bez práce: i zde musí vůli řídit rozum na různé případy denního života a hledat, kdy nebo v kterém směru by mohl a měl onu těžší okolnost nalézat. Činí tak možná nejdříve v určitém oboru mravním nebo v určité ctnosti a navyká si v této ctnosti této dokonalé volbě, ku př. v pokoře, lásce k bližnímu, trpělivosti, práci.

Když tak duše prošla různými ctnostmi a nabyla snadnosti a prvních hnutí k volbě těžšího, přijde k

• X. stupni, kdy už se snází volit možnosti kříži nejbližší. I zde jsou různé stupně podle dokonalosti lásky. Vůbec musíme říci, že čím jest duše plnější lásky a milosti, tím více jest různých stupňů, ale tím je lze také méně rozlišovat oproti prvním stupňům duchovního života. Jejich počet je právě tak velký, jako velmi jemné jsou jejich vzájemné rozdíly. Není také třeba, aby člověk tak příliš dobře věděl nebo rozeznával v sobě různé stupně vyšší lásky,

jako toho bylo třeba, když začínal duchovní život odstraňováním značně hrubých balvanů a překážek. Můžeme srovnat tento vzrůst se stavbou gotického dómu, kde také kopání základů a kladení základních balvanů a sloupů vyžaduje velkých kamenných bloků, velmi znatelně rozlišitelných; avšak dokonalost dómu se projevuje v jednotlivých, až krajkovitých kruzích, jichž jest takové množství, že je nelze přehlédnouti ani je rozlišit. A přece ony tvoří celkový dojem dokonalé krásy.

Přece však i zde jest duše stále činná. Neboť třebas nemusí už mít v patrnosti sebe samu a těžká vnitřní hnutí, přece tím pozornější musí být na jemné doteky Ducha sv., tím věrnější v největší čistotě svědomí a věrnosti, tím pečlivější v sebezáporu, aby neztratila těchto největších milostí. Na jedné straně jest přeblažena pod doteky božské lásky, ale právě tak na druhé straně je plna hrůzy před hříchem a starosti, aby nebyla znovu nevěrná. Starost platí lásku a láska vyvažuje starost.

K tomu však přistupují mnohé a velmi bolestné zkoušky. Jejich účelem jest duši jednak dokonaleji očišťovat od všech pout ke stvořenému, jednak ji spojovat co nejúžeji s Božským Spasitelem, neboť čím více trpí, tím více věří a důvěřuje. A vzrůst víry a naděje je nejmohutnější stavbou ke vzrůstu lásky a oddanosti. Bývají zde dvě velmi těžké zkoušky (probationes):

opuštěnost od Boha, stav suchosti, stoupající až k odporu ke všemu božskému, táhnoucí k zoufalosti, ano i nevěře.

Duši se zdá, že vše dosud bylo marné, všechno bylo klam, ptá se, zda vše není vybásně-

nou ilusí a dokonce, zda Bůh vůbec existuje.

V těchto nejtěžších zkouškách životních se čistí duch od veškeré sebelásky a přibližuje se Kristu Pánu v jeho slovech: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?« Jen milost Boží, která duši neopouští a holá vůle s milostí provede duši tímto krutým očištěním.

A opuštěnost od nejdražších jest zkouška druhá. Na kom duši svatě záleželo, od koho očekávala pochopení a oporu, od toho bývá opuštěna, nepochopena, zavržována a prohlášována za klamanou, falešnou.

Modlitba na tomto stupni bývá už jednoduchá, nazíravá. Ovšemže se člověk musí vracet ochotně i do jiných stupňů modlitby, když se milost nazírání nedostaví.

Sv. přijímání, které zde člověk přijímá s největší snahou po slávě Boží a obětuje i největší námahy, aby je přijímal co nejčastěji, jest obyčejně provázeno nazíráním získaným.

Vzrůstem na spojujícím stupni vzrůstá v člověku i touha po utrpení a sebeobětování. Při tom však se vlévají do duše milosti, podivuhodně upravující tuto snahu. Touha totiž po utrpení nesměruje, jak bychom snad myslili, ke kajícností (postům, bdění), nýbrž přistupují dary Ducha sv. i ctnosti »blahoslavenství«: člověk promítá svou touhu po sebeobětování do tuhé a vyčerpávající práce účelové pro šíření zájmů Kristových. Dary Ducha sv. vedou ho k hrdinným výkonům apoštolským a charitativním. Jeho umrtvování a ukřižování sebe se děje dokonalým sebezapomináním, dokonalým vyléváním celé bytosti v duchu Spasitelově pro čest Boží, radost Srdce Kristova, šíření víry, lásky a spásy. Rozkvétá tu v nejbo-

hatších plodech duch smíru a apoštolátu v celé pravosti. Ačkoliv tedy člověk na tomto stupni jest už dokonalým nástrojem Ducha sv. a krásným odleskem osoby našeho Pána a Spasitele, přece jen ku podivu jest teprve zde dokonale harmonickým a krásným člověkem. Ne- ní na něm přepjatosti, podivínství, nápadnosti, úchylek.

Ano, spíše v době, kdy ještě tkvěl v nezřízených hnutích, kdy ještě byl z části člověkem světským a z části duchovním, byly na něm patrný rušivé rozpory, křečovitě projevy zbožnosti. Jako však člověk dokonale oddaný světu a hříchu bez výčitek svědomí jeví se jakoby souladný a nenucený a přirozený oproti vnitřně rozpoltěným nedokonalým křesťanům, — tak ku podivu v nejvyšší dokonalosti se jeví světec také dokonale souladným, božským protějškem člověka tohoto světa.

Nakonec je otázka, k čemu nám bude tato duchovní nauka sloužit.

A první odpovědí jest jakási výstraha, abychom v ní neviděli návod k mechanickému a psychologickému cvičení, v němž bychom hlavní a největší zřetel měli na jednotlivé vnější známky a projevy duchovního života, nebo v němž bychom věnovali hlavní a největší pozornost sobě, střeouce svůj vnitřní duševní postup.

Tím bychom totiž učinili z tohoto návodu právě to, čím být nesmí a nemá, jakýsi žebřík totiž, na němž by chybělo právě ono, co jest podstatné v duchovním životě.

Dívejme se raději na tento návod jakožto na provázejícího duchovního vůdce nebo udavatele směru, vzdálenosti, cíle, nikoliv jako na podstatu duchovního života. Dívejme se naň,

jako by šel podle nás, jako na jakési zábradlí, nikoliv jako na cestu samu. Cestou totiž může být pouze milost a láska. O ty jde v duchovním životě hlavně a nejvíce. Kéž na to nikdy nezapomeneme, abychom neustrnuli na studeném a suchém sebečvyku ani na osamocených jednotlivých úkonech.

Právě duch evangelia nejvíce před touto chybou varuje. Duchovní život nemůže a nesmí být spoutaný, mechanický vzestup od stupně ke stupni, nýbrž plynulý a souvislý vývoj a vzrůst.

Bude nám tedy sloužit k tomu, abychom jej alespoň jednou za rok dobře pročetli, podívali se celkově na svůj duchovní stav, stanovili si, kam máme obrátiti v další době směr své lásky k Bohu, zkoumat se, zda jsme nebyli svedeni sebeláskou nebo jinou vášní, čili zkoumat, zda jest naše láska k Bohu plodná, účinná, nikoliv pouze myšlená.

Také tehdy, kde nás pudí touha po dalším vzestupu duše v lásce a nevíme, jak bychom ji v tom čase ukojili, poradí nám tato duchovní nauka, kam opět obrátiti svou snahu, abychom neustrnuli na cestě.

Při tom však je stále nejvyšš nutno, abychom měli na paměti několik pravidel:

Milost pravděpodobně zachová tento přirozený a ze zkušenosti zachovávaný postup, avšak může duši vésti libovolnou rychlostí nebo cestami. Proto milost jest rozhodující a nikoliv návod bez ní.

Ve všech stavech duchovního života *stále jest mít na zřeteli, všechny předcházející úseky: vždycky se musí dbát na čistotu, na osvěcení, i když je kdo na stupni spojení s Bohem.*

Nebude si nikdo příliš přesně odhadovat svůj duchovní stav, nýbrž jen přibližně, což však *je nutno*, abychom se tím varovali dvou nebezpečí: jednak sebeklamu, kdybychom se příliš vysoko oceňovali, jednak zmatku, kdybychom nepoznali vůbec, v jakém stavu jsme.

Jestliže pečlivě a s vnitřní pravdivostí plníme duchovní prostředky, hlavně podstatné, působí v nás Duch sv. nenápadně, ale jistě, takže nám přicházejí *dobrá hnutí* a poznání vnitřním vnukáním, *která udávají, kam máme svou duchovní snahu zamířit*. Budou sice pravděpodobně odpovídat celkově hlavním rysům toho duchovního vzestupu, avšak vnuknou nám přesněji ku př. které chyby se máme dříve varovat, které ctnosti máme nejdříve nabýt, ukáží nám, čeho jest nám na určitém stupni potřebí. Ano, vytvoří snad mnohdy i oblasti, ležící někde mezi zde vyličenými.

Při tom však zachovávájíce svobodu evangelia, prostotu ducha a sílu lásky, *mějme důvěru a oddanost k této nauce*, protože jest vyzkoušena tradicí sv. církve a světců, protože bychom bez ní pravděpodobně vyplýtvali množství času a možno s naprostou jistotou říci, rozplynul by se náš duchovní život v jakousi neurčitou zbožnost a zůstali bychom daleko níže, než kam máme dojít. Přibližným a náhodným a pouze obecně zbožným životem vnitřním nestane se člověk nikdy duchovně vyhraněnou osobností. Jen vytrvalou a pokornou snahou po zachování duchovního řádu a jen poslušností k milosti stane se hotovým a pevným, apoštolským a evangelickým a tím vpravdě katolickým člověkem, — člověkem Kristovým a Božím. Amen.

Doslov místo úvodu.

Mezi jinými knihami zvláště knihy duchovní mají přinášeti určitý nový užitek pro duchovní život. Nepřinášejí-li, nemají býti psány. Užitek ovšem může v nich býti uložen různě, v předmětu, v novém pohledu, v účinnějším podání. Jestliže se všeho dotýká proud přítomného života, nebude ani duchovní život bez vlivu přítomnosti. Ano, má ji dokonce předcházet, jako předchází příčina účinek. Tak i v přítomné duchovní literatuře převládají návody zcela jiné povahy, než v minulosti. Místo částečných pohledů nastupují celkové. Místo dílčích cílů v duchovním snažení obrací se pozornost k širokým a celkovým snahám. Formu duchovního slova uchvacuje touha po kráse vyslovení oproti minulé suchosti výrazu, nemyslíme-li ovšem na spisy sv. Otců a mystiků, nýbrž na spisy spíše duchovních učitelů a vůdců.

Než, jako by nebylo užitečné držeti se způsobu duchovních učitelů minulých dob, právě tak by bylo službou pohyblivému okamžiku řídit se pouze vůlí přítomnosti. Máme-li na zřeteli opravdový účinek duchovního slova, osvobodíme se od ohledů vyhověti literárním požadavkům. Ostatně, jest sice jen jeden směr duchovního života, ale jsou různá místa, z nichž se k tomuto cíli jde a jsou ovšem i různé cesty a různí vůdcové. A proto může býti návod pro cestu ke křesťanským mravním ideálům buď výrazem theologické theorie nebo výsledkem zkušenosti jednotlivých učitelů, která je ovšem složena jak z theorie theologické, tak i z osobních vlastností jejich. Některé knihy duchovního života podávají především předmět du-

chovního života, některé především ukazují cestu. Tento poslední účel má i náš nástin duchovní cesty. Neboť mnoho lidí již dnes se zpo-vidá často a opouští cestu hříchu a žádá si rady k dalším oblastem duchovního života. A proto i mnoho kněží hledá návody, podle nichž by poskytovali takovýmto věřícím duchovní vedení.

A této potřebě kéž poslouží tento nástin cesty duchovního života.

OBSAH:

Počátek	7
I. Prostředky duchovního života	11
Ústní modlitba	15
Vnitřní modlitba	16
Život v přítomnosti Boží	34
Slovo Boží	37
Sebepoznání	41
II. Cesta Boží k člověku	47
Cesta Boží	47
Vtělení	48
Vykoupení	48
Spasení	49
Svátosti	53
Svátostiny	57
Svátosti na vzestupu duše	59
Vstup obnovou křtu	61
Pokání	62
Přijímání	64
Obnova biřmování	71
Kněžství	71
III. Cesta člověka k Bohu	74
Láska dokonalá	74
Lidská přirozenost	77
Evangelium světlem	83
Vstup	85
Volba stavu	86
Obnova svátostí	88
Vzestupy	93
Závěr	136
Účel této duchovní nauky	136
Doslov místo úvodu	139

Approbatio Ordinis
Imprimi permittitur
P. CLEMENS MINAŘÍK,
Minister Provincialis O. Fr. M.

Ordinarius Pragensis
Nihil obstat
CAN. Dr. ANT. STRÍŽ,
censor.

Imprimatur
Pragae die 30. Apr. 1946
PRAEL. Dr. THEOPHILUS OPATRŇY,
vicarius capitularis.
N. 3918.

Dr. Jan Ev. Urban O. F. M.:

DUCHOVNÍ ŽIVOT

Léta Páně 1946 vydalo nakladatelství ATLAS v Praze,
vytiskla knihtiskárna Jar. Strojil v Přerově. Grafickou
úpravu provedl Mir. Šelbický, obálku navrhl prof. Sta-
nislav Ulman. První vydání.